JOSEPHI VALENTINI EYBEL

S. C. R. A. M. A CONSILIIS REGIMINIS INFER. AUSTRIÆ, PROF. PUBL. ET ORD. JUR. ECCLES. ET U. J. D.

INTRODUCTIO IN JUS ECCLESIASTICUM CATHOLICORUM.

TOMUS I.

COMPREHENDENS PROLEGOMENA.

EDITIO ALTERA ET EMENDATIOR.

VIENNÆ,

TYPIS JOANNIS THOMÆ NOB. DE TRATTNERN, CÆS. REG. AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOP. 1778.

JOSEPHI VALENTINI EYBEL

S. C. R. A. M. A CONSILIIS REGIMINIS INFER. AUSTRIÆ, PROF. PUBL. ET ORD. JUR. ECCLES. ET U. J. D.

INTRODUCTIO IN JUS ECCLESIASTICUM CATHOLICORUM.

TOMUS I.

COMPREHENDENS PROLEGOMENA.

EDITIO ALTERA ET EMENDATIOR.

Propius res adspice nostras

VIENNÆ,

TYPIS JOANNIS THOMÆ NOB. DE TRATTNERN, CÆS. REG. AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOP. 1778.

VIRO
ILLUSTRISSIMO CLARISSIMO
ET CONSULTISSIMO
JOANNI FRANCISCO
LIBERO BARONI
DE
BOURGUIGNON
ET
BAUMBERG
INSIGNIS ORD. R. S. STEPHANI
EQUITI
SAC. CAES. REG. APOST. MAJ.
IN SUPREMO JUSTITIAE TRIBUNALI
A CONSILIIS AULICIS.

Indulgebas, Vir illuſtriſſime! quatuor abhinc annis, ut TIBI noſtræ facultatis ac ſtudii juridici tunc temporis Directori ac Praeſidi eam, quam tentaveram, adumbrationem ſtudii Jurisprudentiæ, nuncuparem. Iudulge igitur nunc iterum, obſecro, ut ſub nomine TUO etiam appareat primus laboris fructus, qui ex eadem adumbratione in aliam formam mutata enaſcebatur. Bono nempe quidem fervore & animo, ob quem potiſſimum & TU, Vir illuſtriſſime in quibusdam connivebas, ad auditores meos adjuvandos principia Juris Eccleſiaſtici ibidem diducebam latius; id quod ipſum vero faciebat, ut præfixæ adumbrationis limites excederem, ac ejus-

dem merito incuſarer (a). Et hanc igitur incuſationem delendi cupidus, iſtam, quam cernis, prioris mei laboris mutationem ultro ſuſcepi; ipſe me reputans indignum ulteriore benevolentia Virorum peritorum, qui ceteroquin tam benigne adhuc de editis meis opuſculis judicarunt, ſi nec de eo emendando eſſem ſollicitus, quod & ipſe ſub finem illius mei laboris agnovi (b), & quod

(a) Conf. D. August Friedrich Schotts, der Alterthümer des Rechts öffentlichen Professors, und des kleinen Fürstencollegi zu Leipzig Collegiaten, unpartheyische Critik über die neuesten juristischen Schriften, 57. Stück N. 13. zu Ende. Item im Anhang zu dem dreyzehnten bis vier und zwanzigsten Bande der allgemeinen deutschen Bibliothek, in dritter Abtheilung pag. 1413. N. 2. Rechtsgelahrheit S. 1135. zu Ende. Qui quidem eruditi cenſores etiam alia, de quibus me monebant, mutata advertent, quantumvis ad acceptanda ea, quae ſanctiſſimæ meæ Religionis principiis contraria ſunt, perſuaderi non potuerim, utpote cum divina gratia nunquam hisce principiis vel minimum quid detracturus.

(b) Conf. Opuſc. II. pag. 495.

quod ſaltem eam exigit emendationem, ut, quæ fuſius in jure Eccleſiaſtico ibidem expoſui, ſeparata inſtitutione tractentur. Suſtinuiſti Vir illuſtriſſime priorem illum laborem, ut facto animo a poſitis initiis ad majora progrederer. Suſtine igitur denuo jam aliqua ſaltem ratione progreſſum. Et dum ad illa TUA merita, de quibus tam fundamenti literarii a TE ſtabiliti incrementa quam ſupremum Juſtitiæ Tribunal abunde teſtantur, acceſſere ea quæ delectus ad ordinem Juſtitiæ in Galliziæ ac Lodomeriæ Tribunalibus inſtituendum TIBI recens quamplurima comparaiſt, hoc omnium TUORUM meritorum graviſſimo pondere contribue, quæſo, ad ſervandam mihi gratiam *Auguſtiſſimorum Noſtrorum Principum*, ad ſervandam

occaſionem iisdem poſt Deum & propter Deum ante alia omnia ſincere ac fervide ſerviendi. Exopto id unum omnium maxime vel ideo, quia novi, quid ſupremum Numen, quid Veritas, quid Auguſtiſſimi mei Principes, quid Eorundem Mens optima, in ſalutem communem, & huic ſubvenientium ſcientiarum augmentum multis curis multisque impenſis directa promereantur. Id certe unum omnium maxime exopto, atque ad hoc, ut benignus conferas, iterum iterumque abs TE flagito.

VIR ILLUSTRISSIME
TUI MAGNI NOMINIS

cultor devotiſſimus
JOSEPHUS EYBEL.

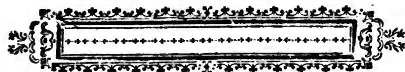
PRÆFATIO.

Adumbratio ſtudii Juriſprudentiæ, quam quatuor abhinc annis edidi, cum diſtracta eſſet, nova ejusdem editio rogabatur. Id, atque benignum illud etiam exterorum de hoc meo labore judicium, non poterat quidem me non ſolari vehementiſſime, non tamen illico permovere, ut absque omni eam emendatione iteratis typis relinquerem. Ea nempe, de quorum emendandorum juſtitia et proprio dictamine et facta ab aliis obſervatione convictum me fuiſſe jam in præmiſſa dedicatione fatebar, in aliam potius formam totum opus transfundendum ſuadebant. Re igitur deliberata conſtitui, ut ipſa adumbratio ſtudii Juriſprudentiæ intra limites Encyclopædiæ & Methodologiæ, ut ajunt, redacta, oportuno tempore prodeat; nunc vero inde ſeparata Juris Eccleſiaſtici tractatio ad ſublevandos hujus ſcientiæ ſtudioſos tanquam introductio in Jus Eccleſiaſticum Catholicorum emittatur. Quam introductionem porro concepi ita elaborandam, ut Tomus I. Prolegomena de notionibus præviis, & notitia literaria; Tomus II. de diſtinctione utriusque poteſtatis, & ſummorum Principum Juribus circa

Sacra; Tomus III. de ſacro Imperio et ſingulis gradibus Rectorum et Miniſtrorum Eccleſiæ; Tomus IV. de ſummis ſacri Imperii partibus, nempe: de poteſtate inſpiciendi, leges ferendi, judicandi ac coercendi, atque de ea, quæ inde prodiit Eccleſiæ Catholicæ Politia; Tomus V. de iis, quæ ad proceſſum conſiſtorialem communem, & ad civilia per Jus Canonicum aliter determinata pertinent; Tomus VI. denique de Jure Eccleſiaſtico patrio, nimirum: Germaniæ & Auſtriæ præcipua ſcitu neceſſaria complecteretur. Non deterreat TE, LECTOR BENEVOLE, ſex Tomorum numerus; quemadmodum enim cernis, exiguæ molis eſſe primum, ita omnes ſimul vix tria, ut loqui ſolent, foliorum excedent alphabeta, & ſemper adhuc levia onera portantibus atque legentibus manebunt. Quod ſi conciſa poſtulas, ea utique jam etiam habes in meo ordine Principiorum Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ, quem totum mox confectum edendo, promiſſa exſolvere non intermittam. Vale. Scribebam d. VIII. Maji, CIↃIↃCCLXXVII.

ELEN-

ELENCHUS
LIBRORUM ET CAPITUM
TOMI I.

LIBER I.

NOTIONES PRAEVIAE DE ECCLESIA ET RELIGIONE.

CAPUT I.

De Ecclesia generatim.

CAPUT II.

De Necessitate Religionis revelatæ; & de Ecclesia positiva.

Ca-

CA-

CA-

Caput III.

De necessitate, & utilitate Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, ejusque subsidiis, ac methodo in eadem observanda.

ADNEXÆ SUNT TABULÆ.

I.

Canon librorum Veteris Testamenti.

II.

Canon librorum Novi Testamenti.

III.

Collectiones Juris Ecclesiastici majoris nominis adornatæ in Oriente, & Occidente.

IV.

Collectiones Juris Ecclesiastici minoris nominis adornatæ in Oriente, & Occidente.

V.

Conspectus Corporis Juris Canonici communis.

VII.

VI.

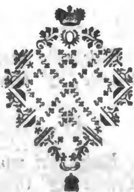
Series Decretalium Isidori, queis in Decreto suo usus est Gratianus.

VII.

Concilia Oecumenica Ecclesiæ orientalis.

VIII.

Concilia Oecumenica Ecclesiæ occidentalis.

LIBER

LIBER I.

NOTIONES PRÆVIÆ DE ECCLESIA ET RELIGIONE.

CAPUT I.

De Ecclesia generatim.

§. 1.

Qui ad Deum eodem modo colendum unitis tendunt viribus, seu quod idem sonat, in *Religione* consentiunt, ab his constituitur societas, quæ *Ecclesia* audit. (*a*)

(*a*) Ἀπὸ τȣ̃ Ἐκκαλεῖν, quod innuit *evocationem* seu *concionem*. Sumitur ceteroquin hæc vox Ecclesia tam promiscue, ut non tantum universum

ejusmodi cætum, ſed etiam jam quandam ejus partem in hac vel illa *Provincia*, *Diœceſi*, aut *Parochia* collectam, jam ipſas, in queis Numen colitur, *ædes*; jam ſacram, qua ſalutis æternæ obtinendæ cauſa regimur, *poteſtatem*; jam illorum, penes quos hæc ſacra poteſtas reſidet, legitimum *Concilium*; imo jam omnem quoque tam *militantium* in terra, quam in æternitate *triumphantium* Sanctorum communionem deſignet. Conf. Tournel Curſ. Theol. T. II. Q. 1. art. I. Cl. de Riegger Inſtit. Jurispr. Eccleſ. P. I. S. 1. c. I. §. 3. cl. de Martini Exercit. de Lege Nat. §. 222.

§. 2. Et quando quidem jam recta ratio omnes ad numinis gloriam actionibus internis (*a*) *externisque* (*b*) illuſtrandam conſentire jubet (*c*) ex ipſo omnium hominum cætu *naturalem*, a qua nemo excludi poteſt, oriri *Eccleſiam* manifeſtum eſt. (*d*)

(*a*) Veluti vera & viva Dei *cognitione*, *amore*, *timore filiali*, *fide rationali* (nam Deo revelanti credendum eſſe, lex eſt jam ipſa ratione innoteſcens) *ſpe*, *obſequio*, *pœnitentia*, *oratione*, *grato animo*, aliisque, quæ ſola mente peragi poſſunt. Conf. Cl. de Riegger loc. cit. prol. §. 28. 40. Cl. de Martini Poſit. de lege nat. §. 302. 317.

(*b*) Veluti *profeſſione fidei*, *ſacrorum communione*, & celebrandis hac de cauſa *conventibus*, *ſacrificiis*, *orationibus ſtricte talibus* ſeu invocationibus Dei ore prolatis, quo *Hymni* quoque & *Cantus* pertinent, queis omnibus aut pro bonis obtinendis *ſupplicatur*, aut pro declinandis malis *preces* fiunt, aut *gratiarum actiones*, & *Dei laudes* declarantur, aut pro aliis *interpellatur*. Variis denique *ceremoniis*, ſeu ſignis, quæ attributa divina revocant menti, eandemque, ne diſtrahatur, atque pietas frigeſcat, attentam, reddunt. Conf.

Cl.

Cl. de Riegger l. c. §. 40. & sequ. Cl. de Martini l. c. §. 317. & sequ.

(c) Hoc rationis jussum, sicuti quævis lex præceptiva est prohibitiva contrarii, eo ipso simul omne cultui divino interno externoque contrarium inhibet; atque adeo *Atheismum* tam *theoreticum*, quam *practicum*, *scepticismum*, *naturalismum*, qui ipse aut in *Pelagianismum* aut *Deismum* aut *Pantheismum* abit; *Politichismum*, *indifferentismum*, *materialismum*; omnem *blasphemiam*, *pietatem politicam* seu ex *hypocrisi* seu ex *pharisaismo* ortam; *pietatem mechanicam*, *pudorem pietatis*, *tædium pietatis*, *odium Dei*, *timorem* nude *servilem*, *irreverentiam*, *inobedientiam*, *desperationem*; omnem denique *superstitiosum* de Deo conceptum, seu falsam divinitatem vero cultu quis prosequatur, aut creaturis effectus divinos tribuat, seu divinitati veræ cultum falsum exhibeat, veluti *Bilem* pro zelo, *tristitiam* pro amore Numinis, *Paroxismos hypochondriacos* pro pugna cum Dæmone si habeat, aut si occulta Dei judicia temere interpretari, aut cum neglectu propriarum facultatum *implorare miracula*, aut eadem plane *fingere* præsumat; porro si non tantum *vulgarium*, sed etiam piarum quarundam *credulitatum* magis, quam necessariorum salutis remediorum æstimatione detineatur. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 44. & seq. Cl. de Martini l. c. §. 319. & seq. ubi ante alia cavet, ne homines cultum rei significatæ debitum ipsis signis ac *imaginibus* exhibeant. Conf. quoque R. P. Gregorium Zallwein in Princ. Jur. Eccl. Tom. I. Q. II. c. 3. §. 10. pag. 188. & 139.

(d) Conf. Cl. de Martini l. c. §. 327.

CAPUT II.

De Necessitate religionis Revelatæ & de Ecclesia positiva.

§. 3. Eadem autem recta ratio simul illi velamento, quod corruptio obduxit, penitus removendo, & imbecillitati, quam quotidie quivis experitur, constanter superandæ se solam imparem esse, atque adeo cujusdam *revelationis* necessitatem facile cognoscit. (*a*)

(*a*) Quis quæso mortalium non sibi conscius est illius, quod Apostolus ultro confitebatur, dum ad Rom. c. 7. v. 23. ait. *Video autem aliam Legem in membris meis repugnantem LEGI MENTIS meæ & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis?* quis sibi *malum adjacere* & *carnem infirmam* non experitur, etsi *spiritus sit promptissimus?* scio equidem, & ne necessitati & præstantiæ legis naturalis contradicere videar, admitto lubens, errores atque vitia summorum Philosophorum non ex juris naturalis usu, sed abusu provenisse, & hoc jus eo non obstante usque fore necessarium usque praestantissimum. Verum id quoque absque omni contradictione subjungo, solam rationem non sufficere & propter *hoc ipsum malum, quod cuivis adiacet*, quod illa philosophorum vitia peperit, rationi recte agere volenti, sed impeditæ, & naturæ nostræ semper & adhucdum de se bonæ, sed *sub servitute corruptionis ingemiscenti* aliunde, id est, *revelatione* succurrendum esse. Quisque puto intelligit, ad hoc, ut homo ambulet, vires se movendi eidem esse & utiles & necessarias & summam propterea his viribus esse præstantiam. Porro quivis perspicit, easdem vires ad ambulandum usque manere & utiles & necessarias

rias, & de se præstantissimas, etsi cuidam arcte ligato ad ambulandum non sufficiant. Solve etenim ejusmodi ligatum, & vide, ut illico se exerat harum virium præstantia & necessitas, utpote dum vicissim omne corpus, etsi omni ligamento sit liberum, his sine viribus manebit supinum. Sic nobis imbecillitate ligatis vis rationis usque manet utilis, necessaria, & præstantissima, sic vero etiam hæc vis nobis non sufficit, nisi nobis arctissime ligatis aliunde succurratur. Paucis! ligatus & ligamentorum solutione & naturalibus se movendi viribus indiget, & sic nos in corruptionis statu neque revelatione, neque naturali lumine carere possumus. Sane quomodo humana ad peccandum proclivitas emendari, quomodo post peccatum justitiæ divinæ satisfieri, & peccator in gratiam summi numinis reconciliari, quomodo clarior quædam vitæ futuræ notio adquiri possit, solo naturali lumine non adparet, sed primo accedente revelatione illustratur. Sed hoc ipsum, ajunt, in quæstione est, an in hoc corruptionis statu, in quem veluti hæredes venimus, plus, quam hic status ferat, a nobis exigi sola ratione intelligatur; & si ratione intelligitur, cur ter optimum Numen tot millibus hominum in remotissimis mundi plagis rationem quidem ad cognoscendam revelationis necessitatem dederit, ipsam vero hanc necessariam revelationem aut eorundem patribus, aut si horum vitio periit, iis ipsis extra culpam positis non citius, non identidem promulgandam curaverit. Unde duo esse: quorum alterutrum nos premet, acuta sua opinione concludunt; videlicet vel dicti generis homines contra omnem æquitatem ob ignorationem legis non promulgatæ esse condemnandos, vel si salutemæternam sine lege ipsis revelata consecuti sunt, hoc ipso revelationis corruere necessitatem. Tam acuta profecto, quam malitiosa hæc est idearum confusio. Has ipsas ergo ideas separandi, atque sophismata totum detegendi causa intellectu facile figuremus exemplum.

plum. Fac esse, ut quis ad perpetua atque omnis generis servitia tibi obnoxius valetudinis infirmitate seu culpa sua seu casu corripiatur. Anne hæc infirmitas a servo licite fovetur, anne de pluribus, quam quae infirmitas admittit, servitiis in posterum præstandis is jam omni cura solutus esse potest. De eo quidem mihi facile persuadeo, quod servum ejusmodi *non plus, quam possit, facere* jussurus sis, sed tamen jubebis eum *facere, ut plus possit*, & hac de causa in sanitatis recuperandæ remedia inquirat, eademque amplectatur. Etenim *infirmitas finem atque obligationem illius non sustulit*, sed remoras attulit tantummodo, atque ipse servus, maxime si *bonus* atque *fidelis* est, ob eandem *permanentem* serviendi obligationem se ad curandam valetudinem obligatum, & dum ob mali pertinaciam corpus ad integritatem sponte redire nequit, alia remedia prorsus necessaria esse ultro *& sola ratione* pernoscet. Morabiturne ergo, si ipse dominus, cujus servitiis, cujus legibus subjectus est, ejusmodi remedia, quorum necessitatem generatim jam perspexit, adferat? Morabiturne in hac determinata remediorum specie, quasi non necessario sumenda ideo, quia non eadem remedia ab optimo suo Domino aliis æque infirmis servis subministrata, quia alii hi servi a Domino ratione sibi non cognita sunt tractati? Vix puto, etsi sit ceteroquin etiam ad ea, quæ cerni possunt, omnino hebes. Quæ autem ex mechanico hoc servi rudis exemplo deducemus corollaria, adversus acutos illos Philosophos, qui cognito licet creationis fine, cognita licet creaturarum infirmitate remedium, quo ea sublevetur, necessarium, & quidem id remedium, quod sibi suppeditatum norunt, cujus genuinitati, quod exponant, non habent, ex allatis motivis, quæ ne quidem rudem servum movere queunt, negant esse necessarium, Non temperare mihi possum, quin id genus hominum omni reipublicæ perniciosissimum esse dicam. Vereor etenim, ne eodem ratiocinio natura-

turales leges ad consequendum civitatis finem sufficere, positivas igitur civitatum leges generatim non necessarias, & in specie suæ civitatis leges, etsi ipsis qua subditis promulgatæ sint, propterea tamen, quia aliæ civitates fortasse sine iisdem legibus eandem salutem consecutæ esse ipsis videntur, rebelli contra Imperantem judicio non necessarias esse decidant. Profecto simul ac deprehensio ipsis non metuenda erit, simul ac privato eorum commodo, quod quidem cum detrimento reipublicæ non unquam verum commodum esse potest, civilium legum transgressio adulabitur, earundem legum contemtores, atque violatores certissimi existent. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 63. usque 70. Cl. de Martini cit. Exercit. §. 237. cit. Posit. de leg. nat. §. 327.

§. 4. Eadem igitur nostra ratio, quam primum genuinæ revelationis characteribus munitam (*a*) auctoritatem quandam nanciscitur, quæ actiones ad finem ultimum obtinendum magis determinat, illico ad *fidem*, seu ut eidem auctoritati firma mentis assensione adhæreamus, nos hortatur. (*b*) Cui rationis monito dum plures conjunctim obsequimur, cætus hominum in modo Deum colendi per solam rationem non innotescente consentientium seu *Ecclesia positiva* adest. (*c*)

(*a*) Adsunt characteres genuinæ revelationis quando religio revelata

1. Non tota versatur in iis exponendis, quæ jam sola ratione innotescunt; finis enim revelationis est, ut ea nos doceat, quæ ratione non perspicimus.

2. Naturali tamen Religioni utpote immutabili & perfectionibus divinis non adversatur; ubi hoc, quod *rationi adversari*, & *rationem superare* inter se differant, probe animadvertendum est.

3. Omnia ad salutem necessaria remedia, rationi non pervia complectitur; quoniam secus hoc ipso ad salutem non sufficeret.

4. Denique generi humano, utpote quod a suæ corruptionis initio revelatione indigebat, est coæva, & ita conservata, ut nec a diuturnitate temporis; nec hominum injuriis quidquam detrimenti acceperit.

Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 72, usque 76.

(b) In eo nempe consistit *actualis fides*, quod intellectus lumine supernaturali illustratus revelatis veritatibus propter infallibilem revelantis auctoritatem firmum ac certum assensum actu præbeat. Actus hujus modi eliciendi virtus *fidem habitualem* constituit, & ipse complexus eorum, quæ ad credenda pertinent, illa sic dicta *objectiva fides* est. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 8. Muratorium de ingen: mod. in Relig. negot. c. 5.

(c) Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 78.

§. 5. Sed vel inde adparet fidem donum Numinis esse, quia ratione sola tantum revelationis necessitas, non vero revelatio innotescit; quia ad id ipsum, ut ratio in discernendis religionis revelatæ genuinis characteribus recte atque constanter se exerat, & tot imbecillitatis humanæ anfractibus non ducatur devia (a) *gratiæ* subsidio opus habet.

(a) Sic devia ratio multis causa fuit, cur in religione hac veræ revelationis characteres non adverterint, in illam autem, quantumvis nil sani contineet, cæco impetu sint delapsi. Atque inde Religionis, inde *Ecclesiarum* quoque *discrimen* est.

Quod

Quod quidem utinam esset remotissimum; dum videlicet animis ejusdem religionis vinculo conjunctis externa etiam felicitas facilius obtinetur. Conf. Cl. de Riegger §. 51. usque 54.

CAPUT III.

De Religione divina veteris testamenti.

§. 6. Enimvero maximum post creationem beneficium est illa humano generi ab ipso Numine facta revelatio & quidem jam in hujus universi Principio, atque adeo primus omnium positivus legislator Deus existit, & ceu fons omnis sapientiæ cunctis, quibus se inde ab Adamo manifestavit, summæ etiam sapientiæ edixit præcepta. Hæc præcepta post Adamum (*a*) cumprimis Noachus (*b*) Abrahamus (*c*) Moyses (*d*) atque Prophetæ usque ad Christi adventum perceperunt. (*e*)

(*a*) Moyses, qui primus legis divinæ positivæ formam & propagationem a principio orbis usque ad sui ipsius tempora factam literis consignavit, de variis sancitis ab ipso Numine Adamo datis profecto certissimos nos reddit; nominatim tamen pauca exhibet, & quidnam omnes illæ Adamo proximisque ejus posteris perlatæ divinæ leges singulariter circa actiones externas determinaverint, incertum est. Conf. Cl. de Riegger. Inst. Jurispr. eccl. P. 1. prol. §. 83.

(*b*) Gen. VIII. 20. IX. 1. 4. 12. Sed de septem Noachidarum præceptis, conf. Cl. de Riegger cit. prol. §. 87. & Cl. de Martini Exercit. de lege nat. c. 6. §. 229. & sequ.

(*c*) Gen. cap. XV. 18.

(*d*) Leges Hebræo populo divinitus per Moyſem datæ erant:

1. *Morales*, queis ſancita naturalia confirmabantur.

2. *Poſitivæ*, quæ ſpectabant

vel regimen reipublicæ Hebraicæ ejusque juſtitiam civilem, inde *Judiciales* dictæ;

vel cultus divini externi normam, inde *ceremoniales* compellatæ. Hæ ipſæ autem porro abierunt

1.

in *mere Religioſas*, quæ tantummodo ad ſynagogam pertinebant;

2.

in *typicas*, quæ ſimul præfigurationem continebant, & quidem vel futuræ gloriæ populi chriſtiani, eatenus *anagogicæ*

vel venturi Meſſiæ, eatenus *allegoricæ*,

vel interioris chriſtianorum ſanctimoniæ, eatenus *tropologicæ* adpellandæ.

(*e*) Præterquam, quod ipſum Numen *Adamo* promiſerat adventum Salvatoris Gen. 3. 15. etiam deinde *fœdus* iniit cum *Noa ho* Gen. 9. 12. quod reſtauratum cum *Abrahamo* Gen. 15. & denuo firmatum per *Moyſen*. Sicuti enim diluvium, babylonica linguarum confuſio, excidium Sodomæ, & pœnæ in deſerto Ægypti ſeſe ideo excipiebant, quia iterum iterumque invaleſcente corruptione flectendis animis nova Deum colendi momenta injici debuerunt,

runt, ita etiam ſeſe hæc excipiebant *fœdera*, quia iisdem pænarum rigore flexis animis benigniſſimum numen ſemper deinde etiam interjicere voluit miſerationis ſuæ monumenta.

CAPUT IV.

De Religione & Eccleſia Chriſtiana.

§. 7. Summum vero miſeratio divina tunc attigit *faſtigium*, quando fœdus noviſſimum per redemptorem noſtrum in excelſitate crucis ſtabilitum eſt. Quæ enim major poterat nobis obtingere beatitudo quam vocari a Deo in ſocietatem filii ſui & ab hoc ipſo edoceri determinatam Deum colendi rationem ſeu religionem chriſtianam (*a*)? Quam dum amplectimur, chriſtianam efficimus Eccleſiam ſeu ſocietatem hominum per Baptiſmum in Chriſto eum in finem unitorum, ut ſecundum normam in Evangelio præſcriptam verum Deum colant, & æternam ſalutem conſequantur (*b*).

(*a*) Quod revelatio, cui nos chriſtiani firmiter adhæremus, omnes genuinæ revelationis habeat characteres, omnino facillimum eſt oſtendere.

1. Enim non tota verſatur in iis exponendis, quæ jam ratio agnoſcit, ſed quamvis hæc illuſtret, atque roboret, ſimul explanat *myſterii*, ſeu ejusmodi, quae ſupra rationem poſita ſunt.

2. Nil continet repugnans legi naturali, nil perfectionibus divinis indignum. S. Thom. I. 2. Q. 108. art. 1.

3.

3. Complectitur salutis æternæ remedia omnia; id quod perspiciens Origenes exclamavit, *quid compendiosius excogitari potest ad subveniendum multitudini, quam quod Jesus gentibus tradidit.* L. 1. contra Celsum.

4. Est coæva generi humano corrupto, ac proinde antiquissima, siquidem exhibet ut a primo corruptionis momento usque ad consummatum redemtionis opus infirmi mortales ab eodem Numine, & ad eundem finem quasi manu ducti sunt, ut eadem omnino, quæ promissa atque prædicta sunt, evenere; ut eadem denique, quæ invalescens corruptio usque minus intelligere cœpit, iterato magisque explicata, & novæ legis sacramentis roborata sunt. Neque enim recens & successive suppeditata revelationem stabiliendi remedia, neque eorum, quæ prius umbris implicita erant, evolutio, neque necessaria illa post eventum præfigurati legum typicarum cessatio, neque promissorum denique implementum, & quæ ex his omnibus consurrexit proposita a Christo Legislatore credendi agendique norma efficiunt, ut revelatio, cui christiani accedimus, non a primo & antiquissimo humanæ corruptionis tempore suum ortum habeat. Sane quæ populo Hebræo de divinitate manifestata sunt, adhucdum in fidem admittere Christiani tenemur. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 93.

(*b*) Vixisse Christum & quidem sub Imperatore Tiberio testantur non solum

1. Scriptores christiani, sed etiam

2. Omnis Judæorum natio.

3. Scriptores Pagani; veluti

Suetonius in *Claud.* c. 25.

Tacitus lib. 15. Annal. c. 44.

4.

4. *Josephus* celeberrimus Judæorum Scriptor antiq. Lib. 1. cap 4. ipsum autem *Christianorum* Nomen sub Imperatore Claudio invaluit, & quidem primum Antiochiæ Discipulos Christi ita adpellatos esse nos docet S. Lucas Act. Apost. C. XI. v. 26. Epiphanius Hæres. XXXIX. annum æris vulgaris 42. vel 43. quo hoc nomen usurpari cœptum est, determinat. Conf. Cl. de Riegger l. c. S. 1. §. 2. Nat. Alex. Hist. Eccl. Tom II. Diss. X. Mamachium in orig. & ant. Christ. L. I. c. 1.

§. 8. Manifesta illico cuivis hæc fiunt I. Christum non jam soli Hebræo populo, sed universo orbi legiferum Numen, & quidem novæ legis fundatorem advenisse, atque adeo verum extitisse legislatorem, qui nempe nobis colendi Dei determinavit rationem, qui eadem, quæ evolvit umbris atque figuris, credenda præscripsit, qui denique abrogatis ritibus mosaicis leges sacramentorum instituit. (*a*) II. Postquam a filio Dei hoc fundamentum positum est, a nullo mortalium, utpote quorum rationem mysteria transcendunt, & inter quos non ulli tam infallibilis auctoritas tantaque potestas propria est (*b*) *aliud fundamentum poni*, seu essentiales religionis leges ferri posse. (*c*)

(*a*) Hinc etiam *in Lege Christi* se esse dicit Apostolus I. Cor. IX. v. 21. Hinc idem, ut *lex Christi* impleatur, alterum alterius onera portare jubet. Gal. VI. v. 2. & hinc notissimum illud ipsius axioma; *Præcipio non ego, sed Dominus*; de quo videlicet vaticinabatur Isaias: *Dominus legifer noster. ipse salvabit nos.* c. XXXIII. v. 22. Conf. J. W. Fervelini diss. de Christo novo Legisl. Gottingæ 1739. item G. Keufel Exercit. ad Crot. L. 1. §. 16. & quæ præterea habet hac de

re

re Cl. de Martini cit. exercit. c. 6. §. 231. complectitur autem generatim nova lex

1. *Praecepta naturalia* nouis & gravissimis momentis munita.

2. *Mysteria* seu praecepta credendi, quae prius umbris atque figuris involuta fuerant.

3. *Leges sacramentorum*, quae Mosaici ritus loco Christus instituit.

* Enunciant nunc igitur nobis tantummodo illae hæbræorum leges continuam adhuc obligationem, quibus perpetuo valitura præcepta moralia continentur. Minime autem forenses & ceremoniales; nisi auctoritate publica receptæ sint. Quid quod *typicae* postquam videlicet a Christo impletæ scripturæ & consummata omnia, nec quidem qua *tales* recipi queant.

(*b*) Ad Cor. I. c. II.

(*c*) Ad Cor. I. c. II. v. 11. & idem sonant ipsa *Salvatoris* noitri hæc monita: *Vos autem nolite vocari Rabbi, unus enim Magister vester — — nec vocemini Magister: quia Magister vester unus est Christus*. Matth. C. XXIII. v. 8. & 10.

LI-

LIBER II.

DE PRINCIPIIS LEGUM ECCLESIÆ CHRISTIANÆ.

CAPUT I.

De iis principiis in genere, ex quibus cognoſcuntur poſitivæ leges Eccleſiaſticæ divinæ, eaque occaſione de ſcriptis Sanctorum Patrum, & de ſymbolis ac libris ſymbolicis.

§. 9. Porro etiam id perſpicuum eſt, eo ipſo, quod legibus Chriſti & fini Eccleſiæ ab ipſo fundatæ nos conformare tenemur, neceſſaria nobis eſſe easdem leges ejusdemque Eccleſiæ conſtitutionem cognoſcendi principia. (*a*)

(*a*) Quis enim neſcit: ad cuſtodiam legis vivam requiri ejusdem cognitionem; & ad ipſam cognitionem præſupponi quidquam debere, unde eadem hauriatur.

Conf. Cl. de Riegger l. c. S. 2. §. 211. & Cl. de Martini Exercit. de lege nat. §. 80.

§. 10. Cunctæ poſitivæ Dei leges aut ipſo Deo inſpirante in *ſcripturam* redactæ, aut ita, ut eas idem ſupremus legislator viva voce pro-

po-

posuit, continua ac fideli propagatione nobis *traditæ* sunt.

§. 11. Profecto tam propagationi legum divinarum fideliter continuandæ, quam genuino scripturarum contra varios errores explicando sensui insudarunt semper & ii, quos Ecclesiæ Rectores a Deo institutos esse discemus, partim habitis in hunc finem Conciliis, partim communi suo consensu *(a)*, & illa quoque, quæ in Ecclesia Dei ejusdem doctrinam nunquam non maximopere propugnavit, S. S. Patrum cohors *(b)*.

(*a*) Etiam conciliorum & communis Ecclesiæ consensus notio plena suo loco dabitur.

(*b*) Sanctorum Patrum duplicem habemus classem, *Alii* etenim simpliciter *Sancti Patres* vocantur, quales omnes sunt, in quibus fuit eminentia

1. Officii & dignitatis ecclesiasticæ
2. temporis ævo Apostolorum magis vicini
3. scientiæ
4. conscientiæ seu vitæ inculpatæ

Alii vero prætcrea audiunt *Doctores Ecclesiæ*, qui nempe Ecclesiæ sententia ejusdem Doctores *declarati sunt*

Ejusmodi sunt

1. Athanasius
2. Basilius
3. Gregorius Nazianzenus
4. Joannes Chrysostomus
5. Augustinus

6. Am-

6. Ambrosius

7. Hieronymus

8. Gregorius M.

9. Bernardus

10. Thomas Aquinas

11. Bonaventura &c.

* Circa auctoritatem sanctorum Patrum hæc habe Principia generalia. 1. In materia fidem non concernente tantum valere Patrum auctoritatem, quantum ratio naturæ consentanea persuaserit. 2. In iis autem, quæ ipsam tangunt fidem, consensum Patrum hoc ipso, quod in traditionis testimonio, ceu optimi hac in parte testes, consentiant, & quod infallibilis Ecclesia eorundem mentem nos sequi jubeat, infallibile legum Ecclesiasticarum esse principium. 3. Dissentientibus quibusdam in religionis Materia cjusmodi, quam Ecclesia necdum definivit, *ceteris paribus* secundum illam probabiliora argumenta sequendi obligationem etiam illam partem, ex qua plures stant SS. Patres (etsi *infallibile* nondum præbeant argumentum) esse tenendam. *Ceteris paribus* ajebam. Enimvero subinde unicus S. Pater studiose de quadam materia scribens, præ ceteris de eadem materia tantum *incidenter*, ut ajunt & tum fortasse nondum nato hoc illove errore non adhuc adeo sollicite differentibus obtinebit. Notat Gothofredus in comment; ad l. 1. Cod. Theod. de resp. *S. Chrysostomum in interpretandis scripturis ita felici divinoque adeo ingenio, præditum esse, ut quamvis cæteri Ecclesiæ Patres communibus suffragiis locum aliquem scripturæ secus, quam ipsi visum esset, interpretarentur, contra omnes unius præponderaret sententia* &c. Ceterum tamen 4. quantumvis unius alteriusve Patris auctoritatem cum temeritate *despicere* impudentis sit ingenii; at-

tamen non rectæ ſuæ doctrinæ & religioni conſulere illos, qui generatim citra omne examen unius tantum alteriusve Patris auctoritate ſeſe tueri poſſe arbitrabantur. *Quidquid non unus, & duo tantum, ſed omnes pariter uno, eodemque conſenſu aperte, frequenter, perſeveranter tenuiſſe, ſcripſiſſe, docuiſſe, cognoverit, id ſibi quoque absque omni dubitatione intelligat credendum*: ait Vincent. Lirinenſis contr. hereſes. Conf. Petavium in Theol. dogm. Tom. I. Prol. §. 7. & 8.

** Regulæ autem SS. Patres interpretaturo obſervandæ ad hæc pauca reduci queunt. 1. Ut eorundem opera rite legantur. 2. Quod obſcurius eſſe videtur, ex aliis ejusdem auctoris magis perſpicuis explanetur locis. 3. Verba naturali accipiantur ſenſu, niſi a literali ſenſu recedendi certa ratio ſubverſetur, atque ideo, etſi quædam dura & antiquata in Patrum ſcriptis reperiantur, absque correctione accipiantur reverenter. 4. Noſcatur ea, in qua primum S. Pater ſcripſit, lingua. 5. Attendatur ad ſeculum, annum, & Imperium tam ſacrum quam politicum, quo currente ejusmodi monumenta prodiere. 6. Habeatur quoque ratio *ætatis* ipſius S. Patris, & *Styli*, quo utebatur, ne figurata & hyperbolica minus dextre accipiamus. Conf. I. ad Cor. XIII. 7. Denique qua occaſione & quibus de rebus ſcribendi intentionem S. Pater habuerit, probe animadvertatur. Quarum regularum intima fundamenta ingenium modice perſpicax facile penetrabit.

*** Pro comparandis vero SS. Patrum operibus hæc nota

1. vetuſtiores editiones ſunt plerumque fideliores

2. Edi-

2. Editiones græcæ ex *Roberti Stephani* officina & emendationis cura, & typorum nitore reliquas vincunt.

3. Latinæ editiones magni æstimantur Frobenianæ.

4. Etiam Parisiis seu græce seu latine edita SS. Patrum opera reliquis in suo genere palmam præripiunt.

5. Plurimum refert scire, quis editionis curam in se susceperit. Sic adcuratissimæ sunt editiones, quas congregatio *Benedictina* S. Mauri adornavit.

Conf. Cl. de Riegger op. cit. S. 2. c. 7.

§. 12. Horum omnium igitur monumenta, quæque inde proficiscebantur symbola *(a)* & libri symbolici *(b)* post ipsum sacrum codicem optimi divinarum legum fontes æstimari debent.

(*a*) Symbola seu breves & præcipuæ legis catholicæ summulæ habentur sequentes:

1. Symbolum, quod dicitur *Apostolicum*, divisum in 12. articulos.

2. *Nicænum* definiens Filium Patri consubstantialem contra Arium.

3. *Constantinopolitanum*, quod est declaratio uberior Nicæni contra Macedonium. Recitatur in Missa.

4. *Athanasianum*, ita dictum, quod incipit: *Quicumque vult salvus esse, opus est, ut teneat catholicam* fidem. Cantatur in *Prima* instar Psalmi.

5. *Lateranense* an. 1215. in hoc concilio generali conditum, & videri poteſt in cap. 9. de ſumma Trin.

6. *Viennense*, quod habetur Clement. unic. de ſum. Trin.

7. *Decretum Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum*, quod videlicet Eugenius oratoribus Armenorum, qui tum Eccleſiæ Romanæ reuniebantur, ſoluta jam ſynodo Florentina dedit.

8. *Profeſſio fidei*, quæ ad calcem Concilii Tridentini habetur.

* Ab iis, quibus inſcribuntur auctoribus, deducere non audemus ſymbola paſſim dicta.

I.

Apoſtolorum,

quia

1. Variant hiſtorici in tempore conditi hujus ſymboli,

2. Aperta eſt fabula a ſingulis Apoſtolis ſingulos articulos fuiſſe conditos, nam ſermo S. Auguſtini 115. de tempore, in quo ita referuntur ſinguli articuli, non habetur pro genuino.

3. Silent actus Apoſtolorum.

4. Variant ipſa tot hujus ſymboli exemplaria.

5. Excepto Ruffino, qui non eſt ſatis idoneus auctor, nullus Patrum id defendit. Quod enim *Apoſtolicum Symbolum fides Apoſtolorum* vocetur, inde ſane Patres non Apoſtolos ipſius Symboli auctores defendiſſe, ſed tantum doctrinam Apoſtolicam omni aſſenſu & veneratione digniſſimam

in

in eodem agnovisse dici debent. Sic etiam *Nicænum* sæpius scriptoribus sacris Apostolicum audit.

II.

S. Athanasii.

quia

1. Desideratur fere in omnibus MS. Codic.

2. Athanasius ipse non tantum in ullo suorum operum hujus Symboli non mentionem facit, sed etiam

3. In Epist. ad Antioch. testatur, se a cujusdam Symboli compositione alienum & contentum esse fide Nicæna, atque revereri Patrum Sardicensium constitutionem, qui prohibuerunt, ne ullum porro rescriptum de fide, aut professio fidei ederetur.

4. Neque a Gregorio Nazianzeno inter laudes Athanasii indicatur.

5. Non licet divinare causam, cur Athanasius utpote nec fidei reus postulatus, nec docendos habens latinos Symbolum latinum scripsisset.

6. Desideratur in eodem Symbolo vox *consubstantialis* Ομοουσιος, quam sane non omisisset Athanasius, qui & hujus tesseræ Catholicæ summus erat defensor, & formulas eam non continentes improbavit.

7. Utitur hoc Symbolum quibusdam verborum ac sententiarum expressionibus, quæ in synodo Chalcedonensi principium suum habere noscuntur.

8. Refutat hæreſes Neſtorii Eutichetis & Monathelitarum Athanaſio juniores, quibus ſi prævertiſſet Athanaſius hoc ſuo Symbolo, ad id ſane S. Cyrillus Cæleſtinus, Leo M. Synodus Epheſina aut Chalcedonenſis contra eosdem errores provocaſſent.

9. Diſſentiunt hiſtoriæ ſcriptores circa tempus & ſpeciatim circa locum confecti Symboli, dum nimirum alii ab Athanaſio Treviris, ubi ob inſidias Arianorum in puteo inde hodiedum celebrato latitaſſet, alii Romæ confectum eſſe contendunt, quod quidem ſolum non ipſius facti veritatem elevaret, niſi præterea

10. Notiſſimum eſſet ſeculo V. a quodam *Vigilio Tapſenſi* graſſante Neſtoriana & Eutychiana hæreſi, & fervente Vandalorum perſecutione varia opera nomine Sanctorum Patrum & maxime Athanaſii evulgata eſſe.

11. Non obſtat a Conciliis atque Pontificibus & multa ex hoc Symbolo prolata & id ipſum Athanaſio tributum fuiſſe. Enimvero multa ex Canonibus Apoſtolorum Concilia & Scriptores laudant, quin propterea hos Canones Auctoribus Apoſtolis confectos dicere poſſimus. Et quid demum? Si Patres & Concilia in hiſtorica facti quæſtione aberraſſe dicamus. Ceterum quantumvis hoc Symbolum neque ab Athanaſio ſcriptum, neque œcumenicum, utpote quia a nulla Synodo generali adoptatum eſt, dici queat, ſed non minus ac Symbola Hilarii & Baſilii & Hymnus Ambroſianus privatum maneat opus, attamen ceu luculenta Myſteriorum *Trinitatis* & *Incarnationis* expoſitio a Pontificibus, Epiſcopis & Synodis merito quaſi fidei Regula commendata eſt.

Conf. Cl. de Riegger & Cl. Schrott. L. I. Decret. Tit. I.

by Google

T.

pti ſunt, ex Supputatione

ſ

ENTIAL.	PROPHETICI.

(b)

(*b*) Libri ſymbolici, queis ſymbolorum brevis confeſſio luculentius demonſtratur, ſunt

1. *Publici* ſeu publica auctoritate confecti, quales ſunt præter ſupra memorata conciliorum acta.

Catechiſmus Romanus juſſu Pii V. poſt Concil. Trident. editus. Extat apud nos & in latina & in germanica lingua & quidem ornatus Epiſtola Paſtorali Eminentiſſ. noſtri Præſulis.

Catechiſmi diæceſani ſeu inſtructiones paſtorales. Harum auctoritas tamen ipſos diæceſis fines non egreditur.

2. *Privata* ſeu privata opera concinnati.

Veluti Catechiſmus Cl. Fleuri, de quo auctor Princ. Jur. publ. Eccl. Cathol. ita habet: hic *prorſus adhiberi meretur tanquam facilis, pius, fabularum expers inſuperque ad omnem theologiæ eruditionem exactus.*

Conf. Cl. de Riegger, Schrott & Auct. Princip. Jur. Eccl. loc. cit.

CAPUT II.

De Sacra Scriptura in ſpecie.

§. 13. Maximam partem Salvatoris noſtri præcepta in *ſacris literis* perſcripta extant. (*a*) Has igitur literas *primum ac fundamentale legum Eccleſiaſticarum principium eſſe*, omnino recte aſſeritur. (*b*)

(*a*) Sacra ſcriptura, id quod notiſſimum eſt, gemino conſtat codice, *teſtamento* videlicet.

1. *Veteri.*

2. *Novo.*

utriusque hujus codicis libri quatuor formant classes.

1. *Legales.*

2. *Historicos.*

3. *Sapientiæ.*

4. *Propheticos.*

Non rem ingratam præsertim Juris Canonici Auditoribus me præstitisse existimo, quod eas, quibus Canon sacrorum librorum delineatus uno obtutu conspici potest, adjungi curaverim. Vide igitur Tab. 1. & 2. Ad has ipsas melius intelligendas ex Cl. de Riegger Inst. Jurpr. Eccl. P. I. S. 2. & diss. de sacra scriptura, ubi cuncta de sacro codice scitu necessaria invenies, id tantummodo adfero notandum, quod universim scripturæ libri sint:

1. *Canonici*, id est ab Ecclesia in Sacrum Canonem, quem nominatæ tabulæ exhibent, relati & quidem

vel

Proto-Canonici, qui semper & ubique recepti erant:

vel

Deutero-Canonici, de quorum origine divina aliquando dubitabatur.

2. *Non Canonici* videlicet ab Ecclesia in Canonem non relati, quorum duplex est genus.

1.

C A

dum *scripturum*, an ei conformis sit, ipsa exami

I.

1.

Eorum, qui propterea *dubii* vocantur, quod adhuc, genuini sint nec ne, dubitatur: veluti

α Tertius & Quartus } Esdræ.

β Tertius & Quartus } Machab.

2.

Reliquorum omnium, qui ut *Apocryphi*, id est falso suppositi ab Ecclesia rejiciuntur: Concil. Carthag. 3. a 397. can. 47. Concil. Trident. Sess. 4. S. August. L. 2. de Doctr. Christ. c. 8.

(*b*) Ne te hoc, quod sacras literas *primum* Principium diximus, turbet, scito: non eas priores *tempore* atque ideo potiores a nobis judicari. Novimus enim præcepta Christi, antequam scripta essent, ipsa propagatione, atque *traditione* fuisse cognita. Imo quandoquidem Christus præter ea, quæ ad fidem & Sacramenta pertinent, nullum dedit præceptum, quod non sit naturale; si tempus spectes, primum legum Ecclesiasticarum principium Jus naturæ erit. Sed posita revelatione, eaque maximam partem in scripturam sacram redacta, eandem ante alia omnia, ut fundamentum voluntatis divinæ a nobis inspici posse & debere in propatulo est. Profecto secundum *scripturam*, an ei conformis sit, ipsa exami-

natur traditio; eo collineant Patres & concilia; eo quævis constitutio & doctrina Ecclesiastica respicit. Et quomodo id non primum ac eminens censendum est, quod non tantum prima atque plurima Religionis nostræ capita complectitur, sed cujus ipsa etiam confectio a *sufflante divino spiritu* accepit prærogativam. II. ad Timoth. III. 16. B. Petri II. c. I. 22. Matth. XXII. 43. Luc. I. 7. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 249. seq. Tournel de controv. ort. inter Doct. Lov. & Duac. & Patres S. J. T. I. de Deo quæst. 4. de loc. theol.

§. 14. Invenies quidem, quin ad plagas infidelium abeas, aut eos spectes, qui inde ad nos venere, genus hominum ejusmodi, qui in medio Christianorum cætu nati, atque enutriti sua opinione tam sublimes & fortes, revera autem tam insolenter impios sibi sumsere animos, ut veluti omnem rident revelationem, ita & omnes sacræ scripturæ libros nec genuinos, nec divinos pronunciando glorientur.

§. 15. Hujusmodi adversariis infallibile Ecclesiæ nostræ judicium, utpote quod ipsum divinis promissis sacra Scriptura contentis nititur, absque *vitioso circulo* opponere nequis. Ordiendum igitur hic potius ab ipsa revelationis necessitate. Ostendendum porro genuinæ revelationis characteres eidem, quam nos profitemur, religioni omnes inesse. Demonstraudum illis denique, si quæ historica quid evincit fides, eam pro cunctis, quæ scripta factave credimus, stare omnino maximam; atque adeo, aut hæc omnium maxime, aut omnino nihil unquam, nisi quod oculis cernitur, in fidem admitti debere.

§. 16

§. 16. Libros Moyſis & Prophetarum ab iisdem eſſe ſcriptos, quorum nomina præſeferunt, ſeu, quod idem ſonat, eſſe genuinos, comprobat I. omnium illorum, qui Moyſen ac Prophetas conſecuti ſunt, ſententia (*a*) II. Notiſſima illa, quam *Judæi* ſemper in cuſtodiendis ſuis libris adhibuere, diligentia, & conſentiens ipſorum teſtimonium; vel ideo non rejiciendum, quod non tam in propria cauſa, quam contra ſemet ipſos de dura atque duritiei cordis ſui proportionata hac lege teſtantur (*b*). III. Id, quod neque interpollationis tempus, neque ſuppoſitionis auctor ab adverſariis edi poſſit. Denique IV. ſana Philoſophia, quæ profecto eadem de cauſa, ob quam de Ciceronis, aliorumque veterum auctorum ſcriptis non dubitamus, nec de veritate librorum vet. Teſt. dubitationem admittit. Vel me tacente jam intelligis, quibus argumentis etiam veritas novi teſtamenti commonſtrari poſſit (*c*).

(*a*) Joſ. C. I. 7. C. VIII. 31. C. XXIII. 6. Lib. *Jud.* C. III. 4. III. *Reg.* II. 3. 4. *Paral.* XXIV. 9. XXXIV. 14. *Tobiæ* VII. 14. *Baruch.* II. 2. *Daniel* IX. 11. *Eſdræ* I. C. VI. 13. *Nehemiæ* ſeu *Eſdrae* II. C. VIII. 14. *Eccleſ.* XXIV. 33. II. *Mach.* VII. 44. VII. 30 veluti etiam ab ipſo *Chriſto* Matth. XIX. 7. Marc. I. 44. VII. 10. X. 3. Luc. XVI. 16. 29. 31. Joan. 1. 45. V. 46. VII. 19. VIII. 5. & ab *Apoſtolis* Act. XXVI. 22. ad Rom. IX. 15. X. 5. II. ad Cor. III. 15. ad Hebr. X. 28. nec non ab *extraneis ſcriptoribus*, quos vide apud Huet. in demonſt. Evang. Propos IV. c. I. & II. Et. Hug. Grot. de verit. relig. Chriſt. L. I. ad hos libros provocatur.

(*b*) Vide celeb. Judæorum ſcriptorem *Joſephum* Lib. I. contra Appion. §. 8.

(*r*) Neque obstant illa fata, illaque corruptorum molimina, quæ sacris literis omni tempore insidiabantur. Etenim libri veteris testamenti post capitivitatem Babylonicam exacti atque recogniti sunt ab Esdra ejusque senatu. Subinde iterum recensiti a Nehemia. Dispositi porro fixum in canonem a Simone Justo. Et postquam denique ignes Hierosolymam vestantes, & furentes Antiochi milites cuncta perdere exemplaria non poterant, hæc ipsa a fortissimo illo heroe Juda Machabæo congregata, atque integra servata sunt. Novimus præterea, quantum ad continuam eorundem conservationem contulerit 1. illa a 72. interpretibus Ptolomæo Philadelpho in græcam linguam facta translatio, quæ etiam simpliciter versio 70. Interpretum (numero rotundo) dicitur. 2. illæ translationes, quarum duas Aquila, unam Theodotius, unamque Symachus, & tres allii ignoti quidam ediderunt. 3. Labor circa medium seculi tertii ab origene susceptus, quo in suis *Tetraplis* in columna prima versionem Aquilæ, in sècunda Symachi, in tertia septuaginta Interpretum, in quarta Theodotionis; in *Hexaplis* autem in columna prima textum Hebraicum, in secunda Græcum, in tertia versionem Aquilæ, in quarta Symachi, in quinta septuaginta interpretum, in sexta Theodotionis exhibuit. Quæ vastissima opera injuriis temporum disrepta, quoad fieri potuit, restituit Bern. de Mont faucon Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri. Sic quoque in custodiendis novi testamenti libris Ecclesia nostra fuit quam diligentissima. Quam multas non testatur Augustinus latinas scripturæ sacræ editiones in primæva fuisse Ecclesia, & eas inter prævaluisse illam, quam ipse *Italicam*; Hieronymus *vulgatam* & *communem*; Gregorius M. *veterem* dixit. Quanta cum accuratione & industria D. Hieronymus, qui adhuc juvenis vetus testamentum ad fidem 70. in Hexaplis contentorum, & subinde ex fonte Hebræo adminiculo omnium editionum ipsis Judæorum magistris adprobantibus restituit, etiam il-

illam novi testamenti versionem italam secundum originem græcam percensuit: Et denique qua cauta sollicitudine, quam diuturno tot sæculorum usu videlicet a Gregorii M. tempore roborata est nostra scriptura *vulgata*, quam Ecclesia magnam partem ex illa Hieronymiana versione adoptavit, nisi quod libros sapientiæ Baruch & utrumque Machabæorum (utpote ab Hieronymo, ut erant, relictos) ex antiqua versione itala retinendos, Psalterium autem non illud, quod Hieronymus ex hebræo, sed id, quod idem ex editione græca S. Luciani Martyris in latinam transtulit, accipiendum esse decrevit. Omnia igitur hæc scripturæ fata, omnes tot variantes lectiones, omnia illa, quæ supposita fuisse non negamus, minime efficiunt, ut, quæ adeo diligenter sunt integra servata, adeo caute recepta, ea quoque non sint genuina. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 229. usque 232. & 261. usque 64. item ejusdem Exercit. de script. sacr. primo fonte jur. Eccl. nec non introduct. in univ. Jus Ecclef.

§. 17. Ita quoque eosdem Sacræ Scripturæ libros & fide digna & divina continere facile evincitur. Etenim dum I. in illis nil, quod verosimile non esset, comprehenditur (*a*). II. Eorundem scriptoribus neque scientia (*b*), neque veritas (*c*) defuit III. Pro eorum, quae referuntur, miraculorum veritate invincibilia abundant testimonia. (*d*) IV. Ea, quæ, quando prædicta sunt, nec ex causis naturalibus, nec ex præsente rerum statu ullo modo colligi poterant, maximam partem jam ex amussim evenere (*e*). Quid quæso amplius requiritur, ut hi libri fide digni atque divini æstimentur.

(*a*) Quid videlicet factum esse ibidem legimus, quod fieri potuisse negandum est.

(*b*)

(*b*) Erant coævi, erant testes maximam partem oculati & eorum, quæ scripsere, intelligendorum omnino capaces.

(*c*) Suspicio lucri, damni; adulationis, vanæque gloriæ, si vel a longe in eos caderet, tum aliquid demum de eorundem veracitate dubium moveri posset. Quandoquidem autem tam Moyses & Prophetæ, quam discipuli Christi veluti ipsorum Magister per propheticum apostolicumque munus non tantum nil lucrabantur; sed externam suam conditionem deteriorem reddebant etiam; quandoquidem iis, inter quos versabantur, sine personarum respectu & ingenti animo scelera, pervicaciam & cordis duritiem constanter exprobrabant; quandoquidem propria sua non dissimulavere peccata, quis lucri, quis adulationis, quis vanæ gloriæ maculam his scriptoribus aspergere audeat.

(*d*) Putasne Moysem millibus hominum amplius sexcentis persuadere potuisse, esse aquam Nili sanguinem; claram lucem densissimas tenebras, & in medio maris non mare, sed viam siccam fugientibus apertam, & hanc viam a non transeuntibus teri pedibus. Putasne adeo facile etiam Christum & ejusdem discipulos tam incredibili suorum auditorum spectatorumque imposuisse multitudini, & hac in multitudine non fuisse aliquos tanti ingenii, tantaeque simul invidiæ, ut fallacias detegere non potuissent, & voluissent etiam. Fabulas atque imposturas Ethnicorum, quia non tantum rationem superabant, sed eidem quoque erant contrariæ, ipsi acutiores Ethnicorum scriptores risere, veluti id ex illis operibus Luciani lecti jucundissimis cuivis inspicienti patebit. Mira quoque, quae seu ipsius naturæ sæpe incognita vis sive huic subveniens calida ars unquam produxerat, acutissimi Philosophi aut penitus aut magnam partem in sua origine deprehenderunt. At miracula a Christo & Apostolis edi-

edita non tantum inter Christianos, sed & inter Gentiles summi scriptores, summique simul Philosophi, imo & judæi & alii Religionis Christianæ hostes infensissimi agnovere. Conf. cl. de Riegger Inst. Jurispr. Eccles. P. I. S. 2. c. 2. §. 134. usque 248.

(e) Veluti quae de adventu Messiæ, de Monarchiis prædicta fuerant. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 234. Huet. demonstr. Ev. Propos. VII.

§. 18. Solutior est causæ ratio cum iis, qui Protocanonicos saltem non negant libros. Ex iisdem enim infallibile Ecclesiæ nostræ judicium, atque adeo eam hoc ipso infallibilem in dignoscendis scripturæ libris judicem, & quidem necessarium judicem esse tam facile quam aperte demonstramus.

§. 19. Enimvero I. nunquam defuere perversi homines, qui libris spuriis obtrudendis, & genuinis adulterandis, aut pravum in sensum detorquendis omnem dabant operam (a). II. tot ardua scripturæ loca scrutari, atque unum conferre cum altero non rudibus tantum, sed & aliis est quam difficillimum. (b) nec quidem III. ad inquirendum genuinum cujusvis textus sensum sat temporis & vitæ, sat eorum, quae alia requiruntur, subsidiorum adparatus suppetit (c).

(a) Conf. cl. de Riegger l. c. §. 255. & qui ibidem laudatur Bartol. Germon in Libel. de vet. Heret. Eccles. Cod. corrupt. C. 1. & sequ.

(b) Ad id sane negotium requiritur: ut quis
1. Historia rerum gestarum & notione vicissitudinum, quas ipsa vocabula subierunt, ab-

unde ſit inſtructus; ſecus enim circa hiſtoricum & literalem ſenſum ſæpiſſime non errare non poterit.

2. Sibi ſeriem doctrinarum conficiat, ut facilius obſcuriora loca e clarioribus exponantur, atque illico adpareant; quam in rem plurimum faciunt *Concordantiæ Biblicæ.*

3. Calleat linguam Hebraicam atque Græcam. Etſi enim in iis, quae fidem moresque attinent, à *vulgata* infallibili Eccleſiæ Judicio ſtabilita recedere non licet, in rebus tamen ad ſanam fidei doctrinam indifferentibus, & maxime in indaganda quarundam vocum & phraſium energia & vi ad fontes hebraicos atque græcos frequenter recurri debet; univerſe enim neceſſe eſt, ut quis

4. Ad genium idiomatis in interpretatione reſpiciat, ne, quod multorum error fuit, in omnibus myſteria & emphaſes quærantur, longeque alio illæ allegoriæ, metaphoræ & parabolæ ſumantur ſenſu, quam ſtylus fert orientalium populorum uſui adcommodatus.

5. Illum cuivis ſcriptori proprium characterem ſibi familiarem reddat. Alia enim eſt loquendi ſcribendique ratio *hiſtoricis*, veluti Moyſi & Samueli; alia *Philoſophis*, veluti Salamoni, Syrach; alia iis, queis *oratores* agere, veluti Eſaiæ & Prophetis; alia denique iis, queis *ligata* placuit methodus, veluti Davidi, & Jobo.

6. Semper quoque illius, quæ loquens inducitur, perſonae rationem habeat, ne quod ſubinde ab impio dictum, factumve refertur, id adprobatum eſſe exiſtimet; imo ne illos etiam diverſos reſpectus, ſub quibus ipſum ſæpe Numen de ſe loquitur, ſine ſeparatione accipiat,

ea-

eaque, quæ Chriftus de fe ut Dei filio pronunciavit, fine difcrimine ad Romanum referat Pontificem.

Atque hæc omnia, pluraque alia obfervanda num a quolibet expectas. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 270. & feq.

(c) Conf. Murat. de Ingen. mod. in relig. negot. c. 8. & cl. de Riegger. l. c. §. 256.

§. 20. Expende IV. ab ipfo Chrifto Apoftolis differte effe injunctum, ut Evangelium omni creaturæ prædicent, atque doceant, non autem, ut id cujusvis arbitrio exponendum relinquant (a) V. relicta privato cujusvis fenfui fcriptura nunquam uniformitatem & certitudinem, fed quam a tot fectis jam experti fumus, diverfiffimarum opinionum copiam; & continuam, quis rectiffimo animo ad inveftigandam fcripturarum veritatem acceflerit, difceptationem obtentam iri (b). Taceo VI. quod neque in legibus profanis ejusmodi judicia privatis permittantur. (c)

(a) Marc. c. XVI. v. 15. & feq. Math. c. XXVIII. v. 19. & fequ. Hinc etiam Apoftolus l. a Cor. c. XII. ait *quosdam quidem pofuit Deus in Ecclefia primum Apoftolos, fecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes fermonum*, & fubjungit quæftiones: *numquid omnes Apoftoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? — — numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?*

(b) Conf. Murator. l. c. item Melch. Canum in loc. Theol. L. II. C. 7.

 (c) Quæ

(c) Quæ enim non sequerentur absurda, si authentica civilium legum interpretatio cuivis privato concederetur, si non a Principe eum in finem constituti essent judices, ut litigantibus jus dicerent, si non plane ab iisdem judicibus, etsi sint fallibiles, subinde appellatio denegaretur. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 258.

§. 21. Quandoquidem igitur ad dignoscendos & rite intelligendos sacræ scripturæ libros necessarius est judex, & quidem, quia in rebus ad essentiam Religionis pertinentibus certissimos nos esse oportet, judex infallibilis, num *apud alios quæremus veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere* (a). Num alius esse hic judex poterit, quam Ecclesia, cui facta est notissima illa promissio: *spiritum veritatis ab Ea nunquam recessurum esse.* (b). Num denique hanc infallibilem Ecclesiam, dum nobis scripturæ libros, qui genuini agnoscendi sunt, præscribit, non audiemus, postquam ab ipso Christo lata est hæc sententia: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicuti Ethnicus & publicanus.* (c)

(a) S. Irenæus contr. Hæres. Lib. III. c. 4.

(b) Joan. XIV. v. 25. & sequ.; quam ob rem Apostolus I. ad Tim. III. 15. *eam columnam & firmamentum veritatis* adpellat; quam ob rem Augustinus L. contr. Cresconium cap. 33. ait: *scripturarum a nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum scripturarum commendat authoritas* &c.

(c) Inde corollariorum instar sponte sua hæc profluunt, I. sacras litteras eodem spiritu, quo sunt scriptæ, atque adeo, cum spiritus hic ab Eccle-

sia

sia non recedat, secundum sensum ab Ecclesia definitum exponendas esse. II. Impium omnino esse hoc axioma: *Tunc esse audiendam Ecclesiam, quando cum divinis literis consentit*, cum privatus fallibilis judicium infallibilis Ecclesiæ in examen vocare & ratiocinio suo subjicere nequeat, & cum nunquam ex ipsa lege, quæ interpretatione indiget, sed a legislatore, aut eo, quem hic constituit, ejusmodi interpretatio authentica peti debeat. III. Licet sacræ scripturæ lectio commendanda omnibus (cum *unusquisque*, ut ait Ambrosius, *in ea inveniat quo aut vulnera sua curet, aut merita confirmet*) promiscuam tamen scripturarum in linguis vulgatis, sine legitima authoritate editarum lectionem prudentissime ab Ecclesia esse prohibitam. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 48. 256. & sequ. 274. & 277. Melch. Canum in loc Theol. L II. c. 7. Concil. Trid. Sess. IV. Nat. Alex. in Hist. Eccles. Sæc. XVI. Diss. XII. §. 10. & seq. Tom. IX. & meum Corp. Jur. Pastoral. Nov. P. III. Constit. VIII.

CAPUT III.

De Traditione in Specie.

§. 22. Etsi autem Sacra Scriptura primum est ac fundamentale legum Ecclesiasticarum principium, extant tamen substantialia fidei sancita seu *dogmata*, quæ sacram in scripturam non redacta (*a*) sed sicuti viva Christi legislatoris voce proposita sunt, ita ad posteros fuere derivata, atque constanti & perpetua observantia ad nostram usque memoriam pervenere (*b*)

(*a*) Veluti de Canone Sacræ Scripturæ, de Baptismo hereticorum valido, de Sacramentis Baptismi,

Confirmationis & Ordinis non iterandis. Conf. cl de Riegger l. c. §. 289.

(*b*) Joan. c. XX. v. 30. XXI. v. 25. Act. Apoſt. c. I. v. 3. II. ad Theſſ. c. 2. II. ad Timoth. C. I. Enimvero I. ex hiſce pluribusque aliis ſacrarum literarum locis. II. Ex actis conciliorum, quæ hæreſes traditionis argumento profligarunt. III. Ex decretis Pontificum, qui pariter contra varias opiniones & errores, veluti *Victor* in ſopienda de Paſcate celebrando controverſia & *Stephanus* de hereticis non rebaptizandis ad traditionem provocarunt. IV. Denique ex monumentis SS. Patrum, qui unanimes doctrinæ ſuæ etiam traditionis fundamentum ſubſternunt, luce meridiana clarius adparet, a Chriſto uſque nunc continuam exſtitiſſe traditionem.

§. 23. Hujusmodi ſane traditiones, quæ ad fidei noſtræ capita conferunt, *Eccleſia* ſumma ſemper cum ſollicitudine & cautela genuinas (*a*) cuſtodivit (*b*) atque ſimul illo, de quo paulo ante diximus, adſiſtente veritatis ſpiritu nos de iisdem reddidit quam certiſſimos. Ipſum igitur infallibile Eccleſiæ judicium omnem hac in parte *quæſtionem facti* non excludere non poteſt.

(*a*) Characteres genuinæ traditionis ſunt, ut ea non ſit contraria

1. Rectæ rationi.

2. Sacræ ſcripturæ decretis.

3. Moribus temporibusque, unde derivatur,

4. Conditioni illorum, qui in ea partes habent.

3. Scripto-

5. Scriptoribus ejusdem ævi, aut insequentium gravissimorum doctissimorumque virorum testimoniis.

Porro ut neque alia contradictoria, fabulosa, & superstitiosa contineat;

Sed denique suo modo sufficienter seu argumentis rei, de qua agitur, aptis sit probata. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 302. & seq. P. Honoratus a S. Maria in animadv. in regulas & usum crit. lib. I. diss. III.

* Nullam profecto traditionem, quam quidem inter fidei nostræ capita veneramur, mihi quisquam producet, quæ recensitis traditionis genuinæ characteribus sit destituta. Neque enim quæso vulgares illas opiniones, quas hic atque illic apud rudes, imo & & alios deprehendes, purissimæ nostræ Ecclesiæ impinge. Anne traditiones Testamenti veteris Gen. 18. v. 17. 19. propterea omnes ridendæ erant, quia ipse Christus illas Pharisæorum falsas, atque corruptas rejecit, quia populus Hebræus superstitioni, imo idololatriæ, aut saltem eandem redolentibus quamplurimis actibus summopere erat deditus. Tolle si uno impetu, si felici cum eventu potes, opiniones vulgares ejusmodi omnes, & non tantum Ecclesia nostra, sed & provinciæ, quæ a nostra religione alienæ, hominum tamen superstitiosorum plenissimæ sunt, tibi grates rependent. Laborandum quidem non diffiteor, ab utraque potestate, ab Ecclesiæ reipublicæque ministris assiduo, ut illud superstitiosum pedetentim minuatur, sed vel ideo, quod pedetentim ejusmodi minui debent, quæ uno impetu tolli non possunt, exerens sese hic permissionis prudentia cavillationem omnino non meretur.

(*b*) Quæſtionem facti tum adeſſe dicimus, quando num aliquid factum ſit, in utramque partem disceptari poteſt. Quemadmodum igitur in *re*, de qua diſceptari nequit, omnis facti quæſtio ceſſat; ita etiam in traditionibus partem noſtræ Religionis conſtituentibus eadem de cauſa, quod de iis, num genuinæ ſint, ob infallibile Eccleſiæ judicium diſceptare non licet, omnis facti quæſtio exulet, neceſſe eſt. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 290. & cl. Zallwein in Princ. Jur. Eccl. Tom. I. Q. II. c. 3. §. 6.

§. 24. Id autem advertas velim, etiam genuinas traditiones non omnes *divinas* eſſe. Quamvis enim, ut ſupra memini, leges ipſam Religionem noſtram fundantes legislator alius, niſi Deus, & Dei filius dare non poterat, idem tamen Dei filius, veluti mox infra pateſcet, Apoſtolis eorumque in Eccleſia ſucceſſoribus ea, quæ ad diſciplinam pertinent, quæque variæ pro varietate adjunctorum accidere poſſunt, legibus determinanda, immo ſumma quoque fidei noſtræ capita ſancitis, quæ interpretentur, aut urgeant, munienda reliquit. Quo igitur factum eſt, ut per ejusmodi leges ab Apoſtolis, eorumve ſucceſſoribus latas præter *divinam*, etiam *apoſtolicam* (*a*) & *Eccleſiaſticam* (*b*) traditionem ſimus conſecuti (*c*).

(*a*) Exempla Apoſtolicæ Traditionis ſunt *Paſchatis & Sabbathi translatio*, nec non inſtitutio *quadrageſimæ* &c.

(*b*) Exempla Traditionis Eccles: ſunt obſervatio quorundam *feſtorum*, *abſtinentia a carnibus* certis anni diebus &c.

(*c*) Patet igitur Traditionem eſſe.

I. Vel

1. Vel divinam hanc Veter. & nov. Teſt.	vel	Humanam hanc Apoſt. & Eccleſ.
2. Vel univerſalem quæ Omnem Eccleſ. Chriſtianam reſpicit.	vel	particularem quæ Unam alteramve tantum Eccleſiam particularem ſpeсtat.
3. Vel dogmaticam	vel	diſciplinarem
4. Vel conſtitutivam	vel	interpretativam
5. Vel genuinam, de qua Ex infallibili Eccleſiæ judicio certi reddimur.	vel piam, quæ Conſiſtit in opinionibus apud populum ab antiquo inolitis circa res in Religionem externam influentes.	vel Vulgarem, quæ In rebus nulla auctoritate & nullo idoneo teſtimonio munitis ſuperſtitioſas credulitates fovet.

Conf. cl. de Riegger l. c. §. 283. uſque 290.

§. 25. Non parvi refert traditionem divinam ab humana diſcernere. Etenim I. *divina* dogmatica; *humana* diſciplinaris eſt, II. illa hoc ipſo perpetuam atque neceſſario univerſalem, hæc vero mutabilem, & plerumque ſingularem tantummodo (*a*) obligationem inducit. (*b*)

(*a*) Exemplum traditionis humanæ, & quidem eccleſiaſticæ, quæ univerſe obtinet, habemus in biduo ante Paſcha abſque divinorum ſacramentorum celebratione tranſigendo.

(*b*) Hoc qui diſcrimen novit, non ea, quæ ad diſciplinam pertinent, inter dogmata referet; neque

comperiens, quædam, quæ apostolicis institutis debemus, abrogata esse, aut abiisse in desuetudinem, propterea execrandam mutationem contigisse arbitrabitur. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 292. & sequ.

§. 26. Neque in distinguendis ita traditionibus tantum oneris cui fidelium impositum est. Cuivis scilicet vel I. ipsa traditionis materia *(a)* vel II. temporis ratio *(b)* vel III. SS. Patrum testimonium *(c)* vel denique IV. illa, quæ quemvis tutissimum reddit, & in omni ambiguitate necessario consulenda est, infallibilis Ecclesiæ decisio rem omnem hac in parte expeditam facit *(d)*.

(a) Illius nempe, quæ potestatem Ecclesiæ superat, origo divina est.

(b) Ipsa sæpe doctrina tempus prodit, prout vel Ascensum Christi in cœlos non antecedere non potuit, vel tempori eundem consecuto, &quidem aut Apostolorum ævo, aut posteriori ætati correspondet, vel plane nulla primorum sæculorum vestigia habet. Ceterum invaluit etiam in traditionibus, ut si pervetustæ sint, & a viris apostolicis descenderint, apostolicæ dicantur.

(c) Legitimi sane traditionis testes sunt SS. Patres, & quidem si circa dogma quoddam consentiunt, non tantum vim probandi, sed indubium traditionis divinæ argumentum suppeditant. Id quod jam demonstravimus.

(d) Sic Christus quidem in ultima cœna Sacramentum Eucharistiæ in panis & vini speciebus Apostolis tradidit; quia tamen propterea præceptum inde deduci nequit, ut etiam alii fideles omnes Eucharistiam utraque sub specie sumant, traditione Ecclesiastica ob vere graves causas una tantummodo spe-

ſpecies ſemper totum Chriſti corpus & ſanguinem alioquin continens indulgeri potuit. Conc. Conſtantienſe ſeſſ. XIII. Tom. VIII. ap. Harduin, Col. 3. 81. Concil. Trid. ſeſſ. XXI. C. I. ſic quoque licet Chriſtus aquam vino miſcuerat, tam parum tamen inde aquam vino de neceſſitate Sacramenti miſcendam eſſe docuit Benedictus XIV. de ſacrif. Miſſæ, quam parum de neceſſitate Sacramenti eſt, aut celebrare in Azymo, quia Chriſtus in eo conſecravit; aut Euchariſtiam ſumere ex acta cœna, quia Chriſtus eam non jejunis Apoſtolis tradidit. Quemadmodum jam Gregorius VII. Alexander III. Eugenius III. & IV. Joannes XXII. Benedictus XI. Paulus V. & congregatio de propaganda fide a 1635. hanc commixtionem diſciplionarem, & tantum traditione humana hactenus neceſſariam factam eſſe; atque quidem poſſe, non tamen ob hanc ipſam antiquiſſimam traditionem debere diſpenſari exiſtimarunt. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 296. uſque 299. item ejusdem diſſ. de tradit. ſect. II. §. XIII.

§. 27. Denique etiam cave, ne traditionem I. cum iis, quæ ſubinde adſcito traditionis nomine veniunt (*a*) II. cum conſuetudine (*b*) III. cum moribus (*c*) confundas; porro IV. ne quibuscunque, quæ viva Chriſti, Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum voce prolata, & ad nos uſque derivata ſunt, etſi ea non ut dogmata, vel ut præcepta prolata eſſe conſtet, legis rigorem ineſſe exiſtimes. (*d*)

(*a*) Sumitur enim ſubinde traditio etiam I. pro doctrina ſeu inſtitutione, quæ vi obligandi caret, & tantummodo (quin de idoneo auctore conſtet) fidelium uſu trita eſt; aut II. pro uſu & obſervantia juris conſtituti. Atque hinc aliqui traditionem in conſtitutivam, interpretativam, & *inhæſivam* dividunt, id quod obſervantiam juris cum ipſo jure confundere eſt. Hinc quoque alii traditiones Apo-

ſtolicas in *mere Apoſtolicas*, & *divino Apoſtolicas*, quæ non ab Apoſtolis, ſed a Chriſto originem trahunt, & tantum per apoſtolos ad nos propagatæ ſunt, diſtinguunt; verum etiam ita confuſio juris cum modo, quo id propagatum eſt, committitur; neque rationem video, cur non ita etiam traditiones Eccleſiaſticas in mere Eccleſiaſticas & apoſtolico Eccleſiaſticas diſpertiantur.

(*b*) Conſuetudo tacito legislatoris conſenſu, traditio viva ejus voce vim accipit, et ſi conſuetudinem juxta *legem* ſpectes; hæc nequidem, uti traditio, novum jus conſtituit, ſed tantummodo eſt obſervantia, ſeu continuus uſus eorum, quæ lege vel conſuetudine proprie ſumta, vel traditione jam conſtituta ſunt.

(*c*) Aut ſub *moribus* intelligis actiones legi adtemperatas, & ex his ipſis oritur obſervantia, quam a traditione differentem eſſe oſtendimus, aut actiones ejusmodi, quæ citra animum inducendæ obligationis pio fidelium conſilio ſuſceptæ, atque continuo uſu firmatæ ſunt, veluti aquæ luſtralis uſus; & neque iſtæ ſtrictum traditionis nomen ſibi vendicare queunt, vel ideo, quod traditio jus atque *obligationem* viva ipſius legislatoris voce promulgatam involvit. Ceterum pii hujus generis mores in ſenſu vere lato *traditio libera* audiunt.

(*d*) Ut videlicet traditio obligationem & jus conſtituat, præter ſupra recenſitos genuinos traditionis characteres etiam vel ut dogma, vel ut præceptum propoſita eſſe debet. Hinc ea, quæ arbitrio fidelium relinquuntur, veluti traditiones de ſudario & ſindone Chriſti, de præſepi, de domo Lauretana, aliasque ſimiles, licet bullis roboratas, eadem denuo de cauſa non jus & proinde non ſtricti ſenſus traditionem, ſed *pias* tantummodo *opiniones* adpellamus. Conf. cl. de Riegger l. c. §. 280. 289. 291. 301.

CA-

CAPUT IV.

De Principiis proximis humanarum legum Ecclesiæ ab ejusdem Rectoribus editarum.

§. 28. Ab ipsis præcipuis duobus legum divinarum fontibus, Scriptura & Traditione ad fontes alios legum Ecclesiasticarum deducimur; scilicet legum, quæ ab Episcopis, & a Romano Pontifice inter eos Primatum tenente nobis perlatæ sunt, quos S. Petri & Apostolorum successores & Ecclesiæ nostræ rectores a Christo constitutos esse, ex scripto traditoque divino jure uberius suo loco demonstrabimus (§. 11, 24.)

§. 29. Quæ demonstratio donec sequatur, hic interim indicandum venit, eadem, quæ Rectores isti decrevere, ex traditione humana (§. 11.) ex actis conciliorum, ex consensu & praxi Ecclesiæ, ex scriptis Sanctorum Patrum, ex rescriptis Summorum Pontificum & Episcoporum, tanquam ex *proximis suis principiis* haurienda esse, nec aliunde a nobis allata iri.

CAPUT V.

De Principio legum Ecclesiæ etiam in Principum constitutionibus collocando.

§. 30. Demonstrabuntur quoque suo loco veritates istæ I. ipsa religione nostra cuivis imperium civile tenenti, tantum etiam juris esse & relictum,

&

& confirmatum, quantum ad perficiendam civitatem, eamque contra nociva quæquæ defendendam eſt neceſſarium. II. *eſſentialia* noſtræ religionis haudquaquam civitatis felicitati nocere, haudquaquam eidem eſſe impedimento, neque III. Deum velle, ut arbitrio hominum quidquam religioni accedat, quod fini civitatis eſt adverſum, atque adeo omnia ea, quæ religioni arbitrio hominum advenere & *accidentalia* vocantur, quamprimum Reipublicæ nociva eſſe incipiunt, porro *religioſa* eſſe non poſſe & *illico Juſſu Principis, cujus ſolius eſt nociva reipublicæ cognoſcere, e republica debere eliminari* denique IV. Rectores civitatum, quandoquidem ſummam virium in Republica habent, ac mediis efficaciſſimis ſunt inſtructi, præ aliis Eccleſiæ Patronos, & Advocatos eſſe. Ex quibus veritatibus conſequitur, ut Summis Principibus & tanquam defenſoribus ſuæ Reipublicæ, & tanquam Eccleſiæ advocatis poteſtas ferendi leges *circa ſacra* nequeat controverti. (*a*)

(*a*) Omne jus circa ſacra hæc duo complectitur: jus videlicet religionem promovendi, & jus avertendi a republica, quidquid eidem ſub prætextu religionis noceret. Religio ſane fini civitatis divinitus præſtructo nocere non poteſt; id vero poteſt religionis prætextus. Itaque illam promovet Princeps, utpote mediis eam promovendi unus omnium maxime inſtructus, atque hunc jure defenſionis avertit. Quid quæſo mali hoc jus circa ſacra continet? Quomodo periclitatur religio, ſi id, quod reipublicæ nocet, religio non eſt. Sed excedent fortaſſe Principes? Sed tu fortaſſe commedendo excedere poſſes, & quis tamen comedendi jus tibi denegabit? Audies, quibus mediis Chriſtus, quibus

bus Apostoli, quibus omnes primi fideles simili Principum excessui obviaverint? & jam nunc notare potes, quid de ejusmodi excessu Chrysostomus: Lib. adv. Gentil. Cum *impius* ait: *aliquis Imperator regnat, qui nos undique urget, qui nos infinitis malis exercet, tunc eadem pretium accipiunt, atque inclarescunt, tunc præmiorum ac triumphorum tempus tunc coronarum præconiorum ac virtutis omnis ostentandæ tempus.* Conf. Cl. de Riegger cit. op. totum c. 4. de distinct. utriusque potestatis.

§. 31. Quæ Summorum Principum leges cum ad Ecclesiam qua talem sint directæ, inter principia legum Ecclesiam concernentium etiam constitutiones Principum non esse non possunt (*a*).

(*a*) Conf. Reverendiss. Rautenstrauch Abbatis Brzevnoviensis proleg. institutionum Juris Ecclesf. Germaniæ accommodatarum Pragæ 1774. pag. 74. §. 70. quæ uti cetera opera hujus viri, doctrina, eruditione & honestate tam nobis quam exteris celebrati, ante alia commendo.

CAPUT VI.

De Jure Naturali tanquam proximo principio earum legum, quæ ratione, & remoto illarum, quæ positiva Dei hominumque constitutione Ecclesiæ innotuerunt.

§. 32. Religio revelata religionem naturalem (*a*) confirmavit potius, quam destruxit, imo nec destruere poterat, utpote immutabilem; (*b*) id quod per decursum legum Ecclesiasticarum quovis opportuno loco fideliter monebimus.

(*a*) Conf.

(a) Conf. Cl. de Martini Exercit. de lege naturali c. 6. §. Cl. de Riegger in Jur. Instit. Proleg. §. 42. & seq. & P. I. 5. 2. C. 9. & in nou. edit. P. I. S. 1. cap. 2. & S. 2. c. 2.

(b) Conf. Cl. & Reverendiss. Rautenstrauch. cit. prol. §. 71.

§. 33. Hinc Jus Naturae & illarum legum, quae circa Religionem atque Ecclesiam jam sola ratione innotescunt (§. 1. 2.) fons est, & in reliquos quoque fontes quarumcunque Ecclesiae legum sese diffundit (a).

(a) Etiam ea, quae jure naturali permissa sunt, hoc ipso ad illud sese referunt, cum jure naturali praecepta prohiberi, jure naturali prohibita praecipi, jure naturali praecepta aut prohibita permitti nequeant. Neque igitur leges Ecclesiasticae, quas *auctoritate* & *origine* tales dicunt, circa aliud quam circa permissa juris naturalis possunt versari.

* Leges, quas Ecclesia a *jure naturali* acceptas sua authoritate & positiva sanctione confirmavit, vulgo leges *auctoritate* duntaxat, non etiam *origine* Ecclesiasticas compellant. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 456.

§. 34. Adfer scripturae sacrae Textum. Si naturali juri, si publico universali contraria interpretatione explicas, non admitto; quis enim supremum Numen iis, quae immutabili naturali lege dictavit, lege positiva contradixisse admittet (a).

(a) Conf. Cl. de Riegger. in Inst. I. E. P. I. S. 2. c. 2. §. 278.

§. 35. Adfer traditionem a divinis adtributis alienam; discernam illico, si vulgaris aut fabulosa

sit;

ſit, atque legis quidem naturalis lumine diſcernam (§. 23.).

§. 36. Edic in hoc illove concilio quoddam decretum absque matura deliberatione conditum, aut integras quasdam hujus illiusve Concilii ſeſſiones tibi non œcumenicas videri. Incipiemus ab iis, quæ de ſocietatis cujusvis natura & negotiorum ſocialium determinatione jam leges naturales nos edocent; & jam inde alia mentis ſenſa tibi fore polliceor. (*a*)

(*a*) Conf. Cl. de Martini Poſit. de lege nat. cap. 24. §. 670.

§. 37. Inde non minus jam multa de Eccleſiæ per totum orbem diſperſæ conſenſu & quidem num adſit, & quomodo obtineri potuerit, dilatata cogitatione comprehendes. (*a*)

(*a*) Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 351.

§. 38. Neque in iis, qui præterea ſunt Juris Canonici fontes, videlicet in Patrum Sanctorum ſcriptis, in Decretis Pontificum & Principum conſtitutionibus jurisprudentiæ naturalis axiomata abjici poſſunt. Felices nos, ſi quorundam Patrum ſcripta non hic atque illic malis corruptorum artibus vel mutilata, vel interpolata ad nos tranſiviſſent. Felices ſi quemlibet hujus aut illius voluminis locum primo conſpectu intime penetraremus. Hæc cum ſe ita non habeant, ad univerſalia interpretationis ſubſidia confugiendum eſt; illa nimirum ſubſidia, quæ modo ex ea, quæ ſubſternitur materia

teria, modo ex ipso, quem voces habere debent, effectu & fine, modo denique ex libri ejusdem aut ejusdem saltem auctoris clariori alio testimonio legem obscuram demonstrant (*a*).

(*a*) Conf. Cl. de Riegger loc. cit. §. 414. 419. & seqq. Item Cl. de Martini Posit. de lege naturali c. 22. de leg. & pact. interpret.

§. 39. In Decretis Pontificum nec non aliorum etiam sacrorum Antistitum sancitis absque naturali jure omni fere momento hæsitabis. Confundes ea, quæ ad cujusdam potestatis essentiam pertinent, cum iis, quæ temporum intervallis advenere. Confundes autem hoc ipso etiam omne constitutionum ecclesiasticarum pondus, quod non aliunde, quam ex natura potestatis, cui constitutiones innituntur, rite æstimari potest (*a*). Vereor ne contra primam cujusvis promulgationis notionem illud, quod etiam Romanis tantum valvis affixum est, vel ideo jam per totum orbem valere admittas (*b*). Vereor ne admittas porro decreta quæcunque, etsi immutabili illi, quam Divinus civitatum auctor statutis essentiæ contrariis neque ipse violare potuit, immutabili inquam illi naturæ legi sint quam maxime opposita (*c*).

(*a*) Conf. Cl. de Riegger oper. cit. c. 6. §. 355. & seqq.

(*b*) Conf. ibidem §. 174. 390. & seqq.

(*c*) Conf. ibidem §. 393. & seqq. atque simul animadverte, quam modice sapiant ii, qui Canones quosdam contra positivam Dei legem incidenter quid statuentes ipsi rejiciunt, naturali autem & pub-

publico universali juri, æque Divino, contrarios pertinaciter tuentur.

§. 40. Si vero alicubi tum certe in perspiciendo illo, quod Imperanti circa sacra vindicamus, jure omnes jurisprudentiæ naturalis partes in usum atque consilium veniant necesse est. Ipsum jam nomen hujus *circa sacra Juris* mentem tuam exturbabit, si non ejusdem naturam ex naturali civitatum lege, atque id non tantum quid innocui sed Majestatis essentiale esse comprehendis. Si non imperii civilis a potestate sacra distinctionem ex eadem naturali lege fueris edoctus.

* Non pejus igitur & Ecclesiæ & Reipublicæ prospectum esset, quam si sacros canones explanans non continuo, aut quod probe notandum est, non sincero & convicto animo Jus Naturæ & publicum universale sequeretur. Conf. Jo. Endres Dissert. de necessario Jurisprud. nat. cum Ecclesiastica nexu, & illius in hac usu.

** Nunquam autem explanandis rite legibus naturæ, earumque, ut necesse est, cum alio quovis jure advertendum nexum ostendendo par erit, qui non in omnibus jurisprudentiæ partibus se solide versatum esse docere poterit. Juvat hic subnectere verba Cl. Prof. Lipsiens. Frid. Schott, quibus eundem mecum sensum ita exprimit. Man wähle keinen bloß philosophischen Lehrer, sondern vielmehr einen Rechtsgelehrten zum Unterrichte in dem Naturrechte. Denn von jenem ist ausser dem, daß die Terminologie vielleicht nicht allezeit richtig genug erklärt wird, die praktische Anwendung, worauf doch sehr viel ankömmt, nicht zu erwarten, pag. 202. in dem Entwurf einer juristischen Encyclopädie und Methodologie.

LIBER III.

DE LEGVM ECCLESIASTICARVM COLLECTIONIBVS.

CAPVT I.

De Collectionibus Legum Ecclesiasticarum in genere.

§. 41.

Principiis hisce rite perspectis licebit demum etiam rite interpretari eas, quæ extant legum Ecclesiasticarum collectiones. Ad quas ipsas cum in sequentibus pro sententiarum nostrarum multiplici robore simus provocaturi, etiam earundem notionem sequentibus præmittendam duximus.

§. 42. Collectiones canonum sunt recensiones quædam constitutionum Ecclesiasticarum, quæ aut *chronologico* temporum, queis prodiere, aut *systematico* materiarum ordine & quidem auctoritate vel publica vel privata in unum volumen sunt congestæ. Plures ejusmodi collectiones ceu totidem membra *quoddam Canonici Juris Corpus* efficere dicuntur.

(a) Ea, quæ Rectores Ecclesiæ decreverunt, maluerunt *canonis* quam *legis* nomine promulgare. Κανον nempe regulam solam significat, nec illud legibus perfectis innexum jus cogendi aperte exprimit.

primit. Quo ipſo Eccleſia lene ſuum & mite regimen, quod in agendo obſervat, nec loquendo ſe transgredi velle, cautiſſime manifeſtat. conf. Cl. & Rev. Rautenſtrauch cit. Proleg. Cap. I. §. 2.

§. 43. Et quidem de extantibus Canonum collectionibus ſcito paucis: *Canonicum Jus* pro earumdem complexu acceptum in *antiquum novum* atque *noviſſimum* ita poſſe diſpeſci, ut *illud* Collectiones ante Gratiani laborem confectas; *iſtud* tam eas, quæ communi juris canonici corpore continentur, quam reliquas, quæ intermediæ prodierunt; hoc denique cunctas inde a compilato juris canonici corpore editas complectatur. (*a*)

(*a*) Tantum abeſt, ut primis Eccleſiæ temporibus fuerit ejusmodi canonum collectio, ut potius *arcani diſciplina* viguerit; ſcilicet ob perſecutiones gentilium & ne horum eorundem ludibrio ritus & myſteria ſacra exponerentur. Sub Conſtantino M. demum floreſcere Religio, celebrari concilia, retundi hæreſes, nec non multa circa diſciplinam ſtatui, atque ad perpetuam memoriam adnotari cæpere. Id quod hunc duplicem per omnes dein collectiones continuatum habuit effectum, ut canones & facilius ac uno veluti obtutu ante omnium verſarentur oculos, & eo melius etiam ac certius ita conſervarentur.

* Patet quod antiquitatem & novitatem legum ex tempore, quo prodierunt, non ex doctrina dimetiamur. Enimvero ſi adtenderemus doctrinam canonibus contentam, alia longe nobis juris *antiqui novi* & *noviſſimi* ſignificatio foret; cum nova Eccleſiæ diſciplina medio ævo ſit introducta, & per recentiores demum canones iterum propius ad antiquiorem redeatur, uti perlectis iis, quæ fideliter adferemus, facile pateſcet.

CAPUT II.

De Collectionibus Juris Ecclesiastici antiquis

§. 44. Collectiones, ut ajunt, *Antigratianeæ* in *orientali Ecclesia* aliæ, aliæ in *Ecclesia occidentali* adornatæ sunt. Utrobique quædam *majoris*; reliquæ *minoris* nominis notam obtinuere (*a*).

(*a*) Conf. Tab. III. & IV.

§. 45. Inter veteris Juris Collectiones in Ecclesia orientali confectas primum illa, quæ Joannem Scholasticum auctorem habet, canones Apostolorum recenset. Esse vero hos canones haudquaquam ab ipsis Apostolis profectos, tot tantaque nos edocent argumenta (*a*).

(*a*) Quisnam enim certius id scire potuisset, ac antiquissimi Patres illi: qui Apostolorum ævo, recentissimæque eorum, quæ ab Apostolis gesta scriptave sunt, memoriæ fuere propiores. Et quomodo non iidem Patres (veluti alia Apostolorum opera) ita & hos canones suis prodidissent monumentis? Dum itaque nec in Apostolorum actis nec in aliis priorum quatuor seculorum scriptis istos Apostolorum Canones deprehendimus, an non vel inde jam eorundem fides quam maxime labefactatur? Præcipue autem

1. Cuivis suspicionem movere id debet, quod & Eusebius & Hieronymus, quos colligendis Apostolorum operibus proprie insudasse novimus, altum de his ipsis taceant canonibus.

2. Novitatem produnt tot, quæ in iis leguntur vocabula & temporibus Apostolorum recentiora

CAPUT II.

De Collectionibus Juris Ecclesiastici antiquis

§. 44. Collectiones, ut ajunt, *Antigratianeæ* in *orientali Ecclesia* aliæ, aliæ in *Ecclesia occidentali* adornatæ sunt. Utrobique quædam *majoris*; reliquæ *minoris* nominis notam obtinuere (*a*).

(*a*) Conf. Tab. III. & IV.

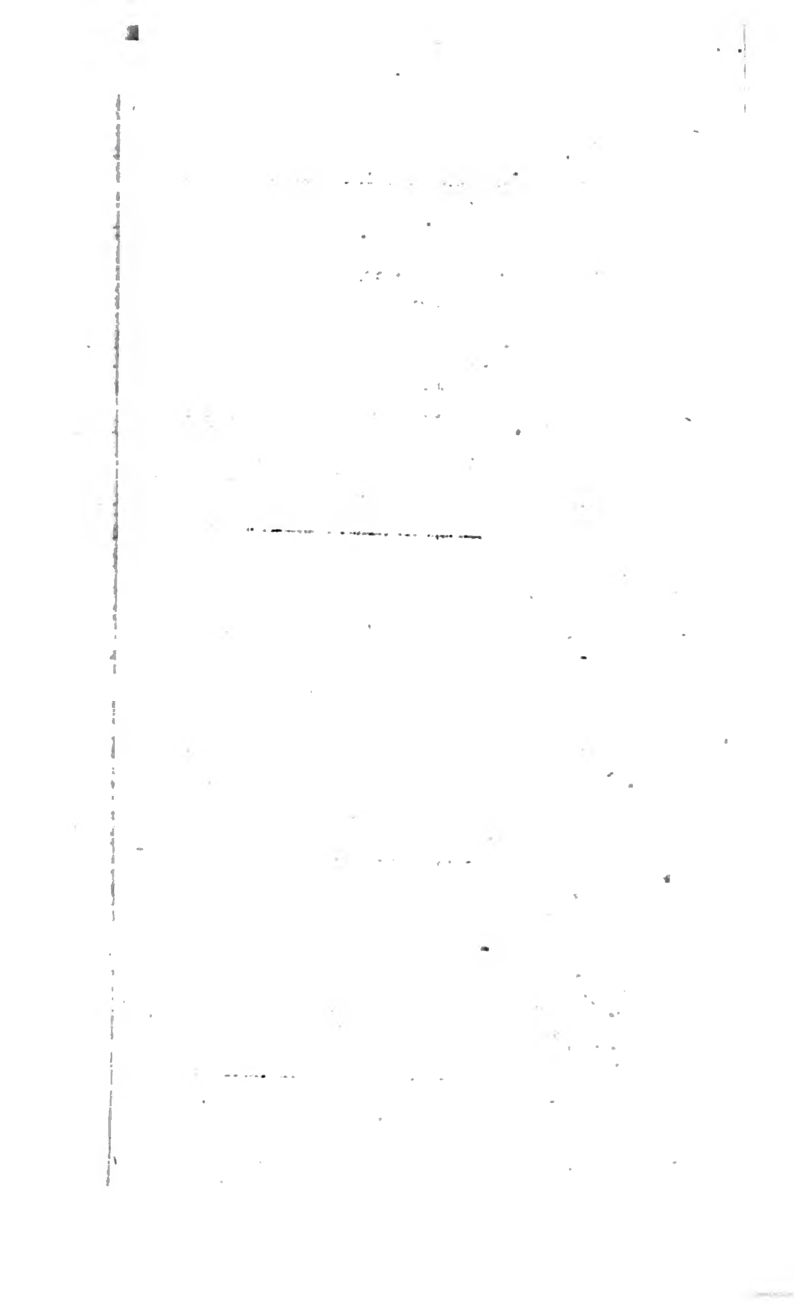
§. 45. Inter veteris Juris Collectiones in Ecclesia orientali confectas primum illa, quæ Joannem Scholasticum auctorem habet, canones Apostolorum recenset. Esse vero hos canones haudquaquam ab ipsis Apostolis profectos, tot tantaque nos edocent argumenta (*a*).

(*a*) Quisnam enim certius id scire potuisset, ac antiquissimi Patres illi: qui Apostolorum ævo, recentissimæque eorum, quæ ab Apostolis gesta scriptave sunt, memoriæ fuere propiores. Et quomodo non iidem Patres (veluti alia Apostolorum opera) ita & hos canones suis prodidissent monumentis? Dum itaque nec in Apostolorum actis nec in aliis priorum quatuor seculorum scriptis istos Apostolorum Canones deprehendimus, an non vel inde jam eorundem fides quam maxime labefactatur? Præcipue autem

1. Cuivis suspicionem movere id debet, quod & Eusebius & Hieronymus, quos colligendis Apostolorum operibus proprie insudasse novimus, altum de his ipsis taceant canonibus.

2. Novitatem produnt tot, quæ in iis leguntur vocabula & temporibus Apostolorum recentiora

image
not
available

Tab. IV. ad pag. 23.

...na.	*Inscriptio.*	*Editio.*
...is ma- ..., non ...mpo-	BREVIATIO Canonum Ecclesiasticorum.	Curante *Petro Pithoeo* Paris. 1588. deinde & a *Christ. Justello* 1628. *Antonio Dadino Altessera* 1630. *Petro Franc. Chif...*
...idiola ...Colle- ...ordo ... non ...fer-	COLLECTIO CANONUM.	Hucusque lucem non vidit, latet autem MSta in variis Bibliothecis.
...quam ...uctor	COLLECTIO. SIVE LIBER CANONUM.	Item nulla exstat.
...editur ... par- ...libros, ...um in ...sub- ...ur. ...versus ...o, & ...Colle- ...il aliud ...am su- ... com- ...n.	I. DECRETUM CANONUM, sive EXCERPTIONES regularum Ecclesiasticarum. II. PANNORMIA, sive PANNOMIA.	Decretum editum Lovani 1561. opera *Joan. Molinaei*, & accuratius *Jo. Fronto* Paris. 1641. Pannormia vulgata a *Sebast. Brant.* Basil 1499. & a *Melch. a Vosmediano* Lovan. 1551.

ra & in aliis Apoſtolorum ſcriptis etiam ideo non invenienda, ceu ſunt *Clericus Catalogus Clericorum*, *Laicus* &c. Conf. Can. 11. 12. 23. &c. Quidquod

4. Falſiſſima quibusdam contineatur doctrina; quemadmodum nempe per Can. 45. & 67. Baptiſma ab hæreticis collatum ſimpliciter reprobatur.

5. Accedit, quod ſi Canones iſti tanquam genuini a Patribus fuiſſent agniti, illæ profecto controverſiæ, quas inter *Victorem* P. & Aſiaticos Epiſcopos paſcha cum Judæis celebrare volentes; & inter *Stephanum* P. & S. *Cyprianum* hæreticos rebaptizandos eſſe docentem ortas novimus, haudquaquam oriri potuiſſent. Obtinuiſſet ſane Victor vel unico Canone 7, quo Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus ſanctum diem paſchæ cum Judæis celebrans deponi jubetur; neque ſanctiſſimi Epiſcopi Aſiæ cognito hoc Apoſtolorum canone contrarium ſentire taceo ultra reſiſtere eſſent auſi. Obtinuiſſet quoque contra Stephanum Cyprianus, neque ille obſtantibus Can. 45. & 67. paulo ante citatis contrariam Cypriano oppoſuiſſet traditionem. Et num

6. Adhucdum Liber III. Machabæorum inter dubios numerari poſſet, dum Can. 84. aperte libri de Machabæorum geſtis tres, inter venerandos ac ſacros libros collocantur.

7. Denique ſufficit illud ſynodi Romanæ a. 494. ſub *Gelaſio* celebratæ decretum, cujus parte *priore* enumeratis omnibus Apoſtolorum operibus hi Canones omittuntur, & *poſteriore* dein adnumerantur Apocryphis.

Tot tantaque argumenta certe eo valere debent, ut nominatos Canones non tantum for-

taſſe in multis depravatos, ſed omnino non ab apoſtolis profectos eſſe tueamur. Novimus quidem I. a Synodo Trullana eſſe decretum, ut octuaginta quatuor Canones Apoſtolorum firmi ſtabilesque maneant. II. Eosdem a pluribus Conciliis eſſe confirmatos. III. Celebratos a Joanne Damaſceno. IV. A ſynodis ſeculo 4. prioribus expreſſam Canonum Apoſtolicorum fieri mentionem. Enimvero, etſi Apoſtolus re vera auctores non habeant, utique eo, ſub quo tunc noti erant, nomine generatim confirmari poterant, quin propterea ipſa facti veritas æſtimari poſſit ſtabilita. Ipſæ ejusmodi confirmationes Joannem Damaſcenum aliosque, ut eorundem Canonum præcipui defenſores eſſent, plerumque permoverunt. Denique Synodi ſeculo 4. priores rectiſſime quorundam Canonum Apoſtolicorum mentionem fecere, ſiquidem & canones quosdam ab ipſis Apoſtolis conditos & præterea Apoſtolicam diſciplinam a viris Apoſtolicis continua piiſſimarum Conſtitutionum ſerie roboratam fuiſſe cognitum perſpectumque habemus. Sed num inde etiam eosdem, qui circumferuntur, Apoſtolorum Canones genuinos eſſe, jam nobis evidens eſſe deberet?

* Circumferuntur vulgo 84. ceu nempe recepti ſunt a Concilio Trullano. Quo tamen non obſtante 60. alii, alii 50. admittunt. Eccleſia *Græca* omnes 84, *Latina* teſte Dionyſio Exiguo tantum 50. priores agnovit.

§. 46. Idem quod de Apoſtolorum *Canonibus* etiam de *Conſtitutionum* Apoſtolicarum libris octo, licet nobis ferre judicium; quandoquidem non minus recentiores doctrinas *terminosque* exhibent, controverſias multo poſt tempore ortas habent definitas, & non tantum a Gelaſio *implicite* una cum Canonibus Apoſtolorum, in quorum Can. 84. ad

eas

eas provocatur, sed etiam a posterioribus græcis propter varias a pietate alienas aut plane hæreticas sententias rejecti sunt (*a*).

(*a*) Verissimum præterea est, quod Bellarminus descript. Eccles. in Clem. Rom scribit: *in Ecclesia latina nullum eas fere nomen habere.*

* Cum inter Constitutiones & Canones Apostolorum tam materiarum quam sententiarum mira deprehendatur concordia; nec non ipsa Canonis 84. verba sat clare insinuent, eundem utriusque collectionis esse auctorem, hinc quoque utramque ab eodem impostore & eodem, cujus vocabula & res enunciant, seculo 4to orbi Christiano fuisse obtrusam, omnes eruditi solido certe ex fundamento conjiciunt.

§. 47. Sed & inter omnes eruditos jam certum perspectumque habetur, epistolas sub nomine mercium Isidori famosas minime iis, quibus ceu auctoribus ab Isidoro tribuuntur, suam debere originem (*a*).

(*a*) Quis fuerit Isidorus ille, qui jam *mercator* jam *peccator* dicitur, in incertis positum est. De ipso utroque hoc cognomine animadvertit Petrus de Marca: olim Episcopos *peccatoris* quidem cognomen sibi ex humilitate sumsisse, suisque adscripsisse nominibus: atque hoc non rite intellecto aut oscitanter inspecto quosdam subinde *peccatoris* loco, *mercatoris* nomen descripsisse. Quidquid demum sit, revera & falsissimarum *mercium* venditor & *peccator* omnino insignis non esse non poterat, qui piissimis primorum seculorum Pontificibus tot ineptissimas affingere epistolas; posteriorum vero Pontificum litteras partim interpolare, partim mutilare ausus, fraudes Religioni & rebus publicis perniciosis-

ſimas in univerſum orbem diſſeminavit. Non quæramus multum, quodnam ipſi, ut tam fraudulentum caperet conſilium, motivum fuerit. Pontificiæ ſedi adulari; jurisdictionem ejusdem non tantum ultra primatus, ſed etiam ultra omnis ſacræ poteſtatis limites extendere, atque hoc ipſo Epiſcopos & Imperantes civiles ſub jugum mittere intendit. Qua quæſo, ſi non peſſima & fallaci, ratione id exequi potuiſſet? Erat quidem executio hæc tum eo facilior, quo magis blandientem hanc ſibi Iſidorianam collectionem urgebant Pontifices, & quo minus in antiquitatum Eccleſiaſticarum litterarum puriorum, & cumprimis artis criticæ notitia verſati erant reliqui, dum ſcilicet eo tempore partem non tantum plebis, ſed & eorum, qui aliquid ultra plebem erant, certe maximam ſimul fuiſſe rudiſſimam rectiſſime dixeris. Præterea etiam ipſum, non diffitemur, *Iſidori* nomen inde ab *Iſidoro Epiſcopo* Hiſpalenſi celebri illo Canonum Collectore ab omnibus ſummopere æſtimatum plurimos fefellit, ut eandem collectionem etiam hunc Iſidoro Epiſcopo adſcriberent, atque venerarentur. Quæ ſane omnia, illamque cumprimis per ſeptingentos annos continuatam ruditatem ſi conſideremus, ille quem hæc collectio per ſeptingentos fere annos triumphum egit, non tam admirationem parit, quam infandum nobis renovat dolorem. Ceterum ea, quæ tandem eruditis, & quidem non Proteſtantibus tantum, ſed pridem etiam Catholicis ad rejiciendam Iſidori peccatoris collectionem animos dedere, hæc ſunt argumenta.

1. Non credibile eſt, tot Epiſtolas, quas tanquam a priorum ſeculorum Pontificibus ſcriptas Iſidorus peccator in ſua Collectione refert, Euſebio, Hieronymo aliisque Scriptoribus, qui in conſervandis Romanorum Pontificium litteris adeo ſolliciti erant, fuiſſe ignotas.

2. Non

2. Non credibile magis, tanta antiquitatis instrumenta universe per tot secula fuisse neglecta.

3. Verosimile quoque non est, quod super iisdem punctis, quae hisce decretalibus decisa esse conspiciuntur, illo sex septemve priorum seculorum curriculo tantae agitari potuissent controversiae.

4. Omnium peritorum certe excedit captum, cur nullus Romanorum Pontificum usque ad Nicolaum I, qui seculo demum IX. Pontificium tenebat solium, pro vindicanda sedis Apostolicae auctoritate, iisdem, si extitissent, epistolis fuisset usus.

5. Nemini quoque non impossibile videri potest, ut, dum ipsae harum epistolarum inscriptiones indicant eas quaquaversum & ad remotissimas etiam regiones esse missas, nulla alicubi exemplaria ante seculum VII vel VIII innotuissent. Sed &

6. Sufficiens jam falsitatis argumentum suppeditat *Dionysius Exiguus*, qui vir & summae eruditionis & Romae existens, & *qua valuit cura & diligentia*, colligendis anteriorum Pontificum epistolis studens, nullam tamen decretalem nobis recenset epistolam, antiquiorem *Syricio*, a quo scilicet non alia ex ratione, quam quia nullius antiquioris Pontificis praecipue quaedam epistolae erant reperiendae, illam suam celebrem & tanto cum adplausu dein receptam collectionem ordiebatur. Etsi sane antiqui scriptoris epistolarum quarumdam, quas in Dionysii Collectione ommissas esse non diffitemur, faciant mentionem, eaedem tamen epistolae solummodo tales sunt, quae ad particularem aliquam quaestionem spectantes Dionysii scopo unice in Canonicam disciplinam intento haudquaquam ita erant op-

portunæ, quemadmodum fuiſſent iſtæ, queis Iſidorus peccator diſciplinam relatam omnino illam veteris Eccleſiæ eſſe cunctis perſuadere volebat.

7. Non ſuſpicionem non movere poteſt, quod ipſiſſima, quæ in iſtis epiſtolis leguntur, in recentiorum, Pontificum, Conciliorum, Patrum & auctorum monumentis ad verbum ſint deprehenſa; cui argumento non quæſo oppone, eadem a recentioribus inde ex illis epiſtolis eſſe accepta. Enimvero laudaſſent certe recentiores illarum epiſtolarum loca vel ideo, quod ita quam maximam ſuis dictis conciliaſſent fidem. Sed & id ſuſpicionem auget potius, quam deminuit, quod ejusmodi harum epiſtolarum fragmenta cum ſtilo illius recentioris operis, unde deſumta ſunt, exammuſſim conſpirent, imo meliore ordine eo quadrare dedeprehendantur. Contra facile advertes

8. Cuncta, quæ non aliunde deſumta ſunt, eodem & uniformi ſtilo eſſe exarata. Quid igitur aliud, quam has epiſtolas ſub una eademque manu prodiiſſe concludemus. Sed &

9. Eatenus quoque ex ſtilo falſitatis proximum judicium eluceſcit, quatenus is ſimul barbarus, atque ab illa antiqua linguæ elegantia quam longiſſime eſt remotus. Intermixtas præterea

10. Videbis citationes ſacræ Scripturæ ex verſione vulgata, & interpretatione S. Hieronymi tanto tempore poſterioris.

11. Concurrunt ad elevandas easdem epiſtolas tot falſæ temporum & conſulatuum conſignationes: denique

12.

12. Quemadmodum continent ejusmodi, quæ illorum Pontificum temporibus penitus fuerant ignota, ita contra mentionem nec minimam faciunt eorum, quæ tamen prioribus seculis erant quam frequentissima. Nil scilicet ibidem de trium primorum seculorum hæreticis, nil de persecutionibus gentilium & pœnitentiis lapsorum, nullas ad martyrium subeundum exhortationes invenimus.

§. 48. Non tamen existimes omnem ideo collectionis Isidorianæ usum exulare. Præterquam enim quod nobis antiquum Ecclesiæ Codicem conservavit, variaque retulit Concilia, utique pro discutiendis posterioribus collectionibus, quibus compilatores, aut ipsas falsas Isidori merces, aut inde profluentia falsissima principia inseruerunt, Juris canonici interpreti fere quotidiano est usui.

§. 49. Universe veteres Juris canonici collectiones duplicem adhuc habent usum, *historicum* scilicet alterum, alterum *legalem*. Neque enim antiquam tantummodo inde disciplinam cognoscimus, sed etiam cunctis illis veterum ecclesiasticis legibus, quæ non posteriore quadam lege, aut legitima consuetudine abrogatæ esse demonstrari queunt, pristinum suum esse vigorem, non defendere non possumus.

(a) Conf. Cl. de Riegger Jurisp. Eccl. P. II. Proleg. §. 1. usque 56.

CA-

CAPUT III.

De Collectionibus Juris Ecclesiastici novis.

§. 50. Ad Jus Canonicum, quod novum diximus, referendæ veniunt collectiones istæ 1. Decretum Gratiani (*a*); 2. ea, quam ex codice pervetusto Bibliothecæ Hasso-Casselanæ publici juris fecit Henr. Boehmerus (*b*), 3. Collectio Decretalium *Alexandri III.* 4. Breviarium extravagantium *Bernardi Circa* 5. Collectio Joan. Gallensis 6. Decretales *Innocentii III*, 7. Collectio Decretalium vulgo *quarta* post Concilium Lateranense IV. 8. Collectio Canonum Honorii III. (*c*). 9. Decretales Gregorii IX. (*d*). 10. Collectio Decretalium Innocentii IV. 11. Collectio Gregorii X. (*e*) 12. Liber sextus Decretalium (*f*) 13. Clementinæ (*g*), 14. Extravagantes Joannis XXII. (*h*). 15. Extravagantes communes (*i*). Sub quarum finem in communi nostro Juris Canonici corpore etiam *Librum septimum Decretalium* (*k*), nec non *Lancelloti Institutiones* (*l*) conspicimus, quantumvis horum operum neutrum publica adhuc auctoritate sit roboratum (*m*).

(*a*) Conf. Tab. V. quæ quidem eas solummodo collectiones exhibet, ex quibus Corpus Juris Canonici consurrexit; & scito insuper

1. Confecisse Gratianum suum opus ex Conciliorum, tum universalium, tum particularium Canonibus, epistolis Pontificum, sententiis Patrum, sacræ Scripturæ locis, & Imperatorum Romanorum, Regumque Francorum legibus; sed

2. Præ-

A

ERA

S M	
So- nt. l.	Imp
	I

2. Præterquam, quod non sanæ Theologiæ hic atque illic adhibitæ, commissorum tot contra historiam artemque criticam errorum; porro mutuatarum Isidori mercium & ordinis haudquaquam Systematici incusetur, etiam hoc notari in eo, quod ipsa laudatorum fontium authentica instrumenta se non inspexisse, & anterioribus Canonum collectoribus nimiam sæpe fidem adhibuisse commonstret. Conf. Cl. de Riegger. Diss. de Decreto Grat. & Tab. VI.

(*b*) Conf. Corp. Jur. Can. a Boehmero editi Tom. II. in appen. num. 2. & ejusdem Diss. de Decret. Pontif. R. var. collect. §. 13. in not. Sufficit, quod sequentes compilatores multa inde in suas collectiones derivarint; ad has itaque vel supplendas, vel emendandas, intelligendasve etiam multum hæc collectio non prodesse non potest.

(*c*) Conf. de his omnibus collectionibus Cl. nostrum de Riegger Jurisprud. Eccl. P. II. prol. §. 80. usque 90. atque inde animadverte 1. illam collectionem, quam *Innocentius III.* per *Petrum Beneventanum* conficiendam curravit, primam esse, quam publica auctoritate adornatum novimus. 2. antiquas Decretalium collectiones a prioribus Juris Canonici interpretibus eas quatuor, quas a *Breviario Bernardi circa* usque IV. *Decretalium collectionem* numerabant, esse judicatas, & hinc etiam dein collectionem Honorii II. *quintæ* nomen accepisse. 3. Cunctas has collectiones non utiles tantum, sed & necessarias etiamnum esse, quatenus scilicet & veterum disciplinam, & obscura collectionis Gregorianæ loca nobis dilucidant, simulque ejusmodi exhibent Canones, qui quamdiu non legitima posterior ostendatur mutatio, adhucdum non valere non queunt.

(*d*) Conf. Tab. V. atque iterum iterumque tibi persuasum habe, vel ideo antiquarum collectionum in-

inſpectionem manere quam maxime neceſſariam, quia in Decretalibus Gregorii IX. earundem compilator tot, mutilas diſruptas interpolatasque nobis retulit conſtitutiones, quæ, niſi ab antiquis illis collectionibus lucem petas, in tantis tenebris profecto nunquam comprehendentur. Conf. Ant. Auguſt. in præf. de emend. Grat.

(*e*) Conf. Tab. V. ubi occaſione materiæ & formæ illius collectionis, quæ in Corpore Juris Canonici tertia eſt, etiam harum earundem collectionum memini. Conf. quoque Cl. de Riegger l. c. §. 93. & ſequ.

(*f*) Conf. Tab. eandem.

(*g*) Conf. eandem & nota: verius eſſe hanc collectionem jam publicatam fuiſſe in Conſiſtorio, etſi aſſerant nonnulli: ipſum *Clementem* moribundum mandaſſe, ut ea aboleretur. Cl. Riegger l. c. §. 97.

(*h*) Conf. eand. Tab. V.

(*i*) Conf. eandem.

(*k*) Quæ relatis collectionibus poſteriores erant Canones, ſub finem ſeculi XVI. privata opera collegit *Petrus Matthæi* Jurisconſultus Lugdunenſis; atque id ipſum opus, etſi nonniſi mutatis titulorum inſcriptionibus eundem cum reliquis librorum numerum habeat, ſub nomine Libri ſeptimi Decretalium recentioribus Corporis Juris Canonici editionibus eſt adjunctum; quin tamen adhuc ulla talis, veluti de Extravagantibus conſtat, receptio aut adprobatio acceſſerit. Ceterum ea, quæ in hac collectione continentur, ſi qua legali vi aliunde pollent, quamvis non ex Corpore Juris, attamen ex illo alio ſuo fonte allegari poterunt.

(*l*) Non

(*l*) Non tantum *Paulus Lancellotus* 1. 1553. ſed etiam *Ant. Cochius* a. 1567. ad imitationem Inſtitutionum Juris civilis Inſtitutiones Juris Canonici, ceu ejusdem compendium edidere. Neuter autem publicam auctoritatem obtinuit; eatenus tantum feliciore *Lancelloto*, quatenus ſaltem Corpori Juris Canonici nominatæ ipſius inſtitutiones ſunt adjunctæ.

(*m*) Novam Decretalium collectionem etiam *Gregorius XIII.* etiam ejusdem Succeſſor *Sixtus V.* non tentarunt ſolum, ſed jamjam perfecerunt. Variis autem ea ſuppreſſa eſt ortis contentionibus. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 101. & qui ibidem laudatur *Struv.* in Hiſt. Jur. Can. §. 34. Generatim autem de Canonum collectoribus certum habe, eos quam frequentiſſime ex codice Theodoſiano, aliorumque Imperatorum Novellis; ex Codice & Novellis Juſtiniani; ex jure feudali, ex capitularibus Regum Francorum, quæ primum a. 827. *Anſegiſus* cuiusdam Gallici Monaſterii Abbas, & dein a. 845. *Benedictus Levita Moguntinus* collegit, modo integras conſtitutiones, modo integras quidem, ſed male intellectas, aut plane vel interpolatas, vel mutilatas in ſuas transtuliſſe collectiones. Quorum quidquid factum eſt, ipſorum dictorum fontium notitia & inſpectione certe Canonici Juris prudens, cujus interpretationi plenam fidem habeas, carere non poteſt. Conf. Cl. de Riegger l. c. cap. II.

CAPUT IV.

De Collectionibus Juris Eccleſiaſtici noviſſimis.

§. 51. Ad noviſſimam denique Juris Canonici epocham pertinent 1. ſtatuta Concilii Piſani. 2. Con-

Constantiensis. 3. Basileensis. 4. Ferrariensis dein Florentini. 5. Lateranensis V. 6. Tridentini (*a*) porro 7. Regulæ cancellariæ (*b*) 8. Declarationes Cardinalium (*c*) 9. Decisiones Rotæ Romanæ (*d*) 10. Bullarium magnum (*e*) 11. Censuræ Romanæ (*f*) eaque omnia, quæ usque ad nostra tempora per curiam Romanam expedita sunt. (*g*)

(*a*) Conf. Tab. VII. & VIII.

(*b*) Regulæ Cancellariæ in sua origine, quæ a Joanne XXII. repeti debet, nil erant aliud quam normæ officialibus Romanis datæ, ut per eas in litteris expediendis instruerentur. Subinde autem per has ipsas regulas una cum modo expediendi ejusmodi, quæ prius Romæ non expediebantur, illæ conferendorum beneficiorum reservationes perpetuo stabilitæ sunt, nec non indies amplificatæ. Ex earundem igitur regularum natura & scopo, nec non illis nostris certissimis principiis, quibus edocti sumus, ad quem proprie beneficiorum collatio spectet, prona hæc est conclusio: *Regularum cancellariæ extra curiam Romanam in complexu nullam esse auctoritatem, & si quæ objicicitur, & ejusdem receptionem prius legitime probari debere.*

(*c*) Usque ad seculum circiter XII. tantummodo *Ecclesiæ Romanæ*, non vero *Romanæ Curiæ* nomen fidelibus notum fuisse ex GERCHI *Præpositi Rechershergensis* sancto Bernardo coævi expositione in Psalmum 64. sive Libro de Corrupto Ecclesiæ statu ad Eugenium III. (qui liber tom 5. Miscel. Stephani Baluzii pag. 63. extat) obseruat cl. van Espen P. I. T. XXI. c. 3. §. 13. Constituunt autem Curiam Romanam senatus varii, in queis causæ ad sedem Pontificiam delatæ expediuntur, & inter quos eminent.

Con-

1. *Consistorium Cardinalium* Præside Pontifice & quidem aut *ordinarium* seu *secretum*, ad quod soli Cardinales super provisionibus Ecclesiarum, aliisque negotiis consistorialibus conveniunt, aut *extraordinarium* seu *publicum*, cui & alii Prælati imo & Ministri & oratores Principum & Magistratus intersunt, veluti si quis albo sanctorum solenni ritu adscribitur.

2. *Congregatio S. Officii sive inquisitionis*, circa quam breviter notabis 1. per 12. secula non ullum præter Episcopale notum fuisse inquisitionis Tribunal. 2. ab Innocentio III. Sec. 13. primum aliquos Monachos fidei inquisitores esse constitutos; quibus subinde 3. cum Episcopo Oxomensi jungebatur S. Dominicus. 4. Gregorium IX. insuper habito Concilii Tolosani decreto totum inquisitionis officium ab Episcopis in ordinemS. Dominici transtulisse, sed dum is nimio suo rigore populum contra se excitaret. 5. FratrumMinorum adjunctione positum esse temperamentum. 6. Innocentium IV. commisisse officium inquisitionis Dominicanis & Minoritis una cum ordinariis locorum, confirmatis illis, quas Fredericus Imp. in favorem inquisitionis evulgavit, legibus. 7. plures posthac inquisitiones per Italiam (non tamen in urbe Romana) esse erectas. 8. a Paulo III. demum congregationem inquisitionis a. 1542. esse institutam, confirmatam dein & auctam a Pio IV. Pio V. & Sixto V. 9. præter Cardinales ad hanc congregationem pertinere officiales, quos inter primus *Commissarius S. Officii* de ordine S. Dominici, alter *Adsessor* S. Officii, *Consultores*, qui sunt Theologi & Canonum periti, *Fiscalis*, *Notarius*; quomodo hic negotia tractentur, & expediantur, vide fusius apud van Espen l. c. Tit. XXII. c. 3.

3. *Congregatio Indicis*, quæ est vicaria prioris & a Sixto V. constituta, circa quam paucis hæc

habeto 1. Indicem librorum prohibitorum ante decimum sextum seculum non extitisse. 2. a. 1546. auctoritate Caroli V. publicatum esse illum, quem ejusdem mandato facultas Theologica Lovaniensis confecit. 3. e Pontificibus primum fuisse Paulum IV. qui a. 1559. evulgavit ejusmodi Indicem, ipsius jussu per eos, qui inquisitioni Romae praeerant, absolutum, sed quia in eodem varia reprehendebantur, 4. a Concilio Tridentino Patribus quibusdam pleniorem confectionem cum relatione ad synodum esse injunctam, ipsum tamen desuper Judicium ab eadem synodo ad Pontificem fuisse remissum. 5. Itaque a Pio IV. hunc novum Indicem una cum regulis ad eum plenius intelligendum facientibus confirmationem accepisse 1564. 6. contineri in eo tres classes in unaquaque Alphabeti litera: *primam* librorum, qui aut Hæretici aut nota hæreseos suspecti, *secundam* ejusmodi, qui doctrinam non sanam sed suspectam, aut fidelium mores offendentem complectuntur. *Tertiam* anonymorum catholicæ fidei & morum integritati adversorum. 7. Cur Romana librorum prohibitio plerumque in aliis territoriis absque placeto Principum non attendatur, causam esse duplicem; alteram videlicet, quia illa prohibitio subinde etiam libros tantum *ultramontanis* principiis adversos comprehendit, altera quæ nititur monito, quod Christophorus Patavinus contra confectionem novi indicis in Concilio Tridentino dabat; scilicet: *quosdam etiam ex libris esse, qui inter bona plurima mali aliquid continerent, & hos emendandos quidem esse, non omnino refellendos; cum ea sit terrenarum rerum conditio, ut is, qui mallet omne bonum, quod purum non est, eliminare, & non potius illi defæcando studere, genus humanum omni bono privaret.* 8. ad congregationem Indicis præter Cardinales spectare *Secretarium* ex ord. S. Dominici, *Consultorem* perpetuum Magistrum S. Palatii itidem ex ord. S. Domin.

alio-

aliosque Consultores quam plurimos. Conf. Cl. Van Espen l. c. C. 4. & seq.

4. *Congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium* instituta a Sixto V. & *Cardinalitia* dicta, quia nonnisi ex Cardinalibus constat.

5. *Congregatio rituum* a Sixto V. instituta est vel *ordinaria* cujus objectum sunt ritus ordinario in Dei cultu adhibendi, vel *extraordinaria*, quando de graviori negotio v. g. Canonizatione sanctorum agitur. Ad ordinariam præter Cardinales veniunt, *Primus* & *secundus Magister Papæ* unus *Protonotarius Apostolicus*, *Promotor fidei*, *Sacrista* & *Secretarius Congregationis.* Ad extraordinariam *alii Prælati* & *Consultores Theologi.*

6. *Congregatio immunitatis Ecclesiasticæ & controversiarum jurisdictionalium* ab Urbano VIII. erecta cujus officialium quatuor sunt stabiles; videlicet, *Secretarius*, *unus ex auditoribus Rotæ Romanæ*, unus ex Prælatis clericis *Cameræ* & *Advocatus Fiscalis*, vid. Bull. quæ incipit: *Romanus Pontifex* n. 270. in Bull. M. T. V.

7. *Congregatio de propaganda fide*, ad quam causæ sacrarum missionum pertinent. Præest *Cardinalis præfectus*, numerus reliquorum non est definitus.

8. *Congregatio Cardinalium Concil. Tridentini Interpretum* a Pio IV. eum in finem erecta, ut si quæ circa dicti concilii sanctiones orirentur dubia, facta desuper relatione & secuta dein Pontificis interpretatione ejusdem executioni operam impenderent, sed magis Pius V. magisque Sixtus V. hujus congregationis auctoritatem quoad interpretandi potestatem in materia disciplinam concernente extendit. Congregatio-

 nis

nis hujus Perſonæ excepto *Secretario* omnes ſunt Cardinales, iisque præeſt *Cardinalis præfectus*, cujus ſubſcriptione omnes declarationes munitas eſſe oportet. Verum etiam hac non obſtante in plurimis extra Italiam Provinciis hæ declarationes non audiuntur. Præterquam enim quod Concilium Tridentinum ipſum non aliter quam per viros aliunde advocatos, qui ſingularum provinciarum mores noſcerent, in materia diſciplinari interpretationem fieri juſſerat, dictæ declarationes non tantum ſubinde moribus aliarum gentium a praxi Romana remotiſſimis ſed ſæpe etiam ſenſui Decretorum Concilii adverſantur. Quapropter jam Concilii Tridentini non ſecus, ac aliorum Conciliorum Decreta in caſuum reſolutione paſſim interpretantur Doctores. Conf. Cl. van Eſpen l. c. c. 7.

9. *Cancellaria Romana*, quæ auctore Innocentio III. conſtat perſonis ad conficiendas, ſcribendas, & expediendas literas Apoſtolicas deſtinatis. Cardinalis, qui præeſt, non Cancellarius ſed Vice-Cancellarius adpellari conſuevit. Qui ſub eo ſunt officiales in duo collegia abeunt, quorum unum de majori *Parco*, alterum de minori dicitur a loco Cancellariæ, qui vulgo *Parcus* audit. Illud quaſi Tribunal conſtituit, in quo *collegialiter* convenientes decidunt dubia ſuper litterarum formula vel clauſuris vel Decretis adjiciendis vel emolumentorum ſolutionibus &c. Prælati autem de minori Parco ut *Petrus Gaſtelius* ait *in ſua praxi Curiæ Romanæ* pag. 24. edit. 1693. proprie ſunt officiales otioſi in id unum intendentes, ut Bullæ. ferantur & tradantur Prælatis de majori Parco. Hæc pluraque alia vide apud van Eſpen P. I. T. XXIII. c. I. De Regulis Cancellariæ ſub finem hujus Sectionis opportunior erit dicendi locus.

10. *Dataria*, cujus origo incerta, & ad quam pertinent collationes beneficiorum reservatorum & affectorum, reservationes pensionum, dispensationes matrimoniorum, irregularitatum, natalium, ætatis, Placita Papæ super alienatione bonorum Ecclesiasticorum, Ecclesiarum uniones, divisiones, suppressiones, dispensationes de votis & juramentis, confirmationes sententiarum, aliaque in quibus Pontifex gratiam concedit. Vocatur *Dataria*, quod Præses ejusdem manu propria *datum* seu tempus, quo gratia conceditur, addat. Præcipui hic officiales sunt *Datarius* aut si Cardinalis est *Prodatarius* dictus, qui censentur *Organum Papæ*, quia quotidie cum Papa agentes judicantur ejus intentionem scire. *Præfectus Vacantiæ* per obitum, *Revisores duo* supplicarum Officialis *parvæ datæ*, ideo sic dictus, quia paucis verbis inscribit datum, quod postea per datarium extenditur; officialis qui dicitur *missis*, eo quod mittat signaturas ad Registra &c. Quomodo supplicæ concipi debeant, & deinde expediantur vide apud Cl. van Espen l. c. c. II.

11. *Pœnitentiaria* a temporibus Pii V. est vel *conscientiæ*, ad quam pertinent absolutiones a peccatis Pontifici reservatis, vel *justitiæ* ad quam spectant dispensationes super *occultis* irregularitatibus ex causa homicidii, vel illegitimorum natalium aut alterius defectus; revalidationes matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimente sed plane *occulto*; revalidationes Simoniacarum provisionum, modo Simonia sit *occulta*. Absolutiones a censuris præsertim ab excommunicatione ob percussionem Clerici, & in hoc casu ibidem conceditur absolutio, tametsi negotium sit *publicum*, atque excommunicatio judicialiter declarata. Licentiæ ab una religione ad aliam & ab hac iterum ad suum gremium redeundi. Causa discussa expeditur rescriptum sub nomine *Pœnitentiarii*

majoris, ac in forma commissionis dirigitur ad tertium, ut is super irregularitate vel impedimento dispenset, & a crimine absolvat. Præter pœnitentiarium majorem sunt respectu conscientiae *pœnitentiarii minores*, qui ad excipiendas confessiones ex diversis religionibus adsumuntur; respectu Tribunalis *Regens* pœnitentiariæ, qui majoris pœnitentiarii vices gerit, *Datarius*; *Procuratores* tres seu Secretarii, *Consultores* duo, alter Theologiæ Magister, alter Decretorum Doctor, *Corrector* seu *Revisor*, *Sigillator* & *scriptores*. Vide van Espen l. c. c. III.

12 *Signatura justitiæ*, ubi discutitur, an adpellatio in hac illave causa obtinere queat, exceptis causis, quæ in suis tribunalibus etiam circa hoc objectum tractantur, & ideo *signaturam in ventre habere* dicuntur, veluti causæ, quæ ad congregationes Concil. Episc. Regul. Rit. referendæ sunt. Patet vero nec ad signaturam justitiæ referri posse causam, de qua certum est, eam vel esse vel non esse adpellabilem, porro non hic de ipsis meritis causæ adpellabilis cognosci. Constat hoc Tribunal *Officiali Præfecto*, duodecim *Prælatis* votantibus & aliis, qui *ponentes* dicuntur. Conf. Cl. de Riegger J. E. P. II. §. 113.

13. *Signatura gratiæ*, quæ recipit causas rigori Juris non subjiciendas sed decidendas, de plano, atque adeo non jam decisas, aut inde a Decennio sopitas, aut quibus obstat ratio status. Conf. Cl. de Riegger l. c. §. 114.

14. *Secretaria*, circa quam hæc habeto. 1. *Secretarium Brevium* dici illum, per cujus Organum expediuntur literæ Apostolicæ in forma *brevis*, id est, *scriptura modica in parvis negotiis super papyro frequenter scribi solita, rubro cero annuloque piscatoris sigillata, ac signo secretarii subscripta* (dum Bullæ Pontificiæ sunt literæ Pontificum plum-

plumbeo sigillo notatæ, eorundem Decreta continentes & expeditæ membranis plus nigris, antiquo stilo characteris Gallici.) Conf. van Espen l. c. C. 5. 2do autem Secretarium Romæ præcipuum esse *Secretarium status*, qui occupatur in iis, quæ concernunt politicam, & maxime dum graviora negotia cum Regibus & Principibus aut cum Legatis & Nunciis Apostolicis pertractanda, nec non si ordinariis locorum vel gubernatoribus aliisque officialibus & Magistratibus status Ecclesiastici mandata Pontificis explicanda sunt.

15. *Rota Romana*, seu *summi Pontificis in causis litigiosis Tribunal & Judicium;* post erectas tot congregationes alias, quas recensebamus, non amplius tantam habet, ac olim, negotiorum copiam. Adpellatio hujus tribunalis, uti etiam origo, ambigua est. Sixtus V. numerum Auditorum rotæ quondam arbitrarium figebat in personis duodecim, quorum unus est *Germanus* ab Imperatore nominandus; unus *Gallus* a Rege Galliæ; *Hispani* duo a Rege Catholico designandi; *Romani* tres; unus *Venetus* e quatuor Juris Doctoribus a Republica nominatis; & unus *Mediolanus* e tribus præsentibus Juris doctoribus per Pontificem selectus; unus *Bononiensis*; unus *Florentinus*; unus *Ferrariensis*. Abeunt in tres classes, in quavis sunt Auditores quatuor, & unus *Ponens*, reliqui *correspondentes* dicuntur. *Procuratores* Rotæ elaborant factum. *Advocati* suggerunt momenta causæ, & Auditores informant, atque hi informati subinde votum suum Ponenti communicant. Pars gravata ab una Auditorum classe ad alteram, & ab hac ad tertiam adpellare potest. Ut causa ad hoc tribunal referri queat, oportet, si *civilis* est, eam excedere summam quingentorum aureorum, si *beneficialis*, summam aureorum viginti quatuor. De auctoritate decisio-

cisionum Rotæ Romanæ infra suo loco disseremus, Conf. cl. de Riegger l. c. §. 125. Atque ita præcipuarum Romæ personarum ad Ecclesiastica negotia pertinentium saltem aliquam notitiam habes.

(*d*) Sunt *sententiæ hujus tribunalis*, cujus ipsius nunc ante in n. c. meminimus, *secundum stylum curiæ Romanæ & cancellariæ regulas latæ*. Quidquod ex ipsis, si iis pluribus casus similes definiti sint, Stilus curiæ consurgat. Sed vel ideo Stilus *curiæ*, quin extra *eandem* jus faciant, absque receptione manebunt. Imo cum per ejusmodi Stilum & decisiones ingentem juribus nostris labem illatam esse, non ignorent eruditi, sollicite ac prudenter monent, ne facile, præsertim, dum res cum ipsa curia Romana agitur, hoc Stilo hisque decisionibus innitamur.

(*e*) *Bullarium* magnum est magna illa Bullarum Pontificarium collectio, quam a Laertio Cherubino a 1588. inchoatam & ab ejusdem filio *Angelo Maria* aliisque viris eruditis continuatam & auctam accepimus. Exhibet constitutiones Pontificum a Leone I. usque ad nostra tempora; sed & extant Clementis XI. & Benedicti XIV. Bullaria, quæ horum tantummodo Pontificum Bullas complectuntur. Universe nulla Bulla propterea, quia in Bullarium relata est, auctoritatem habet legalem, sed tantummodo inde, quod de ejus legitima promulgatione ac receptione satis ac speciatim constat, eandem consequitur. Præcipua igitur utilitas Bullarii in eo solum sese exerit, quod de existentia & veritate ejusmodi Bullæ, quæ ibidem deprehenditur, nisi luculenter ostendatur contrarium, dubitari nequeat. Ceterum veluti id fortasse non nunquam poterit ostendi, ita quoque Bullarium non adeo, ut non una alterave Bulla quæ quidem relatu fuisset digna, omissa fuerit, perfectum defendere ausim.

(*f*)

(f) Variæ ſunt Romanæ cenſuræ genera. Enimvero notantur propoſitiones

1. Ut *hæreticæ*; quæ directo & immediate verbo Dei ſeu ſcripto ſeu tradito repugnant.

2. Ut *hæreſi proximæ*, quæ concluſioni ex verbo Dei per legitimam ratiocinationem deductæ opponuntur.

3. Ut *hæreſim ſapientes*, quæ hæreſi patrocinari videntur.

4. *Ut ſchiſmaticæ*, quæ unionem fidelium cum ſuo capite diſſolvunt.

5. Ut *erroneæ*, quæ a veritatibus non divinis alienæ ſunt.

6. Ut *male ſonantes*, quæ ob terminorum ſuorum æquivocationem intellectum perverſum facile admittunt.

7. Ut *piarum aurium offenſivæ*, quæ in cauſis religionis quidquam grave auditu præſeferunt.

8. Ut *impiæ* quæ a pietate & conciliis evangelicis animos abſtrahunt.

9. Ut *blaſphemæ*, qua Deum aut cælites contumelioſe adgrediuntur.

10. Ut *ſcandaloſæ*, quæ ſceleribus parant viam.

11. Ut *temerariæ*, quæ nullo ſatis ſolido theologiæ fundamento nituntur.

12. Ut *periculoſæ*, quas vir circumſpectus & prudens publice profiteri non auderet.

Ceterum de Romanis librorum Cenfuris jam fupra not. c. n. 2. ejusmodi dedi monita, ad quæ omnino reflectere oportet. Conf. Cl. de Riegger l. c. 133. usque 136.

(g) Curia Romana una cum canonum collectoribus tum maxime occupari cæpit, quando invalefcens adpellationum & recurfuum frequentia, relaxatio canonum in exemtionibus privilegiis & indultis fefe exerens, facta ad fedem Romanam caufarum arduarum & tot difpenfationum translatio & generatim conciliorum provincialium ac Epifcopalis poteftatis reftrictio tantam Pontificorum Decretorum multitudinem procurarunt, ut quod *Eunapius* de jure civili in vita Aedes. p. 92. ait, fcilicet hoc effe *multorum camelorum onus*, idem plane de Jure Canonico queat enunciari.

CAPUT V.

De Auctoritate Collectionum Iuris Ecclefiaftici.

§. 52. Quicumque autem perhibeantur Canones, quæcumque eorundem Collectiones etiam *Receptæ* effe nofcantur, fola fui exiftentia, fola, quæ in complexu contigit, receptione, tantam fane nobis nondum auctoritatem faciunt, ut tam *genenerali* obtutu eorum, quæ continent (*a*) quam *fpeciali* pro civilium legum concurfu adhibenda cautione (*b*) fecuris nobis liceat fuperfedere.

(*a*) Juvat hic materias, quæ in canonibus, eorumque collectionibus continentur, diftinguere in

Spirituales.	&	*Temporales.*
quæ funt.		quæ funt
Vel *dogmaticæ*, atque has, fi vere tales funt, profecto		Vel *publicæ*, atque iftæ, fi cum jure publico univerfali

fecto ex receptione obligare, dicere non possumus, utpote cum promulgationem quidem desiderent, nullatenus vero a fidelium dependeant receptione. Quemadmodum, si *vere tales* non sunt, & dogmatibus potius repugnant, vel repugnare videntur, veluti C. 18. XXII. q. 7. C. 12. dist. II. de consecr. c. 24. dist. IV. &c. omnis profecto *receptio* nec quidquam valeret.

Vel *disciplinares*, quæ quidem pariter receptione haudquaquam eo in sensu indigent, quasi eas Principes aut Episcopi rejicere, vel iisdem vim legalem tribuere pro lubitu possent. Enimvero diximus alibi non aliud Principibus & Episcopis esse jus; quam *inspiciendi*, num *lex Ecclesiastica vere talis* adsit, quæ scilicet neque rerum publicarum saluti & juribus Principum, neque in particulari etiam Ecclesia animarum bono & auctoritati Episcoporum ab ipso Deo immediate provenienti ex natura sua præjudicare potest; atque ejusmodi lex Ecclesiastica vere si adsit, tam Principes

sali aut fundamentalibus Regnorum legibus conspirent, etiam inde; non vero a canonibus suam obligandi vim habent; si vero universali particularive juri publico adversentur, incassum ejusmodi canones ultra suos limites adversari novimus. Quidquod Canones, vel Bullæ divino illi juri publico universali adversantes: ceu est *Bulla in cœna domini*, nec quidem valide unquam *recipi* potuerint.

Vel *privatæ*, atque hæ pariter, quia propria Ecclesiæ potestas non ad temporales privatorum causas sese extendit, etsi aliquæ *receptæ* sint, tamen non ut canones, sed ut leges nostrorum Principum nos obligant; quemadmodum responsa prudentum, etsi *recepta* & adoptata sint, non tamen ut responsa prudentum, sed ut constitutiones ipsius Justiniani vi legali pollere, quisque Juris consultorum, qui rite cogitat, riteque cogitata exprimit, concinne docebit. Unde quid aliud concludemus, quam Canones, qui quidem in temporali privatorum causa decidunt, veluti non unquam

pes quam Episcopos ad ejusdem promulgationem non impediendam omnino in conscientia esse obligatos, ut adeo ad ipsam ejusdem promulgationem & obligandi vim nec quidem ut causa socia vel minimum concurrant, ac tota illa sua *inspectione* nil aliud, nisi id, quod legem Ecclesiasticam non esse posse ex rationis & revelationis dictamine innotescit, queant removere.

quam aliter ac leges Principum valebant, ita posterioribus Principum legibus, & nationum locorumque statutis, si quæ in contrarium hic & illic obtineant, esse abrogatos, seu quod idem est, hos Canones tantum salvis Principum posteriorum legibus atque particularibus locorum statutis valere.

Viden, quam cauta cum limitatione ad corporis Juris canonici & quarumcunque aliarum Collectionum aut Bullarum *receptionem* debeat provocari. Atque hac igitur eadem cum limitatione, & non aliter Jus canonicum in Germania & Austriacis terris receptum esse dices.

(*b*) Genuinas, quæ in Canonum & legum collisione secundum utriusque potestatis distinctionem observari debent, has regulas accipe:

1. Si Canon colliditur cum lege & jus quidem utrumque sit clarum; in *causa Ecclesiastica* CANON; *in civili* LEX vim suam pro utroque foro ita exerit, ut & profanus judex in suo foro nil contra causam spiritualem attentando, canonem revereri, & suo quoque in foro Judex Ecclesiasticus aut nullatenus se civilibus immiscendo, aut si ex privilegio id ipsi competit, secundum voluntatem summorum Imperantium judicando legem venerari debeat. Quæ sane regula rectis principiis est conformata magis ac illa: *si manifesta est contrarietas inter legem canonicam & civilem, tunc quodlibet jus* IN SUO FORO est observandum. In utroque scilicet foro *valor Canonis* in causa *spirituali* agnosci,

ſci, eademque cauſa judici eccleſiaſtico relinqui, in utroque foro *valor legis* in cauſa *temporali* attendi, eademque cauſa, etſi ex privilegio ea ad Eccleſiaſticum tribunal pertineat, ſecundum legis tenorem debet pertractari.

2. Si *jus Canonicum* in cauſa temporali *clarum*; *civile* in eadem cauſa *obſcurum* eſt, tum etiam in hac cauſa civili Jus Canonicum clarum eatenus ſequi licebit, quatenus non poſteriores Imperantium leges aut locorum particularia ſtatuta obſtant. His enim non obſtantibus etiam in cauſa civili Jus Canonicum tanquam legem eorum, qui id recepere, Principum ſpectare debemus; ſcilicet juxta ea, quæ paulo ante præmiſſa ſunt.

3. Si *Jus civile Romanum* collidatur cum *Jure Canonico* in materia *civili*; denuo *niſi contrariæ extent poſteriores Principum leges vel conſuetudines*, Jus Canonicum prævalere arbitror. Atque hoc quidem ideo, quia quatenus Impeperantes in civilibus recepere Jus Canonicum, eatenus hoc ipſo nobis civilem Jure Romano poſteriorem condidere.

Quas contrarias & abſurdas adverſarii ſtatuunt Regulas, eas referre nauſeo. Impingunt denique contra illam pridem nobis ſtabilitam utriusque poteſtatis diſtinctionem, & ideo a quovis, qui vel elementa ſanæ Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ didicit, absque difficultate reſolvuntur. Vide eas, ſi placet, in P. Schmalzgrueber Jur. Eccles. Diſſ. præl. §. 11.

LIBER

LIBER IV.

DE JURISPRUDENTIA ECCLESIASTICA.

CAPUT I.

De Indole, Partibus ac Divisione Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ.

§. 53.

Habitus Leges ad Ecclesiam pertinentes ex principiis certis Nexu legitimo deducendi, easque ad Casus obvenientes adplicandi, Jurisprudentiam Ecclesiasticam (*a*) constituit (*b*).

(*a*) *Jus* jam pro ipsis legibus aut complexu, jam pro facultate morali legibus conformiter agendi, jam pro scientia legum summi non ullum etiam primis duntaxat Jurium notionibus imbutum latet. Hinc cuivis tali, facile quoque erit perspectum, quando jus Ecclesiasticum pro Ecclesiastica Jurisprudentia, quando alia significatione accipi debeat.

(*b*) Si sub canonibus intelligantur quæcumque leges ad Ecclesiam pertinentes quarum scilicet nullæ ex completo Juris Ecclesiastici ambitu secludi possunt, Jus *Ecclesiasticum*, ut etiam *canon cum* adpelletur non moramur. Sed et ab illa sui parte, qua rescripta & decreta Pontificum continentur, *Pont fi ium* vel a sacro suo objecto & fine *sacrum* poterit adpellari.

§. 54.

§. 54. Patet Principia legum Ecclesiasticarum (§. 9. usque 40.) etiam Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ principia esse; atque adeo ad comparandam sibi solidam Juris Ecclesiastici prudentiam haudquaquam illud commune Corpus Juris Canonici sufficere sed I. Jus naturæ, II. Sacram Scripturam, III. Traditionem IV. Statuta Conciliorum V. Ecclesiæ consensum VI. consensum sanctorum Patrum VII. Decreta S. Pontificum Episcoporum VIII. latas a civili Imperio circa sacra constitutiones adhiberi debere (*a*).

(*a*) Ipsum commune canonici Juris Corpus ex omnibus iisdem fontibus, unde Juris ecclesiastici prudentiam restaurato hodie genuino docendi more repetimus, ejusmodi præstantissima exhibet loca, quae si modo a medii ævi Canonistis in oculos animumque fuissent admissa, eos etiam de ipsis his fontibus sollicite inspiciendis & quandoquidem contraria simul vera esse nequeunt, de illis qui intrusi sunt, oppositæ doctrinæ Canonibus probe examinandis monere, atque adeo nuda ad corpus juris provocatione minime contentos reddere potuissent. Sed ea tunc denique erant tempora, queis sub nomine *utriusque juris* nil nisi quorundam in Civilis & Canonici corporis jure decisorum casuum notitia veniebat.

§. 55. Patet II. pro diversitate legum Ecclesiasticarum, quarum scilicet aliæ *naturales* aliæ *positivæ*, aliæ *divinæ* aliæ *humanæ*, aliæ *scriptæ* aliæ *non scriptæ*, aliæ *publicæ* aliæ *privatæ*; demum aliæ *veteres* aliæ *novæ*, aliæ *novissimæ* existunt, Ecclesiasticam quoque Jurisprudentiam tot diversas sortiri partes atque divisiones.

§. 56. Et quidem ne perverſum & præpoſterum fiat Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ ſtudium. præcipue illa Juris Eccleſiaſtici in publicum & privatum diviſio eſt adtendenda.

§. 57. *Jus publicum Eccleſiaſticum* complectitur nempe leges, quæ ipſum ſtatum Eccleſiæ & nexum inter membra Eccleſiæ ejusque Rectores concernunt, *(a)* atque denuo in *univerſale*, quod ad omnes Eccleſias generatim, & *particulare*, quod ad hanc illamve Eccleſiam pertinet, diſpeſci debet *(b)*.

(*a*) Eo ex capite, quod non omnes Juris Eccleſiaſtici Auditores Miniſtri aut Conſiliarii publicorum negotiorum fiunt, haudquaquam concludi poteſt Jus publicum Eccleſiaſticum non adeo neceſſarium aut ſaltem non adeo colendum eſſe. Enim vero I. Non omnes auditores Juris, Miniſtri aut Conſiliarii publici fiunt, & tamen Jus publicum univerſale & gentium quivis agnoſcit neceſſarium ac præcipue addiſcendum eſſe; cum videlicet ibi civilium legum & obligationum fundamenta, ſine quibus nec recta ſcientia nec ſecura legum executio ſperari poteſt, penitius aperiantur. Atque jam non ullus Imperantium civilium eſt, qui doctrinæ Juris publici, etſi ibidem generales Principum ipſorum obligationes explanentur, palam tradendæ eſſet contrarius. Itaque etiam II. in Jure publico Eccleſiaſtico fundamenta omnium legum Eccleſiaſticarum, quas non tantum Miniſtri & Conſiliarii ſtatus noſſe debent, comprehenduntur. Præ aliis omnibus autem ut fundamenta ſolide pertractentur quis reprobabit? Et num igitur doctrinam de Natura forma & poteſtate Eccleſiæ a Chriſto conſtitutæ, unde omnis legum Eccleſiaſticarum vis & intelligentia dependet, non intenſiore ſtudio humanis legibus præmittere licebit. III. Etiam advertendum eſt, ipſos

ipſos Miniſtros publicos ipſos Eccleſiæ Rectores in negotiorum publicorum multitudine & gravitate conſiliis & opera privatorum hominum uti debere; quomodo igitur Eccleſiæ quomodo Reipublicæ erit proſpectum, ſi tantum Miniſtri & Conſiliarii Jure publico Eccleſiaſtico ſolide ſint imbuti; IV. cum Miniſtri publici, Conſiliarii & Eccleſiæ Rectores non naſcantur ſed fiant, quomodo ut tales fiant, ſine docentibus poterit obtineri? Quemadmodum ſane ex ſcholis medii ævi prodiere tales, qui ad negotia publica dein adhibiti, ſi non præcipuo quodam ſpiritu ad hauſtas ſpurias notiones proprio multoque labore emendandas prius ſunt perducti, exiguo & Religioni & Reipublicæ emolumento fuere, ita ex ſcholis reſtituta puriore ſcientia vigentibus jam prodibunt tales, qui inter Sacerdotium & Imperium Concordiam cum genuino utriusque commodo & ſplendore usque magis ſunt roboraturi. Et num quæſo V. Juris Auditores jam in certo cogniti ſunt, qui aliquando in ſacris profaniſque dignitatibus fulgebunt, & num iidem tunc demum, ubi ad ejusmodi dignitates accipientur, ubi jam executioni principiorum rite hauſtorum ſtudere debebunt, ipſis primum principiis ſtudere incipient? Profecto hauſtis ſolidis principiis VI. illa, quæ mere curialia ſunt & pro varietate curiarum in multis variant, facili dein negotio addiſcentur, cum VII. quæ ad doctrinam decretalium auditori Juris neceſſariam pertinent, in inſtitutionibus Rieggerianis fuſe pertractentur, nec eædem Inſtitutiones hac in parte nimium anguſtæ adhuc ulli viſæ ſunt, ſed & VIII. naturam, formam & poteſtatem ſuæ Eccleſiæ Chriſtus omnibus notam eſſe voluit; omnes autem ut curialiſtæ fiant, nec divina nec humana adeſt vocatio. IX. Eo ipſo tempore, quo plus laboris curialibus, quam ſimplici Legum Eccleſiaſticarum ſtudio impendebatur, hoc idem ſtudium etiam magis in ſcientiam forenſium tricarum & formularum litigandi abire cœpit,

multasque in jurisdictione & disciplina Ecclesiastica mutationes nec Rebuspublicis nec Religioni proficuas induxit. Quæ nequaquam a me temere prolata, sed pridem a viris pietate eruditione & Ecclesiastica dignitate conspicuis dicta sunt. Conf. van Espen P. III. Tit. VII. c. 1. Fleury P. III. Instit. Jur. Can. c. 4. & ejusdem diss. de jurisdictione in meæ collectionis selectarum lucubrationum distributione 9na.

(*b*) Illum nexum, qui intercedit inter civilem Imperantem *qua talem*, & Ecclesiam, quatenus hæc civilibus fruitur commodis, & ne ab ejusdem consortibus sub prætextu Religionis reipublicæ noceatur, attendi debet, nulla ratione nexum Ecclesiasticum, sed tantummodo civilem nuncupare poteris; quo tamen non obstante, illa, quæ habitum Ecclesiæ ad Rempublicam determinant, nomine Juris Ecclesiastici publici externi optimo arbitrio distinguuntur ab iis, quæ ad statum Ecclesiæ in se spectatæ pertinent, atque pariter bene jus Ecclesiasticum publicum internum dici queunt. Conf. Cl. & Reverendiss. Rautenstrauch in laud. proleg. §. 16. & meus Ordo Princ. Jur. Eccles. P. II. in Proleg. §. 144.

§. 58. *Jus* vero *privatum Ecclesiasticum* privatas singulorum fidelium actiones respicit; & prout vel communiter omnes fideles vel tantum peculiariter hujus illiusve particularis Ecclesiæ attinet consortes, ita non minus in *commune* & *speciale* abit.

§. 59. Doctrinam de recta legum *interpretatione* quisque ad Juris Ecclesiastici studium accedens ex præmittendo studio Juris naturalis (*a*) hausisse debet, atque adeo ad faciendam legum Ecclesiasticarum interpretationem jam facile vel me tacente adplicabit (*b*).

(*a*) Ibi

(a) Ibi scilicet jam quivis edocetur, quid interpretatio generatim, quid authentica, quid doctrinalis, quid usualis, quando declarativæ, quando extensivæ, quando restrictivæ locus? Unde rationes legum, si eæ non *legales* seu ipsis legibus expressæ, aut prorsus *arcanæ* sint, & quidem rationes legum tam intrinsecæ seu philosophicæ, quam extrinsecæ seu historicæ eruendæ? Quomodo vulgaris a philosophica legum cognitione differat, & quis *Spiritum legis tenere* dici queat? Conf. Cl. de Martini Posit. de lege nat. cap. 22.

(b) Conf. Wolf. in horis subseciv. in trim. Vern. & Autum. de rationibus legalibus earumque abusu. Montesquieu de l'Esprit des loix. Heumanni Geist der Gesetze der Deutschen.

CAPUT II.

De Notitia literaria Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ.

§. 60. Plenam cognitionem Ecclesiasticæ Jurisprudentiæ incassum omnis ille jactaverit, qui ejusdem *notitia Literaria* seu notitia 1. Ecclesiastico Jure Consultorum 2. fatorum hujus studii 3. quæ in eodem ab illis edita sunt, scriptorum non est imbutus (*a*).

(a) Conf. Hällische Beyträge zu der juristischen Gelehrten-Historie 1754.-1762. auctore Dan. Nettelbladt. August. Rud. Jes. Bünemanni primæ lineæ historiæ literariæ Hanov. 1750. Jo. Frid. Eisenharti Instit. historiæ Juris literariæ. Edit. II. auct. & emendat. Helmst. 1763. Rud. Chr. Henne Præf. de acquirenda notitia Jurisprudentiæ literariæ; præmissa ejus editioni Hist. Jur. Thomasii Erf. 1750. Car. Ferd. Hommelii Progr. sub

ſub Tit. Schola Juris literaria Lipſ. 1758. Ejusdem literatura Juris 1761. Dan. Nettelbladt initia hiſtoriæ literariæ Jurid. univerſalis. Halæ 1774. &c.

§. 61. Cum non omnes Juriumperiti (*a*) ſed tantummodo ii, qui immediate & maxime eruditis ſcriptis de Jure bene meriti ſunt, intra limites notitiæ literariæ hujus ſtudii venire queant (*b*), etiam *primævos Canoniſtas* non alios compellare poſſumus, quam illos qui ſeculo VI. ſaltem in ſuis collectionibus jam aliquid artis & ſingularem materiarum diſtributionem adhibere cœperunt (*c*).

(*a*) Vide de Jurisprudentia D. Pauli Diſſertationes citatas apud Nettelbladt init. Hiſt. lit. iurid. §. 32. porro Jo. Mich. Heineccii Diſſert. hiſtoricam de Jureconſultis Chriſtianis priorum ſeculorum, eorumque in Eccleſiam merita. Halæ 1713. & Jo. Erneſt. Flörke Hiſtoriſche Nachricht von Kirchenſcribenten, welche Juriſten geweſen. Jen. 1726.

(*b*) Nettelbladt l. c.

(*c*) Veluti Joannes Scholaſticus, Dionyſius exiguus, Martinus & Fulgentius Ferrandus &c. Conf. Tab. III. & IV. & Nettelbladt l. c.

§. 62. Et poſt iſtos quidem dein illi omnes, qui Seculo VII. VIII. IX. X. & XI. floruere (*a*) Canoniſtarum antiquorum claſſem conficiunt (*b*).

(*a*) Conf. Tab. III. & IV.

(*b*) Nettelbladt l. c. §. 122.

§. 63. Medium Canoniſtarum ævum initia ſua a Seculo XII. (*a*) ſuosque progreſſus usque ad Seculum XVI. habuit (*b*)

(*a*) Tum ſcilicet adparuerunt decretiſtæ a primævis Canoniſtis multum diverſi & magis de Pontificiorum, quam aliorum canonum ſtudio ſolliciti Nettelbladt l. c. §. 126.

(*b*) Vide chronologiſches Verzeichniß der Rechtsgelehrten des XII. XIII. XIV. und XV. Jahrhunderts in den Häll. Beitr. zu der Juriſt. Gel. Hiſtorie. Vol. III. P. XII. p. I.

§. 64. Et quidem a modo canones excolendi, quo inter ſe differebant illius temporis Jureconſulti, *gloſſatores* (*a*) alii, (*b*) alii, non tales fuere (*c*).

(*a*) *Gloſſæ* ſunt breves verborum in legibus obviorum explicationes, atque adeo patet, quinam gloſſatores in ſenſu ſtricto dicendi ſint.

(*b*) In latiore ſignificatu omnes ii Jureconſulti ſolent dici Gloſſatores, qui a Seculo XII. uſque ad Seculi XIV. primam partem vixere. Hinc Gloſſatorum Dux conſtituitur Gratianus & dein qua tales cumprimis laudantur Reynerus Bellapecora; Bernhardus Circa; Raymundus de Pennaforti; Hugo Vercellenſis, poſtea Ferrarienſis Epiſcopus; Tancredus a Corneto academiæ Bononienſis Cancellarius, qui floruit circa a. 1217; Joannes Semeca *Teutonicus* ſive *Germanicus* dictus Præpoſitus Halberſtadienſis a. 1269. mortuus; Bartholomæus Brixienſis circa a. 1256; Henricus de Seguſia, factus Cardinalis Hoſtienſis, circa a. 1256; Guilielmus Durandus vulgo *Speculator* circa a. 1263, diſcipulus Henrici de Seguſia. Nettelbladt l. c. §. 134. & 135.

 (c) Inter

(c) Inter hos præcipue referuntur ex sec. XIV. Joannes Andreæ Professor Patavii, Pisis & Bononiæ, Henricus Boich Prof. Parisiis, Joannes Calderinus Bononiensis; Albericus de Rosate Pergamenus. Ex sec: XV. Petrus Ancharanus, Franciscus de Zabarellis seu Zabarella Prof. Patavii & Florentiæ; Nicolaus de Tudeschis Prof. Senis Parmæ & Bononiæ, dein factus Archiepiscopus Panormitanus, ob quod etiam vulgo *Panormitanus* dicitur; Joannes a Turrecremate Prof. Rom.; Andreas Barbatia Prof. Ferrar. & Bonon. Joannes Antonius a S. Georgio Prof. Ticini, dein Præpositus ædis Ambrosii apud Mediolanum & inde *Præpositus* dictus. Nettelbladt l. c §. 142,

§. 65. Qui subinde a seculo XVI. aut floruerunt (*a*) aut adhuc florent (*b*) recentiorum canonistarum classem (*c*) constituunt. (*d*)

( ) Vid. *generatim* Math. Wesenbecii exempla Jurisprudentiæ Lips. 1585. Claudii Sinceri Vitæ & scripta magnorum Ictorum T. I. Witeb. 1713. recus. 1718. T. II. ibid. 1713. T. III. 1718. Historischer Schauplatz vornehmer und berühmter Staats und Rechtsgelehrten P. I. Franc. & Lipf. 1710. P. II. Berol. 1715. Frid. Jac. Leickeri vitæ cl. Ictorum Jenæ 1722. Christ. Gottl. Buderi Vitæ cl. Ictorum Jenæ 1722. *speciatim* Melch. Adami Vitæ Germ. Ictorum & Politicorum, qui seculo XVI. & quod excurrit, floruerunt: chronologisches Verzeichniß der berühmtesten Rechtsgelehrten des XVI. Jahrhunderts in den Häll. Beytr. zur Jurist. Gel. Hist. Vol. I. P. 4. p. 702. 709. Hen. Witten Memoriæ Ictorum Seculi XVII. clarissimorum renovatæ Franc. 1676. chronologisches Verzeichniß der berühmtesten Rechtsgelehrten des XVII. Jahrhunderts in den Häll. Beytr. zur Jurist. Gel. Hist. Vol. I. P. 4. p. 729. seq. & Vol. 2. P. 5. p. 1. seq. porro chronologisches Verzeichniß

zeichniß der Rechtsgelehrten des XVIII. Jahrhunderts in den Häll. Beytr. zur Jurist. Gel. Hist. Vol. II. P. VI. p. 269. seq. & P. VII. p. 397. seq. nec non P. VIII. p. 585. seq. Erste Fortsetzung dieser Abhandlung Vol. III. P. X. p. 381. seq. Zweyte Fortsetzung derselben l. c. P. XII. p. 779. seq. Conf. Nettelbladt l. c. §. 145. usq. 165.

(*b*) Vid. Jo. Jacob. Mosers Lexicon der jetztlebenden Rechtsgelehrten in Teutschland, welche die Rechte öffentlich lehren oder sich sonsten durch Schriften bekannt gemacht haben. Züllichau. 1739. Gottl. Aug. Jennichen unpartheyische Nachrichten von den Leben und Schriften der jetztlebenden Rechtsgelehrten in Teutschland nebst Anmerkungen über des H. geheimen Rath Mosers Lexicon der jetzt lebenden Rechtsgelehrten in Deutschland. Leipzig. 1739. Christoph Weidlichs Geschichte der jetzt lebenden Rechtsgelehrten in Deutschland, als ein Lexicon der Rechtsgelehrten in alphabetischer Ordnung I. T. Merseburg. 1748. II. T. ibid. 1749. Ejusdem zuverläßige Nachrichten von den jetzt lebenden Rechtsgelehrten Halle I. T. 1757. II. T. 1758. III. T. 1759. IV. T. 1760. V. T. 1761. VI. T. 1765. Alphabetisches Verzeichniß der jetzt lebenden Rechtsgelehrten, in den Häll. Beytr. zur Jurist. Gel. Hist. Vol. III. P. X. p. 331. Ejusdem Lexicon oder kurzgefaßte Lebensbeschreibungen aller jetztlebenden Rechtsgelehrten in alphabetischer Ordnung ibid. 1766. conf. cl. Nettelbladt l. c. §. 165. usque 171. cl. Schotts suppl. Biblioth. Lippenii pag. 491. & seq.

(*c*) Qui Principiis Isidori & Gregorii VII. potissimum in medio ævo tam intensa & continuata opera excultis inhæserunt, etsi in recentiora tempora inciderint, nomen canonistarum medii ævi retinent. Ceterum jam in medio ævo fuere Viri eruditi & cordati, qui hisce principiis sese opposuere.

(d) Quæ pro notitia Ictorum de eorundem corporis animo & ſtatus externi conditione adferunt, Conf. apud Nettelbladt l. c. §. 172. usque 191. Profecto Eccleſiaſtico Jure conſultum ſolida corporis, animi, ſtatusque externi conditione munitum eſſe oportet Conf. meus Ord. Princ. Jur. Eccl. P. I. §. 67.

§. 66. Quemadmodum notitia Eccleſiaſtico Jureconſultorum a primævis veteribusque, dein ab illis medii ævi & denique a recentioribus usque ad noſtram ætatem colligenda eſt, ita etiam hiſtoria ipſius Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ ejusdem fata (a) ſub primævis veteribusque Jureconſultis, dein ſub illis medii ævi & denique ſub recentioribus usque ad noſtram ætatem nobis ſiſtere debet. (b)

(a) Fata ipſius ſtudii ad hiſtoriam Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ pertinent, non fata legum, quibus hiſtoria Juris, libro præcedente delineata, occupatur.

(b) Nettelbladt l. c. §. 192. usque 200.

§. 67. *Primævi* & veteres canoniſtæ Juris Eccleſiaſtici ſtudium non omnes eadem ratione inſtituerunt. Enimvero alii non tantum exponendo canones ſed eosdem quoque cum legibus conferendo inſudarunt (a) alii autem reſpexerunt, ad ſolos canones, vel expanſis digeſtisque ſcriptis (b), vel ſummis & breviationibus (c), vel ſelectis duntaxat, aut certi alicujus argumenti canonibus ſuam operam navantes (d)

(a) Ab hiſce ſic dicti *Nomocanones* ſunt profecti.

(b)

(b) Fusiora ejusmodi scripta *decretum* vel *Pannormia* seu *Pannomia* audiunt.

(c) Inde Epitomae, Synopses, Breviationes seu Breviaria Canonum.

(d) Nettelbladt l. c. §. 228.

§. 68. Sub Jureconsultis dein medii ævi, & quidem statim seculo duodecimo Jus Ecclesiasticum jam ad juris Cæsarei normam doceri in scholis, atque studium academicum effici cœpit (a). Ad quod Eugenius III. confirmato in usum scholarum decreto Gratiani, eoque nec non Reynero Bellapecora Canonum Professoribus Bononiæ constitutis, & demum indultis etiam Juri canonico gradibus academicis quam plurimum contulit (b). Quo ipso est porro factum, ut per eos, qui ex schola Bononiensi redibant, eadem methodus tradendi juris canonici, haustaque ibi principia etiam in alias terras diffunderentur. (c)

(a) Verisimilius etiam hoc ipso tempore adpellatio Juris canonici fuit enata. vid. Cl. & Reverendiss. Rautenstrauch l. c. §. 3.

(b) Conf. excerpta ex calendario Bononiensi apud Nettelbladt l. c. §. 239. & 240. & Iust. Henning. Boehmeri diss. de varia decreti Gratiani fortuna.

(c) Præsertim Academia Parisiensis Jus canonicum ita constitutum, & mox adoptavit, & prohibito licet juris civilis studio retinuit. Non idem dicendum de Academiis Germaniæ, quamvis etiam hæc quidem jam illo tempore decretum a Joanne Semeca Glossis illustratum acceperit. Nettelbladt. l. c. §. 241.

§. 69. Et quemadmodum collectiones decretalium seculo XIII. & XIV. factæ, non minus dein pro scholarum usu ad Academias transmissæ sunt (*a*), ita per easdem Jurisprudentia Ecclesiastica, factionibus *legistarum* & *decretistarum* non obstantibus (*b*), porro est promota; apparuere profecto plures continuo Glossatores tam in decreta (*c*) quam in decretales (*d*) atque *Glossas*, *Summas*, *Tractatus*, *Apparatus* & *Lecturas* edidere. (*e*)

(*a*) Conf. Just. Hen. Bœhmerus in Diss. de decret. Pontif. Rom: variis collectionibus & usu.

(*b*) *Legistæ* studio juris civilis & partibus Imperatoris, *decretistæ* juri canonico & auctoritati Pontificum contra Imperatores extollendo se dabant; illi scilicet cum *Gibellinis*, hi cum *Guelphis* facientes. Scripta harum factionum vide in Goldasti de Monarchia Imperii voluminibus tribus & Conf. de reliquiis Gibellinorum & Guelphorum in juris canonici scriptoribus. August. de Leyser in præf. instit. Jur. can.

(*c*) Inter decreti Glossatores præsertim notandus est Joannes Semeca seu Joannes Teutonicus.

(*d*) Inter Glossatores Decretalium præsertim notandus Bernardus Bottonus seu Bernardus Parmensis.

(*e*) Nettelbladt l. c.

§. 70. Qui ex parte in Seculo XIV. cumprimis autem in Seculo XV. & initio XVI. viam a Glossatorum methodo diversam sunt amplexi, iidem aliquatenus Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ faciem quidem mutarunt; attamen, præterquam quod iis tem-

temporibus ſtudium Juris Eccleſiaſtici tandem etiam in germania Academias obtinuerat, (*a*) unius tantum alteriusve viri opera (*b*) haudquaquam ſufficiens erat, ut idem ſtudium cum hiſtoria Eccleſiaſtica, cum notitia antiquitatum ſacrarum, cum ordine concinniore & faciliore methodo, ac generatim cum bonis litteris conjungeretur (*c*).

(*a*) Scilicet orta 1346. Academia Heidelbergenſis; 1356. Viennenſis; 1360. Pragenſis; 1388. Colonienſis; 1392. Erfordenſis &c; non tamen ſimul orta etiam cathedrarum diſtinctio, quamvis tamen paulo poſt diſtinctæ Profeſſiones *Decretalium* Inſtitutionum Pandectarum & Codicis introductæ ſint.

(*b*) Cumprimis Joannes a Turrecremata circa medium ſeculi XV. de iis, quæ Gratianus in ſuo opere circa formam & ordinem peccavit, emendandis ſollicitus, idem opus ſecundum Gregorianam compilationem decretalium in quinque libros diſtinxit, atque ita fere novum effecit

(*c*) Tradebatur tunc temporis etiam Jurisprudentia Eccleſiaſtica potiſſimum ad ſeriem textuum Juris; magis quidem attendendo ad auctoritatem & gloſſas præcedentium doctorum, quam ad mentem & ſententiam legum ex genuinis fontibus & ſubſidiis eruendam. Qui in ſingulas leges commentarii prodiere, *repetitiones* appellari ſolebant. Nettelbladt l. c. §. 248. 251. & ſequ.

§. 71. Seculo tandem XVI. reſuſcitatæ ſeculo priore humaniores literæ ſuos fructus reddebant, indeque, veluti in reliqua, ita etiam in Eccleſiaſtica Jurisprudentia *humaniſtæ* (*a*) a *Realiſtis* (*b*) ſe diſtinguentes, & præter *Reconcinnatores legum* (*c*) complures *Methodiſtæ* (*d*) ſunt enati (*e*).

(*a*) Da-

(*a*) Dabant se scilicet *humanistæ* linguarum, historiæ, antiquitatum, artis criticæ, omniumque Philologiæ partium studio.

(*b*) Quæ præter humaniora studia reliquæ sunt disciplinæ, has scholastici *reales* vocabant.

(*c*) Reconcinnatores legum tantummodo ipsi textui juris in meliorem ordinem redigendo studebant, veluti horum præcipuum Joannem a Turrecremata jam laudavimus.

(*d*) Methodistæ non jam secundum seriem librorum titulorum & legum in collectionibus adhibitam, sed juxta proprium arbitrium meliori ordini intentum procedebant. Unde hoc potissimum ævo textuum in scholis explicatio cessavit esse universalis, simulque enata Jurisprudentia *compendiaria*. Conf. Andr. Flor. Rivini Or. de jurisprud. compendiaria Witembergæ 1740. annexa ejus systemati jurisprudentiæ polemicæ; item Polycarpi Aug. Leisching Diss. sub titulo de novo corpore Juris faciendo vana doctorum hominum consilia. Goett. 1756.

(*e*) Nettelbladt l. c. §. 257. & seq.

§. 72. Lutherus quidem initio seculi XVI. saltem studio juris pontificii publica corporis juris canonici concrematione (*a*) ruinam paravit. Quemadmodum vero statim restitere Icti Wittebergenses (*b*), ita postea etiam protestantes hoc jus ejusque Glossatores & interpretes, alia tantum, quam alius Ecclesiæ status deposcebat, accepta norma retinuere. Prætereaque per illam publica auctoritate factam *decreti* correctionem (*c*) & per editas compendiarias juris canonici expositiones (*d*) potius novis incrementis Jurisprudentia Ecclesiastica eodem seculo potiebatur.

(*a*) A. 1520.

(*b*)

(*b*) Schurffius scilicet & Goedenius.

(*c*) Committebatur correctio sub Auspiciis Pii IV. & V. & Gregorii XIII. triginta quinque eruditis, qui labore suo a. 1580. absoluto inde *Correctorum Romanorum* nomine innotuerunt. Sed & privatos partim jam ante, partim postea, jurisprudentiæ pontificiæ emendatores novimus, atque cumprimis, Antonium Contium, Antonium Democharem, & Antonium Augustinum, qui primus humanista inter canonistas laudatur. Nettelbladt. l. c. §. 266.

(*d*) Jam Franciscus Duarenus institutiones juris canonici tentavit, & edere voluit, uti ipse inter alia præfatur ad tractatum de sacris Ecclesiæ ministris & beneficiis, quem a. 1550. in lucem dedit. Sed demum Lancellotus & Cuchius, de quibus jam supra dictum, (§. 50. n. l.) cum suis institutionibus primi prodiere.

§. 73. Magis porro seculo XVII. Ecclesiastica Jurisprudentia non crescere non potuit, quandoquidem cum crescente literarum elegantiorum cultura, etiam philosophia & cumprimis jus naturæ, illud omnium jurium fundamentum, liquidiorem in lucem proferri cœpit. (*a*) Hoc facto sane, veluti porta dabatur, qua in viam ab Antonio Augustino monstratam (§. 72. n. c.) & Galli (*b*) & post hos Germani (*c*) magno numero multaque velocitate excurrebant.

(*a*) Quid omnium primo hac in parte Grotio, quid Puffendorfio debeamus, notissimum est.

(*b*) Scilicet Claud. Fleuri, Janus a Costa, Joan. Florens. Ant. Dadinus Altessera, Innocentius Cironius, Jo. Dartis, Petrus de Marca; addere liceat Wilhelmum Barclajum.

(*c*) Transgrederemur obligationem cuique suum tribuendi, si in hac notitia literaria aut negaremus

aut

aut prætermitteremus ſilentio: inter Germanos a Proteſtantibus, conjunctionem elegantiorum litterarum cum juris canonici ſtudio eſſe promotam. Exempla ſunt Caſparus Zieglerus, Joannes Strauchius & Jo. Schilterus; omitto illos, qui non tam jure canonico, quam ſolo jure Eccleſiaſtico Proteſtantium ſe occuparunt.

§. 74. Denique XVIII. noſtro ſeculo jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ incrementa tam ſingularia ſunt procurata, ut & ex illis, quæ jam demortui, & ex eis, quæ adhuc viventes jureconſulti præſtitere (*a*) ac præſertim ex opera, quam Reverendiſſimi ac Religioſiſſimi viri ad Providentiam ſummorum Principum, eximiorumque ubivis literariæ rei præpoſitorum Miniſtrorum & Conſiliariorum curas etiam ipſi adjunxere, juris canonici ſtudium non modo majorem elegantiam, ſed ſoliditatem quoque, & fere per omnes Univerſitatum, Academiarum & aſceteriorum ſcholas diffuſionem genuinæ doctrinæ uſumque rectioris methodi obtinuerit (*b*).

(*a*) Notiſſima ſunt nomina Van Eſpen, Juſti Heningii Boehmeri, Joannis Caſpari Barthel, Gregor. Zallwein &c. Notiſſima ſpeciatim ex noſtris nomina Pauli Joſephi a Riegger, Stephani Rautenſtrauch, Abb. Brzenov. Benedicti Oberhauſer, Lotharii Schrodt &c. Notiſſima nomina L. B de Ichſtatt, & qui quidem anonymi von Lochſtein, Pichler, Neuberger, decora Bavariæ, tot viris ſcriptisque ſinceris conſpicuæ. Notiſſimum nomen Febronii, cujus per me licet numerentur nævi. Enimvero & iſti, & cuncti, qui hactenus fuere oppugnatores, omnem eorum, quæ ille in jure Eccleſiaſtico ſcripſit, æſtimationem apud eruditos haudquaquam exſtinguent. Adverſarios Febronii: recenſet etiam Walch in der neueſten Religionsgeſchichte I. Th. N. 3. de Meritis defun-

cti

ĉti noſtri cl. de Riegger vide meam orationem funebrem ad ejus exequias a. 1776. habitam.

(*l*) Apud nos Epocha reſtaurati juris Eccleſiaſtici eadem eſt cum Epocha reſtaurationis, quam Auguſtiſſima noſtra æterno beneficio univerſæ rei litterariæ a. 1753. induxit. Et quidem magnos illos, quos quisque novit, ita renovatæ Eccleſiaſticæ jurisprudentiæ, & laboris Rieggeriani progreſſus præter curam, quam intentioni Auguſtiſſimæ ſummi reipublicæ noſtræ miniſtri etiam hac in parte conformarunt, præter continuam providentiam a Conſiliariis & Adſeſſoribus aulicæ ſtudiorum commiſſionis adhibitam, præter vigilantiam, quam in omnibus Provinciis Dicaſteria, quam ubivis Cæſarei Regii directores & cumprimis ſtatim initio Viennæ Ill. L. B. Bourguignon de Baumberg inſign. ord. S. Stephani Eques S. C. R. A. M. Conſiliarius aulicus in ſupremo juſtitiæ Tribunali; Pragæ Perill. & conſult. D. Franciſcus Joſephus de Heinke Eques & ditionum Boh. Provincialis, nunc S. C. Reg. A. M. conſil. aul. act. & Ref. intim. apud Incl. C. R. ſupr. cancellariam aulicam, atque in hac modo univerſitate Vindob. Fac. jur. Præſes & in eadem nec non in Acad. Nob. Sabaud. ſtudii Juridici Cæſ. Reg. Director, & poſt hunc itidem Pragæ Franciſcus Wenceslaus Stephanus de Kronnenfels nunc S. C. R. A. M. Conſiliarius aulicus in ſupremo juſtitiæ Tribunali; nec non etiam ex parte Theologica præcipue Simon Ambroſius Nobilis de Stock defunctus Epiſcopus Roſonienſis & Fac. Theol. in hac univ. Director, atque nunc porro magis, ejus in Directoratu ſucceſſor propriisque ſcriptis Illuſtris Reverendiſſ. Abbas Brzenov. Stephanus Rautenſtrauch impendere, ſingulariter accelerarunt duo: videlicet Illuſtriſ. defunctus L. B. van Swieten, reſtituens ante alia Philoſophiæ ſtudium, eamque, qua eum Auguſtiſſimi noſtri Principes beabant, fiduciam & auctoritatem ad omnigenæ ſcientiæ ſuſtentationem

&

& incrementa extendens; ac dein Car. Anton. de Martini Insign. ord. S. Stephani Eques S. C. R. A. M. a Cons. aul. & in suprema Bohemiæ & Austriæ Cancellaria Referendarius intim. per solidissima universæ jurisprudentiæ fundamenta in suo naturali ac publico universali jure adeo suppeditata roborataque, ut non ab alio quam ejus labore hujus apud nos excultæ scientiæ Epocha queat computari, & universæ rei literariæ, cui quidem etiam tanquam Consiliarius ac Referendarius aulicus tot jam præstitit, & certissime porro præstabit, efficacissimum perpetuumque subsidium ab eo ita allatum esse nostri exterique eruditi omnes consentiant.

§. 75. Excultæ Ecclesiasticæ Iurisprudentiæ documenta, sunt certissima ipsi libri, qui de Legibus obligationibus & Juribus Ecclesiasticis hactenus prodiere. Horum igitur notitia nequaquam carere debet ille, quicumque in hujus scientiæ culturam incumbit, ne scilicet ejusmodi eruendis insudet, quæ jam ab aliis eruta esse ex eorundem scriptis facili negotio cognoscere potuisset, sed potius eadem prosequendo, corrigendo atque illustrando utiliorem operam impendat. (*a*)

(*a*) Non ego Tyronibus multos statim variosque libros legendos commendo. Enimvero illis sufficiunt iidem libri, qui tot peritorum virorum judicio exquisiti publicaque auctoritate adoptari initiantium classibus præscribuntur. Attamen notitiam librorum etiam Tyronibus dare oportet; ut scilicet inter reliqua initia, etiam initia rei literariæ addiscant, eosque saltem aliquo modo cognoscere incipiant libros, de quibus post hauita principia ad eadem roboranda atque excolenda sibi debebunt prospicere.

§. 76.

§. 76. Quæ ad notitiam ſcriptorum Juridicorum in genere faciunt, ex iisdem quoque notitia ſcriptorum Juris Eccleſiaſtici adquiritur (*a*)

(*a*) Huc igitur conferunt: boni ſcriptorum juridicorum catalogi, ipſæ bibliothecæ publicæ privatæque, officinæ librariæ, converſatio cum eruditis, atque ſtudium hiſtoriæ literariæ Juridicæ, cui I. inſerviunt præter ſupra laudatos (§. 60. not. a) Stollens Einleitung zur Hiſtorie der juriſt. Gelahrheit Jena 1745. Ernſt Chriſtian Weſtphals ſyſtematiſche Anleitung zur Kenntniß der beſten Bücher in der Rechtsgelahrheit und den damit verbundenen Wiſſenſchaften Leipzig 1774. II. Lexica ſcriptorum juridicorum vel alphabetico vel ſyſtematico ordine edita veluti Lippenii Bibliotheca realis juridica Tom. 1. & 2. Lipſiæ 1757. quibus Tom. 3. adjecit 1775. vir eruditus & laborioſus D. Auguſt. Fridericus Schott antiquit. Jur. in acad. Lips. Profeſſor publ. B. G. Struvii bibliotheca Juris ſelecta emendata & locupletata per C. G. Buder Jenæ 1756. J. A. Hoffmann auserleſene juriſt. Biblioth. 2. Th. Jena 1748. III. Ephemerides literariæ juridicæ inter quas nunc notiſſimæ ſub hiſce titulis Auguſtin Friedrich Schotts — unpartheyiſche Critik über die neueſten juriſtiſchen Schriften etliche 70. Stück &c. Conf. Weſtphals Anleitung zur Kenntniß der beſten Bücher in der Rechtsgelahrheit &c.

§. 77. Veluti etiam ii libri hic generatim prænoſcendi ſunt, qui, dum obtutu univerſi Juris, aut eo conſultorum omnium Vitam (*a*) aut ejus univerſi hiſtoriam (*b*), aut in id univerſum introductionem (*c*), aut ſingularum Juris partium epitomen (*d*) comprehendunt, totidem partibus ad rem literariam juris Eccleſiaſtici referri debent.

(*a*) Præter supra laudatos (§. 65. in notis a & b) Confer. etiam allerneueste Nachrichten von juristischen Büchern; academischen Abhandlungen und Leben der berühmtesten verstorbenen und noch lebenden Rechtsgelehrten &c. Frf. & Lips. ab. a. 1739. usque 1755. in 8. X. Tomis auctore anonymo. J. Fr. Jugders Beytr. zur jurid. Biogr. Leipz. 1773. 2. Th. nec non Hambergers gelehrtes Deutschland Lemgo 1776. und H. de Luca gelehrtes Oesterreich 1776.

(*b*) B.G. Struvii Hist. Jur. Jen. 1718. de Selchow Elem. Hist. Jur. Goett. 1758. Ej. Geschichte der fremden und einhem. in Deutschland geltenden Rechte Göttingen 1767. L'Estoq. Grundregeln einer pragmatischen Rechtshistorie Königsb. 1766.

(*c*) A. Fr. Schotts jurist. Encyclopädie und Methodologie Leipz. 1774. Pütters Encycl. und Meth. Götting. 1767. Nettelbladt nova introductio in univ. Jurispr. posit. Germ. comm. Halæ. 1772. Senkenbergs Einleit. zu der in Deutschland üblichen Rechtsgel. Nördl. 1764. Ej. Methodus Jurisprudentiæ Frf. 1756. Jo. Heumanni Appar. Jurispr. literar. Norimb. 1752. A. J. Mosers Anleitung zu dem Studio Juris junger Standes und anderer Personen Jena 1743. J. K. L. Mathäi Betr. über das Studium der Rechtsgel. Bresl. 1771. Anweisung über diejenigen, die sich der Rechtsgel. und dem Dienste des Staats widmen Fr. an der Od. 1770. Buderi Coll. de ratione & methodo Studior. Jur. Jenæ 1724.

(*d*) Nettelbladt systema Elem. univ. Jurispr. posit. Halæ 1762.

§. 78. Sed prius, quam maxime noscendos ex iis libris adferamus, qui proprie Bibliothecam Juris Ecclesiastici conficiunt, generatim quoque hæc scienda sunt: in scriptis Juris Ecclesiastici æque veri-

ac in aliis I. ad internam eorum conditionem, seu veritates ipsas quas continent, & methodum, qua sunt traditæ (*a*) II. ad conditionem eorundem externam seu ad materiam, cui inscripti vel impressi sunt, ad litteras (*b*) formam, titulum (*c*) auctoris nomen (*d*) pretium (*e*) editiones (*f*) commercium cum iis prohibitum (*g*) raritatem (*h*) aliaque adtendendum esse.

(*a*) Hinc fide dignas librorum recensiones ante alia ad manus habere oportet.

(*b*) Jam a. 1460. etiam textus Juris Pontificii Typis dari cœpisse, docet constitutionum Clementinarum exemplar de a. 1460, quod membranis impressum in bibliotheca illustris Reipublicæ Norimbergensis asservatur. Ceterum Mscta. Juris canonici frequentiora quam Juris civilis sunt, ac cumprimis Romæ, Florentiæ, Venetiis atque in Cæsarea Vindobonensi Bibliotheca deprehenduntur.

(*c*) Etiam Tituli scriptorum Juris canonici alii recte concepti sunt, alii vero minus recte. Et isti quidem vel stupidi & ridiculi; vel crassi & calumniosi; vel ostentantes & heterogenei seu indicantes ejusmodi, quæ dein in ipso libro ejusque capitibus frustra quæres, præsertim a Canonistis medii ævi, iisque ad huc fidelium allectarum habentur.

(*d*) Vel scripta nomen auctoris sui præseferunt vel non; & tum vel *anonymica* vel *pseudonymica* sunt.

(*e*) Qui commodam occasionem ejusmodi scripta comparandi expectare & potissimum auctiones publicas adire potest, sine dubio sæpe eximia levi pretio adquirit.

 (*f*) Vi-

(*f*) Videndum, ut comparentur editiones optimæ, quarum notionem recensiones librorum, viri periti & ipsorum librorum frequentior tractatio & conspectus suppeditabunt.

(*g*) Universe hic meum Lectorem monitum volo, me haudquaquam intendere, ut omnes illi libri, quorum in hac introductione mentionem facio, a quovis non obstante publica prohibitione legantur. Enimvero notitiam librorum dare ad me pertinet; non vero dare licentiam legendi. Et certo notitia librorum non tantum non nocet, sed etiam necessaria est, cum ea partem historiæ literariæ constituat, & Jureconsulti ex libris non undequaque bonis tam sæpe ac Theologi ex Origene, Tertulliano, aliisque heterodoxis quædam allegandaꝫ deprehendant. Præterea Religionis & Juris Ecclesiastici Catholicorum Principia ipsa, quæ illis heterodoxis opponuntur, totidem monita, atque cautiones sunt, ut, cuicumque concessa est lectio scriptorum adversariorum, is sibi inde tantummodo bona pro eruditione ac literario usu adoptet, reliqua vero, quæ a nostræ Ecclesiæ sancitis aliena sunt, si ipsi aut non capacitas, aut non munus & occasio refutandi est, cum debita erga Ecclesiam judicii sui subjectione aliis refutanda relinquat.

(*h*) Raritas etiam in libris canonici Juris auget pretium, non tamen semper propterea etiam tantus eorundem internus valor est. Conf. Nettelbladt init. Hist. lit. Jurid. in Appendice II. Nachricht von auserlesenen raren alten und neuen juristischen Büchern 2. Lieferungen Jena 1725. Ausführliches Verzeichniß von raren Büchern mit historischen und kritischen Anmerkungen von Melchior Ludwig Widekind. Berlin 1753.

§. 79.

§. 79. In ordinandis libris ad Bibliothecam Juris Ecclesiastici proprie pertinentibus primo loco colloco eos, qui introductionem in hanc ipsam scientiam, ejusve historiam comprehendunt (*a*).

(*a*) Veluti sunt: Arn. Plettenberg. introduct. in Jus can. Hildesh. 1692. Dupin. Biblioth. des Auteurs Eccles. Paris 1730. Doujat Prænot. Can. Venet. 1748. Franc. Xav. Zech Præcognita Juris canonici Monachii 1749. Flœrke Prænot. Jur. Can. Halæ 1756. I. A. Riegger Biblioth. Jur. can. Vien 1761. Mulzer Præcogn. in Jurispr. Eccles. Pos. Germ. Frf. & Lips. 1770. Stephani Rautenstrauch Abb. Prol. ad Jus Eccles. Prag. 1774. Casp. Ziegler de ortu & progr. Jur. can. Jenæ 1723. Georg Zallwein Collect. Jur. Eccles. antiqu. ejusque collect. Jur. nov. Salisb. 1760. Gerh. de Mastricht. Hist. Jur. Eccles. Halæ 1719. Pertsch kurze Historie des Canon- und Kirchenrechts Leipz. und Breslau 1753. Duojat Histoire du droit Canonique Paris 1677. Pauli Josephi de Riegger de collect. Jur. Eccles. antigrat. Vien. 1765. Ej. Exercit. acad. de Jur. Eccles. Orig. natura & principiis Viennæ 1755. Joh. Melch. Pichler Geschichte von dem Ursprung, Fortgang und dermaligen Zustande des geistlichen Rechts in katholischen Ländern Ulm. 1773. Ignatii Mulzer hist. leg. Eccles. Bambergæ 1772. &c.

§. 80. Secundo loco repono illos, ex quibus tanquam fontibus leges Ecclesiasticæ sunt eruendæ; atque adeo 1. qui de jure Ecclesiastico antiquo (*a*) 2. qui de novo (*b*) 3. qui de nouissimo (*c*) exstant, ita tamen, ut 4. conciliorum acta distincto ordine simul consistant (*d*)

(*a*) Huc faciunt H. Chr. Fr. Justelli & Voelli Bibliothec. Jur. can. vet. Paris 1661. 2. Tom. Guil. Be-

Beveregii Synodicon Oxon. 1672. 2. vol. Delectus actorum Eccles. universalis Lugduni 1706. 2. Tom. Anton August. canon. pænit. Collect. Venet. 1584. Regino de disc. Eccles. Paris. 1671. & Viennæ 1765. 4. Burchardi decret. L. 20. Col. 1548. Ivonis decretum Lovan. 1561. Ej. Pannomia Lovan. 1557. A. Augustini antiquæ collect decret. Paris 1609. Antiquæ constitutiones Imperatorum Græcorum & Regum Francorum circa sacra in Cod. Theodos. & Justiniani ejusque & Leonis Novellis, porro in Basilicis, in Bonefidii Jure Orientali, in Leunclavii Jure Græco-Romano & in capitularibus Regum Francorum continentur: vide Jus sacrum. Justinianeum A. Struv. Jenæ 1668. Conf. Tab. III. & IV. Petri Pithoei synopsis historica eorum, qui canones & decreta Ecclesiastica collegerunt, quæ præmissa est editioni Corporis Juris can. Petri de Marca diss. de veteribus Collectionibus canonum adjecta ejus tract. de Concord. Sac. & Imp. a Justo Hening. Boehmero Frf. 1708. & Nettelbladt init. hist. lit. Jurid. §. 425. usque 431.

(b) I. Totum corpus Juris canonici commune hasce præcipue habet editiones: corp. Jur. can. edit. correcta a. 1582. 4. Tom. f. edit. Paris 1587. Pithoeor. f. Paris. 1687. Lipf. 1695. 1705. Edit. Freisleb. 4 Altenb. 1718. 1737. 1744. Edit. Boehmeriana. 4. Halæ 1747. Corp. Jur. Gloss. 3. Vol. f. 1618. II. inter scripta quæ notitiam corporis Juris canonici præbent, cumprimis sunt Stephani Daoys Index ad Jus Pontificium Burdigaliæ 1624. Wenceslai Steigeri Medulla Corporis Juris canonici ejusdemque ac sacrorum canonum repertorium Norib. 1713. Alb. Gentilis de libris Jur. civ. & canon. 1605. Eberh. Spekhan universi Juris Romani Cæsarei & Pontificii secundum omnia cujusque volumina partes libros & titulos brevis succincta & synodica compositio, continuatio & exegesis Helmst. 1569.

1669. Jo. Serpilii compendioſa delineatio totius Juris can. & civil. in utroque tam allegandi quam abbreviationes legendi modum exhibens in gratiam Tyronum ſtudii Juris conſignata Lips. 1720. taceo Lexica & Theſauros Juris, in quibus utriusque Juris vocabula & res explicantur, eosque qui *ſpeciatim* de uſu Juris canonici hodierno ſcripſere, cum ii non ad Jus Eccleſiaſticum *commune*, ſed *ſpeciale* pertinent; conf. Nettelbladt. l. c. §. 487. & ſequ. III. ex iis, qui textus juris canonici vel tantum notabiliores exhibent, vel ſaltem alio ordine, quam corpus Juris canonici habet, præcipuus eſt Jo. Petrus Gibert in ſuo corpore Juris canonici per regulas naturali ordine digeſtas uſuque temperatas, ex eodem jure conciliis, partibus, atque aliunde deſumtas expoſiti Tom. 4. Coloniæ Allobrogum 1725. IV. etiam libri huc reponendi, qui per remiſſiones indicant loca illuſtrantia, in aliis ſcriptis obvia; & repetitiones Juris canonici, veluti Auguſt. Barboſæ Collectanea doctorum &c. in Jus Pontificium univerſum Lugd. 1716. Repetitionum Juris Canonici Tom. ſex cum indice repetitionum. Colon. 1618. porro V. ſcripta ad varios textus diverſarum partium corporis Juris canonici exegeſim continentia, veluti Innoc. Cironii obſervationes in Jus Canonicum Toloſæ 1645. & ex recenſione Jo. Sal. Brunquellii Jenæ 1732. Jo. Strauchii amœnitates Juris Canonici Jenæ 1732. nec non VI. ſcripta Jus canonicum cum aliis Juribus conferentia, uti Conradi Rittershuſii differentiæ Juris civilis & canonici Argent 1618. cum quo etiam extant differentiæ Georg. Lauterbecks. Jo. Emer. a Rosbach Argent 1638. Jo. Frid. Bockelmanni differentiæ Juris civilis & canonici hodierni cum notis van Eck. Traj. ad Rh. 1694. cum not. Everh. Ottonis & differentiis Ioach. Haſſæi ibid. 1737. Schwenderi aſſertiones canonicæ ſuper differentiis quibusdam inter Jus antiquum decretalium & novum Trident. Ingolſt. 1681.

Jur. civ. & can. collatio per D. Joan. Oldendorpium Lugduni 1541. Jo. Voet diff. Juris civ. & Canonici ad calcem compend. Juris juxta seriem Pandectarum &c. VII. commentarii in decretum, seu decretum cum commentariis Bartholomæi Brixensis Venet 1483. Jo. Dartis com. in univ. Gratiani decretum inter ejus opera; Francisci Florentis varii tractatus ad nonnullas decreti Gratiani partes in ej. oper. Tom. 2. adde scripta, quæ decreti censuram & commodiorem usum respiciunt, veluti: Gratiani decretalium liber V. secundum Gregorianos decretalium libros titulosque distincti per Jo. a Turrecremata cura Justi Fontanini Romæ 1735. Antonii Augustini dialogi de emendatione Gratiani libri duo Paris 1607. & cum Stephani Baluzii atque Gerh. van Mastricht notis Arnheimii 1678. VIII. commentarii, in decretalium Gregorii noni compilationem, inter cujus editiones varias, quæ cum glossis & sine iis habentur, antiquissima est illa Basileensis de a. 478. scilicet Jani a Costa Comment. in quosdam librorum decretalium titulos Parisiis 1676. Franc. Florentis Tract. & diss. ad singul. decret. titulos. Antonii Dadini Altesseræ Comm. ad Innocent. III. capit. in decretalibus obvia Paris 1666. Bapt. Viviani rationale Juris pontificii Coloniæ 1628. Prosp. Fagnani Comm. in V Libros decret. Colon. 1704. Henr. Pirrhing Comm. in decretales Dilling. 1624. Em. Gonzales Tellez comm. ad decret. 5. libros 4. Vol. Lugduni 1713. Cironii Paratitla in V libr. decret. P. Pek comm. in regul. Jur. can. Helmst. 1588. IX. commentarii in librum sextum decretalium uti Petr. de Ancharano super sexto decretalium commentaria Bonon. 1583. Melch. Kling. comment. ad libr. 6. decretalium Frf. 1563. X. commentarii in Clementinas seu Ant. Dat. Altesseræ comment. in clement. libr. Parisiis 1680. &c.

(c) Huc reponi possunt Novum Bullarium Romanum a Leone M. ad Benedictum XIV. Tomi XIX. Luxemb. 1721. — 58. Regulæ ordinationes & constitutiones judiciales cancellariæ Apostolicæ cum variorum commentariis Frf. 1546. Jo. Cochier Commentarius in regulas Cancellariæ Apostolicæ Colon. 1621. & 1675. Ludov. Gometz Comment. in reg. cancellariæ Venet. 1574. vid. bibliothec. Lippen. Tom. I. pag. 377.

(d) Collocandæ primum ipsæ collectiones Conciliorum: veluti Conciliorum omnium generalium & provincialium Collectio Regia in 37. Tomos diffusa Parisiis 1644. Phil. Labbe sacrosancta Concilia ad Regiam editionem exacta edit. 4. auctior. vol. 18. Paris 1674. Jo. Harduini Collectio maxima Conciliorum generalium & provincialium decretalium & constit. summorum Pontificum 12. vol. Paris. 1715. Nicol. Coleti Sacrosancta Concilia ad reg. edit. exacta 23. Vol. Venetiis 1728. Jo. Dom. Mansi sanctorum Conciliorum & decretal. collectio nova 6. Vol. Lucæ 1751. Concil. Trid. ex recognit. Jo. Gallemart Colon. 1722. Jo. Harzheim Concil. Germ. Col. 1759. — 1767. acta singulorum Conciliorum recensentur in Traité des Conciles & de leurs collections divisé en trois parties; avec un catalogue de principaux auteurs, qui en ont traité & des eclaircissemens sur les ouvrages, qui concernent cette matière, & sur le choix de leurs editions par Mr. Francois Salmon Docteur & Bibliothecaire de Sorbonne. Paris 1724. Lips. 1726. Adjungenda dein: Christ. Luppi synodorum generalium ac provincialium decreta & canones scholiis, notis ac historica auctorum dissertatione illustrati Bruxellis 1673. Lud. Thomassini diss. in concilia generalia Paris 1667. Lucæ 1728. Zeger. Bern. van Espen Tractatus historicus canonicus exhibens scholia in omnes Canones Conciliorum tam Græcos quam latinos, & famosiores Canonum Collectiones tam

veteres quam recentiores Roven 1710. Josephi Cataloni sacrosancta concilia œcumenica prolegomenis & commentariis illustrata Romæ 1736. Cl. Benedicti Oberhauser Manuale selectiorum librorum & canonum Salisburgi 1776. Laurentii Bracati Epitome Canonum omnium Conciliorum tam generalium quam provincialium ordine alphabetico digesta seu index universalis Romæ 1659. Coloniæ 1684. Dictionaire portatif des conciles Paris 1758. Cabassutii notitia Concil. Lugduni 1670. Lud. Ruel concil. illustrata Nor. 1675. Barbos. Collect. in Concil. Trid. Lugd. 1642. &c.

* Collectiones reliquas legum, quæ ad jus Ecclesiasticum Germaniæ & Austriæ pertinent, reservo ad systemata de utroque hoc jure separatim edenda.

§. 81. Locum tertium occupare possunt systemata & compendia Juris Ecclesiastici, atque generatim ii libri, qui vel integram Theoriam hujus scientiæ vel primas ejus veritates pertractant (*a*).

(*a*) Hic igitur consistent Jo. Pauli Lancelloti institutiones Juris Canonici, quæ non tantum editionibus corporis juris canonici adnexæ, sed & separatim prodierunt Lugduni 1588. Venetiis 1704. 1739. Halæ 1716. 1717. Franc. de Roye institutiones Juris Canonici Paris 1681. cum notis Ziegleri Lips. 1699. & iterum cura Chr. Hoffmanni ibid. 1722. Claud. Fleury institution au droit Ecclesiastique Parisiis 1688. Bruxel. 1722. & latine Venet. 1753. cum animadv. Boehmeri Halæ 1724. Jani Vinc. Gravinæ Institutiones Canonicæ Augustæ Turinorum 1742. Zeg. Bernh. van Espen Jus Eccles. Univ. Lovan. 1754. Institutions Eccles. & benef. par Gibert Paris 1736. Petr. de Marca de Concord. Sac. & Imp. Venet. 1733. Oberhauser compend. prælect. can.

2.

2. Tom. 1764. & 1773. Ej. prælect. can. juxta Tit. decret. 1752. G. Zallwein Princip. Jur. Eccles univ. & part. Germ. Aug. Vind. 2.vol. 1763. Eufeb. Amort. Jus can. vel & mod. 3. vol. Ulmæ 1757. Pauli Josephi a Riegger Inftit. Jur. Eccles P. 4. Viennæ 1768 — 1774. J. Fr. Lotharii Schrodt Inft. Jur. Can. Prag. & Berol. 1770. Stephani Rautenftrauch Inftit. Jur. Eccles. Pragæ 1772. Ej. fynopfis Juris Eccles. publici & privati, quod per terras hæred. Aug. Imp. Mar. Theres. obtinet Viennæ 1776. Jord. Simon Inftitutiones Canonicæ 1770. Principia Juris publici Ecclefiaftici Catholicorum ad ftatum Germaniæ accomodata Frf. & Lipfiæ 1768. & cum præfixo titulo Juftini Febronii Principia Juris Ecclefiaftici Catholicorum &c. Venetiis 1767. Antonii Schmidt, Inftit. Jur. Eccles. Tom. 2. Heidelbergæ 1770 — 1771. P. Dominici Schram Benedictini Banthenfis Inftit. Jur. Eccles. publici & privati Tom. 3. 1774. meus ordo Principiorum Jurifprud. Eccles. Pars I. Viennæ 1775. Pars II. 1776. Summa Juris Canonici in quatuor Inftit. libros contracta ftudio Henrici Canifii Noviomagi I. C. Herbipoli 1707. Julii Caponi I. C. Neap. &c. Inftitutiones Canonicæ Coloniæ Alobrogum 1734. Andreæ Vallenfis Paratitla five fummaria & methodica explicatio decretalium Gregorii IX. Antverpiæ 1722. Scripfere etiam, uti notiffimum, Anab. Reiffenftul Jur. Can. Venet. 1730. Antw. 1743. Schmier Jurisp. Can. civil. Salisb. 1737. Schmalzgruber Jus Eccles. Ingolftadii 1726. Wieftner Inft. Jur. Can. Aug. Vindelic. 1728. Vitus Pichlerus Jus canonicum Aug. Vind. 1728. Ej. candid. abbreviat. 1753. præ aliis apud nos merito prohibitus. Robertus Koenigg. Principia Juris Canonici Salisburg. 1714. P. Placidus Boecken ibid. Ludov. Engel ibidem 1710. Huic quidem annotationes Rev. & celeb. D. Cafpari Barthel fubveniunt; reliqui vero jam paffim in auctionibus publicis, levi quantumvis pretio publi-

publicati, vix inveniunt redemtores. Ex Protestantibus omitto illos, qui solum Systemata aut Compendia Juris Ecclesiastici Protestantium edidere, cum Jus Ecclesiasticum catholicorum pro objecto habeam. Quosdam vero ex Protestantibus quoque ad illustrandum Jus Ecclesiasticum Pontificium contulisse jam supra diximus. Et non tantum eruditi norunt, sed & quilibet in iis, quæ publice veneunt, notitiæ literariæ opusculis deprehendit recensita: Jo. Schilteri Institutiones Juris Canonici Jenæ 1681. Argentorati 1688. Iust. Hening. Boehmeri Schilterum illustratum & continuatum Halæ 1712. 1720. Casp. Hornii additamenta in has Institutiones Viteb. 1718. Jo. Ernesti Flörckii observationes selectæ ad Schilteri Institutiones Juris Canonici Jenæ 1726. Diet. Gottl. Eckhard. Erklärung über Schilteri Instit. Juris Canonic. 3. Vol. 1724. — 1732. Sam. Strykii annotationes succinctas in Schilterum Norimb. 1732. Aug. de Leyser prælectiones in eundem. 1753. Just. Hening. Boehmeri Inst. Jur. can. tum Eccles. tum Pontif. ad methodum decret. nec non ad fora Cathol. & Protest. Halæ 1738. 1747. quod distingui debet ab ejus Jur. Eccles. Protest. 7. Tom. cum jure Parochiali & indice. Jo. Georg. Pertschii Elementa Juris Canonici & Protestantium Ecclesiastici. Francf. & Jenæ 1731. 1741. Jo. Rudolph. Engau. Elementa Juris Canonico Pontificio Ecclesiastici Jenæ 1739. 1765. Lud. Mart. Kahlii elementa Juris Canon. Pontif. Eccles. Halæ 1744. Tom. 2. Ejusdem compend. elementorum Jur. Can. Pontificio Eccles. Hanov. 1747. Ge. Lud. Boehmeri Princ. Jur. Can. &c. Gött. 1774. Erläuterungen über das Kirchenrecht bey Erklärung der Principiorum Juris Canonici des H. Hofraths und Professors Georg Ludwig Böhmers von Hermann Beker. Büzow und Wismar. 1772. Achat. Ludov. Schmidii Principia Jurisp. Eccles. Pontificiorum Jenæ 1771. &c. circa quorum

rum usum monita mea superius data, quin repetam, intelliguntur.

§. 82. Dein ea, quæ vel collectionem scriptorum de singulis argumentis juris Ecclesiastici, vel seorsim varia singularia ejus argumenta, aut unum saltem alterumve ejusmodi continent, quarto loco collocare licet. (*a*)

(*a*) In hanc classem venient præter illa, quæ continentur ex jure Ecclesiastico in tractatu universi Juris seu vulgo sic dicto tractatu tractatuum (vid Nettelbladt l. c. §. 365.) Jo. Dartis opera Canonica in III. partes distributa Parisiis 1656. Innocentii Cironii opera in Jus Canonicum Tolosæ 1645. Viennæ 1761. Henrici Canisii opera, quæ de jure Canonico reliquit studio Valerii Andr. Deselii Lov. 1649. Col. 1663. Bernardi van Espen opera omnia. Conf. Vie de van Espen Louvain 1767. Jo. Casp. Barthelii opuscula juridica varii argumenti Bambergæ 1756. Tom. 2. Ej. opera Juris pub. Eccles. 1765. Jo. Ch. Koch. Opuscula Juris Canonici Giessæ 1774. Jos. Ant. Rieggeri opuscula ad historiam & Jurisprudentiam præcipue Ecclesiasticam pertinentia Friburg. 1773. Pauli Jos. a Riegger opuscula Juris Eccles. varii argum. Viennæ 1768. Anton. Schmidt. Thes. Jur. Eccles. 1772 — 1777. VI. Tom. I. F. le Bret Magazin zum Gebr. des Staats- und der Kirchengesch. wie auch des geist. Staats katholischer Regent. 1771. mea Collect. Select. Lucubr. Jurispr. Eccles. illustrantium, quarum extant distributiones 13. Vien. 1774 — 1777. nec non meine neue Sammlung deutsch verfaßter, wie auch in das deutsche übersetzter auserlesener kleiner Werke katholischer Schriftsteller, die sich auf die ältesten Kirchengesetze gründen zur Verbreitung der Lektür nützlicher Bücher. Wien 1777. &c. Et, ut de scriptoribus certorum tantum argumentorum, quæ separatim prodierunt, exempla dem, huc

huo v. g. facient Clariss. nostri Constant. Franc. a Cauz U. J. L. & membr. Cæs. Reg. Academiæ Roveredanæ & Censuræ C. R. Adsessoris præstantissimum opus de *cultibus magicis, eorumque perpetuo ad Ecclesiam & Rempublicam habitu*, magni in universo jure & Theologia usus 1768. & auctius 1771. Edidit idem Auctor diss. de S. Scriptura tanquam primo fonte Juris Ecclesiastici, quam sub præsidio Rieggeriano tanquam respondens defendit, Cardinali de Trautson dedicatam 26. Jun. 1756. quæ dein cum Rieggeri operibus sæpius prodiit. Justini Febroni Tractatus de statu Ecclesiæ & legit. potest. Rom. Pontif. Tom. I. Bullon. 1762. auct. & mut. 1765. Tom. II. 1770. Tom. III. 1772. Tom. IV. 1773. vert. in Germ. Tom. I. & 1764. in Gall. 1766. & 1767. Wilhelms Berclay von der Macht des Pabsts in geistlichen Dingen. München 1768. Bossuet defens. declar. Convent. Cleri Gallic. a. 1682. de Eccles. Potest. Lugan. & Bera. 1767. Anton Pereira de supr. regum etiam in Cler. potest. Olys. & Lips. 1774. Ej. doctrina ant. quæ Ecclesiæ de suprema Imperantium civil. etiam in personas Eccles. potest. in memorata mea Collectione select. Lucubr. Anton. Pereiræ Dissert. hist. & Theol. de gestis ac scriptis Gregorii VII. P. adversus Henricum IV. Imperat. Viennæ 1773. Abhandlung von der Macht des Königs in Absicht auf die Bestimmung des zu Ablegung der feyerlichen Ordensgelübde erforderlichen Alters seiner Unterthanen aus dem französischen des Herrn Bayer von Boutigni Wien 1771. Reverendiss. Abbat. Steph. Rautenstrauch de jure principis præfigendi maturiorem Professioni monasticæ solemni ætatem Diatriba Pragæ 1773. Erweis daß keine liegende Güter ohne Erlaubniß des Landesfürsten in todte Hände kommen können. Zürich 1764. Abh. über das dem Landesfürsten zustehende Recht wegen der Uebergebung der liegenden Güter in geistliche Hände. ibid. eodem. Biga diss. de eo, quod justum est summo Imperanti 1. circa sub-

lat.

lat. exemt. relig. 2. circa suppress. conv. min. relig. Norimb. J. G. Neuberger von den Einkünften der Klöster und den Amortisat. Gesetze. München 1768. Vertheid. des Churbayr. Amortis. Ges. Nürnb, 1760. Beremunds v. Lochstein Gründe für und wider die Immunität der geistlichen Güter & ejus Antwort auf die dagegen gemachte Fragen. Straßburg 1767. Nähe Beleuchtung des Churbayerischen Sponsalien-Gesetzes. P. Oberhauser Apologia divis. potest. in I. I. matr. impid. dirim. Fr. 1771. & ejus causa decisa 1777. Pereira Abh. von der Macht der Bischöffe. Frf. und Leipz. 1774. Fleury von den Ordensgeistlichen, nebst des Churfürsten zu Maynz Mandate. Cölln. Bedenken und Untersuchung der Frage, ob man den Ordensgeistlichen die Pfarreyen und Seelsorgen abnehmen soll? München 1769. Widerlegung des Bedenkens eod. Bemerkung über die Widerlegung 1770. Antwort auf die Bemerkung eod. Bona Clericorum causa in diss. de relig. ac Monach. ab Eccles. paroch. & cura animar. amovendis Col. 1769. Ludov. Thomas vet. & nov. Eccles. disciplina circa benefic Lucc. 1728. Christ. Matth. Pfaffii origenes juris Eccles. una cum dissert. rarioribus Jus Eccles. illustrantibus Tubingæ 1756. Just. Hennig Boehmeri Dissert. Jur. Eccles. antiqui ad Plin. II. & Tertul. Lips. 1711. Betrachtungen über die Nachtmals Bulle aus dem Italiänischen des P. A. C. Theat. Ord. übersetzet, Freyburg. 1770 &c. Quod adtinet quidem ex hisce libris Protestantes in sacra nostra acerbe invehentes, nec non Catholicos etiam, qui genio suo plus justo indulgebant, & quorum lectio propterea prudentissime non passim & cuilibet conceditur, circa hos & de legendi licentia & hac obtenta de lectione cauta quilibet ipse sibi debebit esse sollicitus. Sufficiat nominasse, ne sileam, quod palam eloquuntur historiæ omnes litterariæ, & ne illos, qui ut erudiantur, a me poscendi jus & hunc studiorum suorum finem habent, non erudiam in iis, quæ

eru-

eruditis deinde sub ea, quam toties jam dedi, cautione, licebunt, & sæpissime erunt scitu necessaria. Sic Medicinæ & naturalium studiosis necessarium ac utile est, dare notitiam tot quoque specierum veneni, quantum vis pharmacopeis indictum sit illas non cuivis & nonnisi ad rectum usum subministrare.

§. 83. In specialem quidem locum & quintum igitur recte seponentur scripta illa, quæ nonnisi certarum causarum deductiones, resolutiones casuum, responsa, consilia & praxim consistorialem exhibent (*a*).

(*a*) Veluti Francisci Zypæi consultationes Canonicæ Antverpiæ 1640. & 1675. Jac. Pignatelli consultationes Canonicæ Coloniæ Allobr. 1700. & novissimæ Cosmopoli 1711. Viti Pichleri Jus Canonicum practice explicatum seu decisiones Casuum selectorum Ingolst. 1735. Laur. Vigilii Nicollis praxis Canonica sive jus Canonicum casibus practicis explanatum Tom. 2. Aug. Vind. 1732. Bened. Carpzovii Jurisprudentia Ecclesiastica seu Consistorialis cum additionibus D. Andreæ Beyeri Lipsiæ 1721. Jac. Fried. Ludovici Einleitung zum Consistorial-Process. 1762. Gomez Bayo Praxis Ecclesiastica & secularis Lugd. 1729. Laur. Nicolarti praxis beneficiaria Col. 1658. Gonz. Suarez de Paz praxis Ecclesiastica & secularis Salmant. 1586. Corr. Pyrrhi praxis dispens. apostolicarum Col. 1697. Petri Ridolphini praxis judiciaria in curia Romana Venet. 1726. Sallust. Tiber. a Cornetto practica judiciaria de modis procedendi coram Auditore Cameræ Rom. 1602. Jo. Bapt. Ventriglia Praxis rerum fori Ecclesiastici Venet 1694. & quæ recensentur in Bibl. Lippen. Tom. I. pag. 656. seq. inter varia sub rubricis. *Decisiones Juris, Romana aula Camera Curia, Cancellaria Apostolica,* & Tom. II. pag. 200.

§. 84.

§. 84. Fac, per me licet, porro plures, quæ ad jus Ecclesiasticum referri possunt librorum classes, & nomine *miscellaneorum* vel aliis quibuscunque titulis pro tuo arbitrio distingue (*a*) tantummodo etiam aliquo apparatu illorum sis instructus, quæ Juris Ecclesiastici sunt subsidia, & quorum enumerationem una cum subjuncta statim eorundem brevi notitia literaria sequenti capite concludemus.

(*a*) Commendari merentur Notæ historicæ in universum Jus Canonicum in quinque libr. decret. P. Theodoti Mariæ Ruprecht Ord. Serv. B. M. V. Pragæ 1754. Et Jordani Simon Prælectiones historico - Canonicæ Erfordiæ 1768.

CAPUT III.

De necessitate & utilitate Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, ejusque subsidiis, ac methodo in eadem observanda.

§. 85. Quod Jurisprudentia ecclesiastica probe imbuti esse debeant I. Religionis Antistites & in dignitatibus Ecclesiasticis constituti (*a*) II. non tantum ii Religionis ministri, qui in Ecclesiasticis sedent consistoriis (*b*) sed etiam III. illi, quibus animarum cura est concredita (*c*) IV. qui ad negotia status aut cum exteris (*d*) aut V. pro interno civium bono (*e*) definienda in consilium & laborem vocantur. VI. qui in justitiæ Tribunalibus privatorum causas dijudicandas habent. (*f*) VII. qui in negotiis publicis privatisve Advocatos agunt, vel Pro-

curatores (*g*) VIII. cuncti, a quibus iisdem in negotiis plus quam materialis opera exigitur (*h*) quivis opinor, quin ista omnia experiatur munera, vel sola cogitatione assequitur (*i*).

(*a*) *Qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus — — nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat.* C. 2. Dist. XXXVI. *Placuit, ut ordinandis Episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilii fecisse pæniteat.* C. 7. D. XXXVIII. *Decernimus quemlibet, qui ad Episcopalem Gradum est provehendus — — a Metropolitano bene examinari, an ad sacros* CANONES *diligenter & cum perscrutatione,* NON AUTEM OBITER CURSIMQUE LEGENDOS *promto paratoque sit animo* C. 2. syn. Nic. II. *Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit Magistri seu Doctores aut Licentiati in Jure canonico.* Trid. sess. 25. C. 21. de ref. Idem de *Pænitentiario Vicario* post mortem Episcopi constituendo habetur eadem. sess. C. 8. & 16. nec non C. 12. ubi generatim edicitur: *dignitates omnes & saltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus & collegiatis insignibus conferantur tantum Magistris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel jure canonico;* & sess. 22. C. 1. his verbis: *Quicunque posthac ad Ecclesias cathedrales erit assumendus, scientia ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea* IN UNIVERSITATE STUDIORUM *Magistri sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia vel jure Canonico merito sit promotus, aut* PUBLICO ALICUJUS ACADEMIÆ TESTIMONIO *idoneus ad alios docendos ostendatur.* Quæ omnia a conciliis Basileensi, Constantiensi & antiquioribus urgebantur.

(*b*) Enimvero de his, quod Jurisprudentia egeant (cum eorumdem munus sit ad causas secundum le-

leges & Canones decidendas concurrere) profecto nullus dubitare potest; atque igitur etiam ad hos prius adductum Concilii Tridentini monitum valet, *scientia ejusmodi polleant, ut muneris sibi injungendi necessitati possint satisfacere*

(*c*) *Nulli sacerdotum liceat Canones ignorare* Dist. 38. c. 4. & quandoquidem ad animarum curam profecto non quorumdam ab his illisve Theologiæ moralis Doctoribus decisorum casuum notitia sufficit, sed certe ipsa Theologia moralis *scientia* esse debet, quæ, secundum certissima principia Theologiæ, Juris & Philosophiæ moralis, conscientias ad æternam salutem dirigendi remedia legitimo ratiocinio suppeditat, quomodo vel concipiemus, ut ejusmodi *literis carens sacris possit esse aptus officiis* C. 1. Dist. XXXVI.

(*d*) Dum scilicet toties occurrunt negotia, in queis civitas aut contra curiam Romanam aut alios Religionis ministros, quorum, licet exteri sint, Diœceses tamen sese in civitatis territorium extendunt, sua jura defendenda, eaque, quæ civilia & temporalia sunt, a spiritualibus separanda habet; assertionis nostræ veritas, quin speciales adferamus casus, nulli potest esse obscura.

(*e*) Interna status negotia, quæ ecclesiasticam desiderant Jurisprudentiam, sunt ea ipsa, quæ summum Imperantem ejusque Ministros occupant, ut intra territorium per Ecclesiasticarum legum observantiam promoveatur Religio, & nil omnino, quod noceret saluti Reipublicæ, sub prætextu Religionis a subditis committatur.

(*f*) Intelleximus Juris canonici receptionem. Hæc ipsa igitur quanta est, tantam iis, qui in Magistratum quemdam venere, aut Justitiæ assident Tribunalibus, ad jus canonicum attendendi, atque adeo etiam probé cognoscendi necessitatem imponit.

(g) Non dicam de causis matrimonialibus, propter quas saltem plurimi priorum temporum Advocati Jus canonicum tantummodo addidicisse, atque minori, scilicet de solo libro Decretalium quarto, sollicitudine absolvisse dicuntur. Illi nempe, qui, quando in juridicialibus quibuscunque causis patrocinio præstando par est, demum eximii advocati meretur nomen, etiam integra Canonici juris scientia tam ob ejusdem in pluribus causis civilibus receptionem, quam etiam ideo, quia advocati consistoriis Ecclesiasticis frequenter ut syndici aut adsessores intersunt, atque non pro civilibus tantum sed & spiritualibus causis suam mentem exponendam habent, non necessaria non esse potest. Vel me tacente obtutu eorum, qui in Ecclesiasticis atque civilibus causis procuratores agunt, necessitas Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ eruitur, ne scilicet aut canonica, quæ recepta sunt, jura negligendo, aut iis, quæ non obtinent, cedendo inconsulte, commissum sibi deperdant negotium.

(h) Ratio & experientia docet, status ministris atque Consiliariis alios quosdam a *secretis* & ad *concipienda elaborandaque* ejusmodi, quæ, ut debito tempore *acta* & *expedita* sint, secundariam complurium deposcunt operam, debere adjungi. Putasne & huic adjunctionis fini & Ministri Consiliariive voto prospectum esse, assumtis talibus, qui jurisprudentiæ Ecclesiasticæ in tot casibus adhibendæ aut prorsus sunt expertes, aut denique ob doctrinæ satis solidæ defectum tam lentum quam miserum atque vix vitalem enituntur partum.

(i) Taceo eos, qui quamcunque aliam partem (ob inseparabile scilicet omnium cum Jure Ecclesiastico vinculum) docendi munus aut habent, aut suscipere volunt. Conf. celeberrimum nostrum de Martini Posit. de jure civit. c. VII. de jure circa bona & munera civit. C. IX. de officiis

eo-

eorum, qui gubernant civit. & C, X. de Officiis subditorum civitatis & Cl. Schott, Entwurf einer juristischen Encyclopädie und Methodologie §. 160, usque 193.

§. 86. Methodum in jurisprudentia ecclesiastica docenda perdiscendave observandam quod attinet, hæc pauca accipe monita I. seu hanc scientiam decretalium ordine, seu adoptato quocunque alio facile meliori pertractes systemate (*a*) si tibi chara est genuinæ scientiæ adquisitio, sollicite quæso doctrinam illorum fontium, quos supra recensebam, ipsi Canonum & Decretalium ruminationi, aut præmitte statim, aut continuo sociam junge (*b*) II. ut & laudatorum fontium adplicatio & intima cujuslibet Canonis aut Decretalis structura dilucidetur, neque Ecclesiasticam profanamque historiam (*c*) neque historiam ipsius Juris (*d*) neque antiquitatum Ecclesiasticarum profanarumque notitiam (*e*) neque chronologiæ & geographiæ usum (*f*) neque demum purioris criticæ regulas, quorum scilicet jam hoc jam illud quasi facem suppeditare potest, a latere dimittas velim. (*g*) III. Denique, quemadmodum in observanda adcurate utriusque potestatis distinctione præcipua tibi sit cautio, ita ne ultra limites ullam offendas potestatem, ne alterutrius juribus vel honori demas minimum sollicitus esto; atque universe amœnissimum hoc studium aut inordinate tractando, (*h*) aut nescio, quibus acerbitatibus (*i*) non tibi aliisque difficile ac tandem acerbum redde.

(*a*) In bono scilicet systemate quam plurimum esse positum, nil minus autem, quam systema ejusmodi in decreto aut decretalibus deprehendi, ne-

minem opinor latet; si non igitur altior obsistit voluntas, cur peccent illi, qui, historia, forma, atque auctoritate harum aliarumque collectionum non præterita, ceterum necessariam Canonum scientiam proprio, quod rectius existimant, suo tradunt systemate, prorsus rationem non video.

(b) Separat atque præmittit hanc principiorum doctrinam Cl. noster de Riegger in P. I. Inst. J. E. quamquam dein in decretalibus multa iterato inculcet. Conjungit vero cum quolibet Decretalium titulo principia eo pertinentia sæpius jam a me laudatus Cl. Schrott Prof. Pragensis. Aut hoc igitur, aut illud, aut aliud vero, quod ante dixi proprium tibi systema selige: præeunte enim nobis Clarissimo van Espen, aliisque haudquaquam novitatis incusabimur.

(c) Conf. Cl. de Riegger Instit. Jurispr. Eccl. P. I. S. III. Cap. 1. ubi §. 485 ex Ant. Florentis Diss. de orig. art. & auct. Jur. Can. *inter causas corruptæ Juris canonici doctrinæ eam ponit primam, quod plerique interpretum insuper habuerint illius juris origines scrutari, jus vetus a novo distinguere, tractare vetera, contenti jure novissimo, quod usu & tritura receptum putabant, parum animum advertentes ad* Can. *fuerunt.* Dist. VII. Enimvero

1. Ex monumentis antiquorum repeti subinde debent facta, mores, & consuetudines, ad quæ hoc illove sacræ *Scripturæ* loco respicitur.

2. Historiæ demum subsidio recte intelliguntur *Traditiones* multæ, ad quas a Conciliis & Patribus provocatur, & qualia fuerint *communia Ecclesiæ sensa.*

3. Interest sæpe non tantum ad congregatorum *Conciliorum* occasiones & damnatos errores, sed ad

ad plura attendere, quæ aut ante, aut post Concilium, aut in eodem contigerunt. Cuncta hæc nos historia edocet.

4. Illas, quas supra pro interpretatione SS. *Patrum* regulas retulimus, absque historiæ adminiculo certe nemo est expleturus.

5. *Decreta* denique *Pontificum*, & *Constitutiones Principum*, nec non earum, quæ inter hos toties ortæ sunt, discordiarum originem & consectaria nullus absque historia tum ecclesiastica, tum profana rite explanare potest.

De ipsis historiæ Ecclesiasticæ scriptoribus, de valore ac editionibus operum ab iis editorum nihil omnino mihi dicendum, sed omnibus Juris Ecclesiastici studiosis quam maxime commendanda superest Clarissimi nostri Ferdinandi Stöger Presbyteri Historiæ Ecclesiasticæ in universitate Vind. Professoris publici & ordinarii Introductio in historiam Ecclesiasticam novi Testamenti ad usum suorum Auditorum Viennæ 1776. quæ tam ob stilum quam methodum, tam ob eruditionem quam ob sinceritatem cuivis erudito non probata esse non potest, certissimamque spem porro obtinendorum ab hoc viro insignium laborum suppeditat. Evidens documentum: Providentia Augustissimæ nostræ Mariæ Theresiæ, ejusque consiliariorum & constitutorum ad id Directorum cura, Cathedris nostris viros idoneos prorsus non deesse; & ex scholis, uti nunc ordinantur, stabilitis, exituros complures, qui de necessariorum & habilium Doctorum defectu, nos facile omni metu liberabunt.

(*d*) Huc pertinent antiquissimæ Liturgiæ, Missalia, Pontificalia, Ceremonialia &c. & generatim notitia antiquitatum tam veteris quam novi testam. Præter ea, quæ habet Alexander Natal. in sua hist. Eccles. extant: Jo. Michaelis mo-

mosaisches Recht. 4. B. 1773. J. H. Bœhmer Jur. Eccles. antiq. Diss. Halæ 1729. Pfaff. de Origg. Jur. Eccles. Tub. 1721. Edm. Martenne de antiqu. Eccles. ritibus. Antwerp. 1736. Ej de antiq. Monach. ritib. Lugd. 1690. Ej. de antiq. Eccles discipl. in div. Offic. Lugdun 1706. Walch compend. antiquit. Eccles. Lips 1733. Lucii Paleotini antiquit. seu Orig. Eccles. Summa 1768. Bl. Hugolini Thesaur. antiquitat. Christian. Venet. 1744. 31. Tom. F. Bingham. Orig. Eccles. Halæ 1751. — 1760. Jo. Assemann Codex Liturg. Eccles. univ. Rom. 10. Tom. Pontificale Rom. Romæ 1726. Thesaur. Sacr. rit. Rom. 1737. 4. Vol. Ceremoniale Episcopor. Antv. 1713. item consulendi sæpe, qui de re diplomatica scripsere, veluti Mabillonius Montfaucon, Martinius, Durandus, Muratorius, Abbas Gottwicensis, Leibnitius, Ludewigius, Gudenus, Heumannus, & Steph. Alex. Würdwein, qui scilicet recentissime edidit subsidia diplomatica ad selecta Juris Ecclesiastici Germaniæ & historiarum capita elucidanda Heidelberg. 1774. Quid quod & Ars numismatica nonnunquam sola, lucem adferre possit. Conf. Froelich in tent. de re num. vet. cap. 1.

(e) Conf. S. August. L. 3. de doctr. Chr. v. 19. Vossius in Isag. Chron. Sacr. Petavius de doctr. temp. Tom. I. proleg. obtutu Geographiæ autem Car. a S. Amore, in Geogr. Sacra cum notis Holstenii a Franc. Halæ a. 1704. edita. Eusebii & Hieronymi opera Geographica cum suis & aliorum notis edidit *Clericus* Amstelod. a. 1707. cumprimis vero celebris Hadriani Relandi *Palæstina* & Samuelis Bochardi Geographia sacra & quoad hodiernum Ecclesiarum, Episcopatuum & Abbatiarum Statum, Miræus in Politica Ecclesiastica & notitia Episcopatuum & ordinum Regularium, quem prænotationibus Jur. Can. adnexuit Doviat. p. m. 597.

(f)

(*f*) Ars critica, quali hic indigemus, est scientia docens modum facta scriptave sincera a commentitiis secernendi, atque veram de iis eruendi sententiam. Carere hac sententia tum potuissemus, quando nulli veterum libri oscitantia, imperitiave *describentium* aut *librariorum* mendis repleti, nulli *falsariorum* data opera corrupti; nulli ipsorum *spuriæ* criticæ sectatorum licentia depravati; nulli porro libri non penitus antiquis falso fuissent adjudicati, aut *suppositi*. Igitur has tibi paucas adnota regulas:

1. *Indicium libri suppositi esse, quando in codicibus ejus, qui haberi possunt, vetustissimis, alteri tribuitur auctori, nisi alia gravis adferatur ratio, cur ejus non sit habendus, cujus nomine antiqui Codices circumferuntur.* MUTILATI *vero argumentum esse, si est aliquid in vetustis codicibus, quod in recentioribus nequidquam quæsieris.* INTERPOLATI denique, si habent aliquid novi, quod in vetustis codicibus desideratur.

2. *Genuinum esse librum, atque integrum, in cujus codicibus recentioris ævi omnia eadem reperiuntur, quæ sunt in vetustis, si nulla subsit alia dubitandi ratio. Contra ea, si quæ a veteribus ex aliquo libro olim prolata sunt, in his, quibus nunc utimur, ejus libri editionibus aut desiderentur omnino, aut aliter legantur, aut alium a vetere illo, vel mutilum, vel denique suspectæ fidei habendum esse.*

3. *Quæ aperte rejecta, aut in dubium revocata sunt a veteribus, ea propter auctoritatem recentiorum, nisi gravissimis munitam rationibus, veluti genuina admitti non debere.*

4. *Scriptum in quo res aut personæ, aut denique nomina rerum auctore, cui tribuitur, recentiora continentur; haud dubie spurium esse vel interpolatum.*

5. *Si liber vetus controverſias poſt auctorem natas, aut recentioris alicujus ſcriptoris imitationem exhibet, certiſſimum id libri illius aut ſpurii aut interpollati indicium eſſe.*

6. *Quod ſi denique ſtilus aut cum illo ſcriptoris, cui tribuitur, aut ſeculi, quo vixiſſe perhibetur, non congruat, ſi vocabulis utatur nondum illo notis ſeculo, id non minus ſcriptorem indicare recentiorem, vel libri interpolationem.*

Quæ omnia latius exponit Cl. de Riegger l. c. Cap. 4. Conf. Ch. H. Eckhard Hermeneutica Juris Jen. 1750.

(*g*) Omitto alia jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ ſubſidia, quæ & in reliquis jurisprudentiæ partibus, & in aliis ſcientiis ita conſiſtunt, ut non tantum purior philoſophia, ſed & jam ſcientiæ politicæ, atque per humaniores literas adquiſitus melioris guſtus, imo allatæ a teneris genuinæ notiones de religione, ad efformandum Eccleſiaſticæ juris prudentem quam maxime conferant. De hiſce profecto toties convincor, quoties tam ad veteres, quam recentiores noſtros literarum elegantiorum auctores; ad libros in politicis & ſpeciatim ad illos a Cl. noſtro de Sonnenfels editos, & denique ad Scholas *Normales*, quæ pro omnigenis rectis notionibus jam teneræ juventuti imprimendis ab Auguſtiſſima noſtra tam provide & ſapienter ordinatæ ſunt, jucunde meum animum adverto.

(*h*) Quandoquidem certiſſima ſunt illa, quæ tenenda eſſe perſpeximus Juris Eccleſiaſtici principia, cur non iis præmiſſis legitima progredi ratiocinatione, & recto ordine corollaria deducere, ſeu quod idem eſt, cur non in jurisprudentia quoque eccleſiaſtica Mathematicam ſaltem methodum adhibere liceret? Sed intelligens aut profecto non eſſet, aut non eſſe vellet is, qui

inter

inter hanc propoſitionem: *Theologiam & jus canonicum ſcientifice & methodo mathematica tradi debere*, & inter alteram: *Theologiam & Jus Canonicum illa ſtricta veſte mathematica non indui debere* contradictionem adeſſe conclamaret. Enimvero: methodus mathematica in cunctis ſcientiis eatenus adhiberi debet, ut ex principiis certis, & præmiſſis legitimo nexu corollaria deducantur: non vero illa ſtrictiſſima veſtis mathematica ad omnes etiam poſitivas ſcientias quadrat; hoc ipſo, quod tales ſcientiæ non ex unico tantum ſola ratione eruendo principio, ſed ex pluribus diverſisque revelatis & poſitivis profluant; taceo, quod illi, qui in poſitivis etiam ſcientiis omnia in ſexcentas definitione, theoremata, hypotheſes, obſervationes, ſcholia, lemmata, corollaria dividi debere exiſtimant, ejusmodi ſcientiis inanes ambages, atque obſcuritatem, ſuisque lectoribus nauſeam procurent, atque veriſſimum fiat, quod Cl. Schott ad Ignatii Mulzer præcognita in jurisprudentiam Eccleſiaſticam ita animadvertit: **Es ſcheint überhaupt in den Orden der mathematiſchen Lehrart ein Grundſatz zu ſeyn, Sachen, die ſich mit drey Worten erklären laſſen, durch ein Chaos von Sätzen und Schlüſſen ohne alle Noth weitſchweiſig und ſchwer, oft auch noch dunkler und verwirrter zu machen, als ſie es vorher waren. 26. Stück der Kritik.** N. 7. **im 3ten B.** pag. 551. Conf. etiam Cl. & Reveren. Abbas Rautenſtrauch in proleg. Inſtit. Juris Eccleſ. §. 4. in not. & in Schemat. Theol. pag. 4. item Hommelii litteraturam juris L. 1. Cap. 14.

(*i*) Juſtus atque prudens qui eſt, ſi quod ipſi non competit, non tribuas aut repetas ab eodem, (debito ceterum honore præſtito) haudquaquam offendetur, imo alienis juribus atque ſuis præjudiciis, modeſte de iisdem convictus ſeſe ultra abdicabit. Ut igitur rem cum acerbitate agas, neque neceſſarium eſt, neque conſultum, quandoquidem ipſa hæc acerbitas animos eorundem,

quos

quos obtento tuo fine retinuiſſes amicos a te non absque bonæ fidei deminutione avertere non poteſt. Sed & illi, ad quos aliter formandos ſolam Deucalionis artem inter vana reponis vota, crede mihi, continuata illa ſola veritatum modeſta ſuggeſtione, atque ſi religioni, ejusque miniſtris ſummam a te reverentiam exhiberi usque conſpicient, tandem non manus ſolum, ſed & ſuum quoque animum, ſuumque intellectum tibi amice jungent.

FINIS PROLEG.

